

MÓR VÁROS
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

Készítette:

Mór Városi Önkormányzat megbízásából az Ex Ante Kft. és az Értékterv Kft.

2017. november

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
BEVEZETÉS	5
1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ.....	6
1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok	6
1.1.1 Fekvés, vonzáskörzet, kapcsolatrendszer	6
1.1.2 Településhálózati funkciók az intézmények ellátókörzete alapján.....	8
1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata.....	10
1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)	10
1.2.2 Kapcsolódás Fejér Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához	10
1.2.3 Kapcsolódás egyéb térségi fejlesztési konceptiókhoz, programokhoz.....	17
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	18
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT).....	18
1.3.2 Fejér Megye Területrendezési Terve	19
1.4 A szomszédos települések hatályos szerkezeti terveinek Mór Város fejlesztését befolyásoló megállapításai	23
1.5 Hatályos településfejlesztési döntések.....	24
1.5.1 A hatályos településfejlesztési konceptió, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai.....	24
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	26
1.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	28
1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök.....	28
1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei.....	29
1.7 A település társadalma	30
1.7.1 A település népességének főbb jellemzői.....	30
1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	37
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők	38
1.8 A település humán infrastruktúrája	40
1.8.1 Humán közszolgáltatások.....	40
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása	48
1.9 A település gazdasága.....	50
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre	50
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	53
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések.....	56
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	59
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok	62
1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	64
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	64
1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere.....	69
1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység	71
1.10.4 Foglalkoztatáspolitiká	72
1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás	73
1.10.6 Intézményfenntartás.....	73

1.10.7	Energiagazdálkodás.....	74
1.11	Településüzemeltetési szolgáltatások	75
1.12	Táji és természeti adottságok vizsgálata.....	77
1.12.1	Természeti adottságok.....	77
1.12.2	Tájhasználat, tájszerkezet	77
1.12.3	Védett, védendő táji és természeti értékek, területek	78
1.12.4	Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése	82
1.13	Zöldfelületi rendszer vizsgálata.....	82
1.13.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	82
1.13.2	A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái	83
1.14	Az épített környezet vizsgálata	83
1.14.1	A területfelhasználás vizsgálata	83
1.14.2	A telekstruktúra vizsgálata.....	87
1.14.3	Önkormányzati tulajdon kataszter.....	88
1.14.4	Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	89
1.14.5	Az építmények vizsgálata	89
1.14.6	Az épített környezet értékei.....	91
1.14.7	Az épített környezet konfliktusai, problémái.....	98
1.15	Közlekedés.....	98
1.15.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	98
1.15.2	Közúti közlekedés.....	98
1.15.3	Közösségi közlekedés	99
1.15.4	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	100
1.15.5	Parkolás.....	100
1.16	Közművesítés.....	101
1.16.1	Víziközművek.....	101
1.16.2	Energia	102
1.16.3	Elektronikus hírközlés	103
1.17	Környezetvédelem	104
1.17.1	Talaj.....	104
1.17.2	Felszíni és felszín alatti vizek	104
1.17.3	Levegőtisztaság és védelme	104
1.17.4	Zaj, és rezgésterhelés	105
1.17.5	Sugárzás védelem.....	105
1.17.6	Hulladékkezelés.....	105
1.17.7	Vizuális környezetterhelés	106
1.17.8	Árvízvédelem.....	106
1.17.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák.....	106
1.18	Katasztrófavédelem	107
1.18.1	Építésföldtani korlátok.....	107
1.18.2	Vízrajzi veszélyeztetettség	107
1.18.3	Egyéb katasztrófavédelmi tényezők	108
1.19	Ásványi nyersanyag lelőhely	109
1.20	Városi klíma.....	109
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ.....	111
2.1	A település jellemzői, sajátosságai	111
2.2	Társadalom, humán infrastruktúra	111
2.3	A település gazdasága.....	113

2.4	Táji, természeti adottságok, környezeti állapot	115
2.5	Környezetvédelem, közszolgáltatások.....	115
2.6	Közlekedés.....	116
2.7	Közmű infrastrukturális jellemzők.....	116
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	118
3.1	Helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis.....	118
3.1.1	A folyamatok értékelése	118
3.1.2	A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése.....	123
3.1.3	A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata	128
3.2	Problématérkép / Értéktérkép	128
3.2.1	Értéktérkép	129
3.2.2	Problématérkép	130
3.3	Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek	131
3.3.1	A településrészek kijelölése	131
3.3.2	Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek	133
3.3.3	Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek	135

BEVEZETÉS

Mór Városi Önkormányzat 2016-ban kezdte meg a településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálatát a fejlesztési céljai aktualizálása és a településrendezési eszközeinek teljes településre vonatkozó felülvizsgálatának előkészítés céljából.

Mór városa 2006-ban fogadta el Mór Város Fejlesztési Konceptióját, majd 2010 januárjára elkészítette az Integrált Városfejlesztési Stratégiáját (IVS). Az azóta eltelt időszakban a fejlesztések megvalósíthatóságát befolyásoló belső és külső tényezőkben jelentős változások következtek be:

- a 2008-al kezdődött pénzügyi, gazdasági válság,
- demográfiai, és társadalmi környezet megváltozása,
- az önkormányzatok feladat- és hatáskörének módosulásai, átalakuló jogszabályi környezet,
- a településfejlesztést érintő szakpolitikai és jogszabályi környezet változásai,
- 2014-2020 időszakra vonatkozó Széchenyi2020 elnevezésű Európai Uniós támogatási időszak.

Ezek a változások indokoltá tették a korábbi fejlesztési dokumentumok felülvizsgálatát és aktualizálását. Ezért 2015-ben elkészítésre került a város integrált településfejlesztési stratégiája. Ezzel egy időben nem készült új településfejlesztési koncepció, mivel a 10 évenkénti felülvizsgálata még nem volt aktuális és főbb megállapításai összhangban voltak az Önkormányzat céljaival.

A 2015-ben készült stratégia elkészítését részletes helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészekből álló Megalapozó vizsgálat kidolgozása előzte meg. Ez számos tématerületet elemezve mutatja be a város térségi szerepkörét, társadalmi és gazdasági helyzetét, településrendezési háttérét, a fejlesztési dokumentum készítése számára meghatározva a város és az egyes városrészek legfőbb erősségeit, gyengeségeit, illetve a külső környezet városfejlesztési szempontból releváns jellemezőit. Ez a 2015-ben készült megalapozó vizsgálat a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (Eljr.) 1. mellékletének tartalmi követelményei szerinti helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészeket tartalmazza. Ezért jelen megalapozó vizsgálat – az Eljr. felhatalmazása alapján – a korábbi vizsgálat felhasználásával, annak 2017. évi aktualizálásával készült.

Jelen megalapozó vizsgálat kizárólag a településfejlesztési koncepció megalapozásához szükséges mértékben és mélységben tartalmazza az egyes fejezeteket.

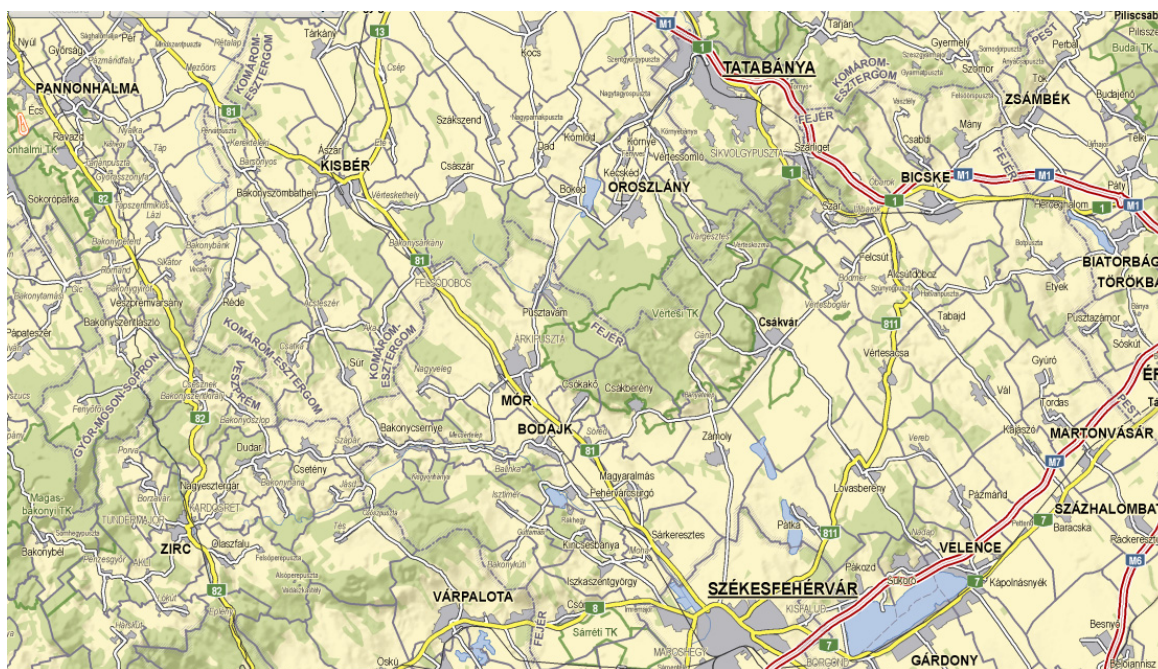
1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

1.1.1 Fekvés, vonzaskörzet, kapcsolatrendszer

Mór városa a jelentős ipari potenciállal rendelkező Közép-dunántúli régió egyik meghatározó települése, Fejér megye harmadik legnagyobb városa. A megye északnyugati részén, a Móri-árokban elhelyezkedő település Székesfehérvártól a 81-es számú közlekedési főúton mintegy 30 km-re érhető el. A legközelebbi városok: Kisbér, Tatabánya, Oroszlány, Csákvár.

1.1-1. ábra. Mór tágabb környezete

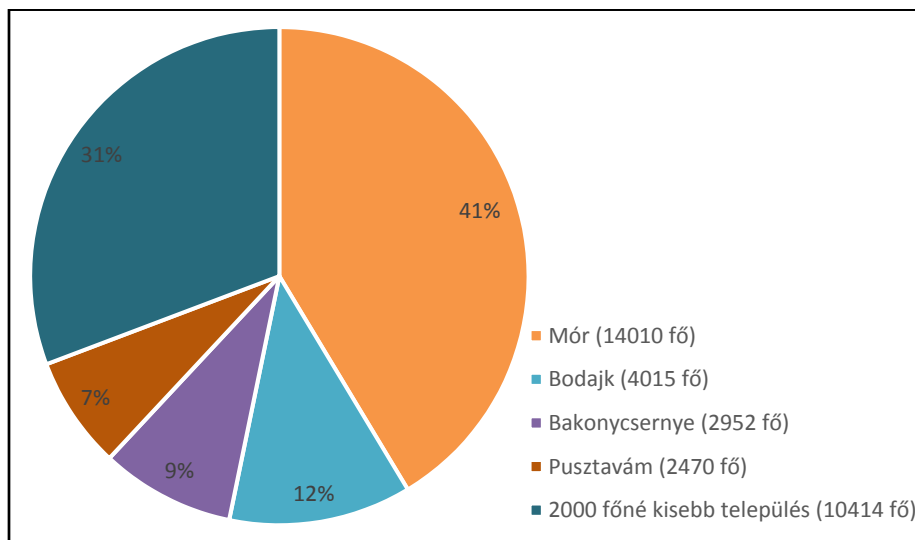
Forrás: www.geox.hu

2016-ban a KSH adatai szerint 14.010 fős város hazánk 100 legnépesebb települése közé tartozik, Fejér megyén belül Székesfehérvár és Dunaújváros után a harmadik legnagyobb lélekszámmal rendelkeznek. Mór a mintegy 34 ezer fős járáson belül viszonylag domináns településnek számít, hiszen a **térségközpont a lakosság több mint 40 százalékát tömöríti**. A 41 százalékos érték azonban a Közép-dunántúli régió járásában átlaghoz közelinek tekinthető. A járáson belüli többi település lakosság száma jóval elmarad Mór értékétől, mindössze 3 település népességszáma haladja meg a 2000 főt.

A több mint 10 ezer hektár területű város **népsűrűsége** mind országos, mind regionális, mind pedig megyei viszonylatban magasnak számít (129 fő/km²). Mór magas népsűrűsége különösen akkor

figyelemreméltó, ha saját közvetlen környezetéhez viszonyítjuk, járása¹ népsűrűségét több mint kétszeresen múlja felül, ami elsősorban annak köszönhető, hogy Mór az egyedüli városi rangú település a járásban, ami nem csupán települési jogállás tekintetében jelent városi rangot, hanem településszerkezet, településkép tekintetében is.

1.1-2. ábra. A népesség koncentrációja a Móri járáson belül

Adatforrás: KSH, 2016

Mór **gazdaságát** elsősorban ipari-agrárfunkciók határozzák meg. A két legfontosabb tevékenység a Dunántúl gazdasági dinamikájának legsikeresebb ágazata, a gépipar, amely Mór esetében kiegészül egy beszállítói körrel is. A szolgáltatóipari ágazat az ipar mellett már nem olyan súlyú, mint más, hasonló nagyságú városokban. Ez elsősorban a kis- és középvállalkozásokra épül, amelyek többsége a Velegi úton koncentrálódik. További jelentős tevékenységek még a fémipar, a lakberendezési ipar és a faipar.

A városi funkciókat kiegészíti a történelmi borvidék által meghatározott **borturizmus**, amely azonban ma még nem kellő mértékben kihasznált – legalábbis a lehetőségekhez képest.

A város kiterjedt **nemzetközi kapcsolatrendszerrel** is rendelkezik, oktatási, kulturális, egészségügyi területen élő kapcsolatokat ápol Freudenberg, Valdobiadene, Kurtatsch, Grafing, illetve Eichstätt városokkal.

Mór – és térségének – **közlekedési hálózata** jónak tekinthető, a település mind vasúti, mind pedig közúti kapcsolatokkal rendelkezik, a vasúti kapcsolat viszont gyenge. A járást átszelő Székesfehérvár-Győr irányú 81. sz. a települések lakott részét csak helyenként érinti, de ennek ellenére az út forgalma zsúfolt, mivel a dunántúli kamionforgalom észak-déli irányban és a balatoni forgalom egy része is ezen az úton halad. Az M1-es és az M7-es autópálya is 30 perc alatt elérhető a településről.

¹ Ha a járás értéke nem tartalmazza Mór adatait.

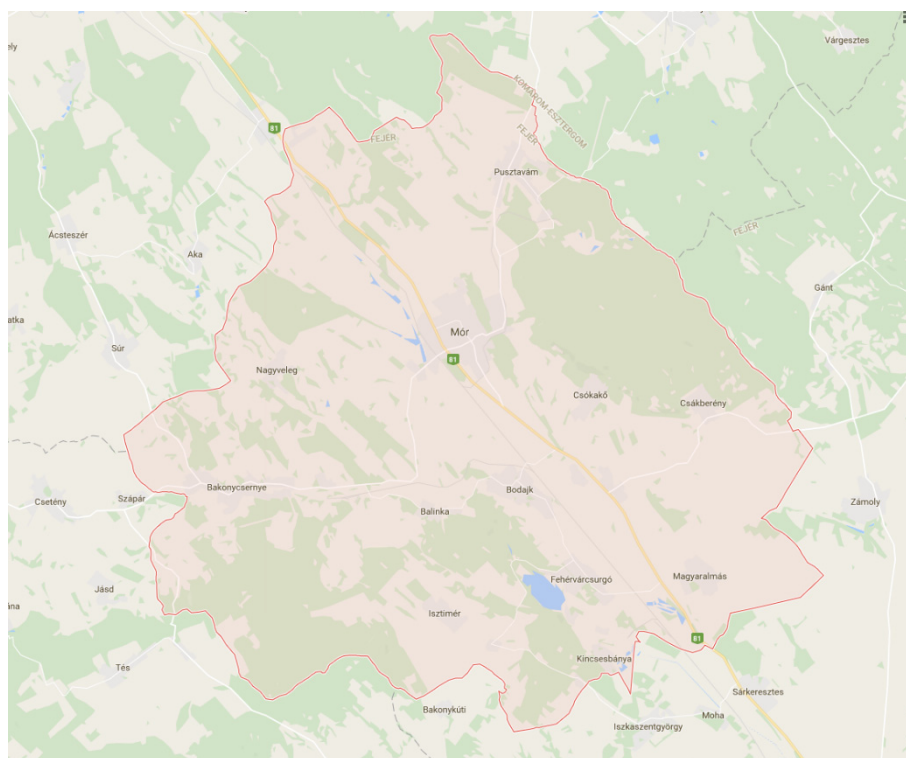
Mór a közlekedéshierarchiában betöltött szerepe alapján inkább dunántúli, mintsem országos jelentőségű. A várost ugyanis nem érintik a legfontosabb országos közlekedési főtengelyek, de a Budapest–Komárom–Győr és a Budapest–Székesfehérvár–Nagykanizsa vasúti és közúti fővonalak közötti összekötő vonalon helyezkedik el.

Mór a Komáromot Kisbéren keresztül Székesfehérvárral összekötő 5-ös számú vasútvonal mentén fekszik, azonban naponta mindössze két vonatpár közlekedik. Kisbér 20, Székesfehérvár 30, Komárom pedig 60 perc alatt érhető el vonattal.

1.1.2 Településhálózati funkciók az intézmények ellátóközete alapján

Mór városa a 13 települést felölelő **járás központja**. A Móri járáshoz tartozik Bakonycsérnye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csókakő, Fehérvárcturgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór, Nagyveleg, Pusztavám, Söréd. A járás a megye 9 járása közül a hatodik legnagyobb területű és negyedik legnépesebb térsége. A járás településhálózatán belül Mór nem csupán közigazgatási, hanem oktatási, egészségügyi és ipari központ is egyben. A Móri borvidék központjaként jelentős szerepe van a régió borászatában is.

1.1-3. ábra. A Móri járás

Forrás: Google

Táji, természetföldrajzi szempontból a város térsége nem egységes, a Móri-árokhoz a járás mindössze négy települése tartozik (Mór mellett Bodajk, Fehérvárcturgó, Kincsesbánya), sőt a kistáj kiterjed a Székesfehérvári járás (Moha és Sárkeresztes) is.

A térségben működő **főbb intézmények központja** alapján kirajzolódik Mór járáson belüli vezető szerepe, igaz e tekintetben, több esetben Székesfehérvárral osztozik. A móri székhelyű intézmények illetékességi területe jobbra egybeesik a Móri járás területével, azon viszont nem terjednek túl. Egyes

intézmények (Körzeti Földhivatal és a Rendőrkapitányság) illetékességi területe teljesen lefedi a járást, másoknál (Gyámhivatal, az I. fokú építési hatóság és az Okmányiroda) Bakonykúti, Fehérvárcsurgó és Isztimér már Székesfehérvárhoz sorolódik. A Tűzoltóság esetében a három említett település mellett Csákberény, Kincsesbánya és Magyaralmás is Székesfehérvár illetékességi területéhez tartozik.

A megyei és regionális szintű intézmények többsége esetében a központi funkciók Székesfehérvárhoz tartoznak. A Bányakapitányság esetében a járás települései Veszprémhez, a Növényegészségügy esetében pedig Velencéhez tartoznak. A járás településeinek lakossága a járási szintű igazgatási ügyeket Móron intézhetik.

1.1-4. táblázat. A megyei és regionális hatáskörű intézmények központjai

	Bakonycsérnye	Balinka	Bodajk	Csókakő	Mór	Nagyveleg	Pusztavám	Söréd	Csákberény	Kincsesbánya	Magyaralmás	Fehérvárcsurgó	Isztimér
Járási hivatal	Mór												
Körzeti Földhivatal	Mór												
Rendőrkapitányság	Mór												
Gyámhivatal	Mór												
I. fokú építési hatóság	Mór												
Okmányiroda	Mór												
Tűzoltóság	Mór								Székesfehérvár				
Állategészségügy	Székesfehérvár												
NAV	Székesfehérvár												
Bányakapitányság	Veszprém												
Erdészeti Igazgatóság	Budapest												
Munkügyi Kirendeltség	Székesfehérvár												
Növény- és Talajvédelem	Velence												
Polgárvédelmi kirendeltség	Székesfehérvár												
Területi Főépítészeti Iroda	Székesfehérvár												
Városi Bíróság	Székesfehérvár												
Városi Ügyészség	Székesfehérvár												

Adatforrás: www.teir.hu

Gazdasági funkciók szempontjából Móri járás nagyobb térségben gyakorol gravitációs hatást. A móri székhelyű vállalatokhoz ingázók a járason kívülről is érkeznek, amit mutat az is, hogy a városban egyre inkább égetőbb problémát jelent a munkaerőhiány. A gazdaság mellett Mór a környék kulturális, oktatási, központja is, kereskedelmi funkcionalitásának alacsonyabb foka tetten érhető abban, hogy a városban máig háttérbe szorult a kereskedelmi üzlethálózat olyan fokú kiépítése, amely a városi lakosságon túl tágabb környezetét is kellően ki tudja szolgálni.

A móri borvidék központjaként számon tartott Mór mellett további négy település tartozik a borvidékhez, közvetlen környékéről Csákberény, Csókakő, Pusztavám és Söréd, valamint a Székesfehérvári kistérségből Zámoly.

1.2 TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Fejér megyére vonatkozóan megállapítja, hogy alacsony településszámú (108), kevésbé kistelepülésszerű, a Mezőföld és a Dunántúli-középhegység határán elhelyezkedő, fontos közlekedési folyosók által átszelt megye. A multinacionális vállalatok jelenléte, a modern feldolgozó-ipari technológia és a piacgazdaságba való beilleszkedés pozitív hatású, de a hazai kkv-k kapcsolódása nem teljes körű, főleg a megye déli részén. A gazdasági válság felerősítette az építő- és járműipar visszaesését, az agrárgazdaság és feldolgozóipar egyoldalú szerkezetét. Az ipari központokban és vonzáskörzetükben nőtt a munkanélküliség. A visszaesést követően az egy főre jutó GDP közelít az országos átlaghoz. Jövedelem összehasonlításban a központi régiótól és a nyugat- magyarországi megyéktől továbbra is elmarad, foglalkoztatási mutatója relatív fejlettségéhez képest alacsony.

A megye fejlesztési irányai tekintetében Mór városára, illetve a Móri Járásra az alábbi megállapítások kiemelten vonatkoznak:

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítása.
- A termőföld és az ivóvízincs védelme; a Velencei-tó, a Séd-Gaja-Nádorrendszer revitalizációja, részvétel a Duna Stratégiában; a természeti értékek megóvása.
- Fenntartható energiamix kialakítása hosszú távú megyei energiamérleg alapján.
- A még ellátatlan településeken a szennyvízelvezetés és - kezelés megvalósítása.
- Hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építkező gazdaság-, társadalomfejlesztés, a piacokon versenyképes szereplők támogatása, intenzív fejlesztések a K+F sikereit kiaknázó növekedés és a fenntarthatóság érdekében.
- Integrált megyei turisztikai fejlesztések, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítása.
- A közép-magyarországi kórház és fekvőbeteg ellátó rendszerhez való kapcsolódás minőségi megvalósítása, a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válása.

Mór városa a dokumentum alábbi **térségi fókuszterületeihez** kapcsolódik:

- A **települési funkciókat hangsúlyozó** térségekhez tartozó település, ugyanakkor a **gazdasági-technológiai magtárség** részét képező terület
- A **belső városi gyűrű Székesfehérvár-Veszprém agglomerációjának** szerves része
- A Velencei tó-Vértes térsége az ország **kiemelt turisztikai térségei** közé sorolt

1.2.2 Kapcsolódás Fejér Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához

Mór és térsége kapcsolódását a Területfejlesztési Konceptióhoz úgy határozza meg a program, hogy **Prosperáló vállalkozói paradicsom**.

1.2-1. táblázat. A TOP-ban a decentralizált források három területi szinten Fejér megyében

Területi szint	Összes forrás (MFt)
<i>A Fejér megyei önkormányzat tervezési jogkörében készülő megyei szintű programok</i>	
<i>Fejér megye</i>	<i>21 667,0</i>
<i>Megyei jogú város önkormányzati közvetlen tervezési jogkörében készülő fejlesztési programok</i>	
<i>Székesfehérvár</i>	<i>16 070,0</i>
<i>Dunaújváros</i>	<i>7 000,5</i>
<i>A várostérségek, valamint a megyei jogú városok térségeinek fejlesztését támogató források, járáások szerinti megoszlásban</i>	
<i>Bicskei</i>	<i>2 129,1</i>
<i>Dunaújvárosi</i>	<i>2 010,7</i>
<i>Enyingi</i>	<i>1 173,3</i>
<i>Gárdonyi</i>	<i>1 913,8</i>
<i>Martonvásári</i>	<i>1 769,0</i>
<i>Móri</i>	<i>2 055,8</i>
<i>Polgárdi</i>	<i>1 474,7</i>
<i>Sárbogárdi</i>	<i>1 857,3</i>
<i>Székesfehérvári</i>	<i>1 986,1</i>
Megye összesen	61 107,3

forrás: Fejér Megye Területfejlesztési Program

1.2-2. táblázat. A TOP- prioritásokhoz rendelt források Mór járásra.

TOP prioritások	TOP intézkedések	Járáás megnevezése	Igényelt források (millió, Ft)
TOP 1	TOP 1.4	Móri	283,00
TOP 1 összesen		Móri	283,00
TOP 2	TOP 2.1	Móri	1802,20
TOP 2	TOP 2.2	Móri	895,00
TOP 2 összesen		Móri	2697,20
TOP 3	TOP 3.1	Móri	246,00
TOP 3	TOP 3.2	Móri	775,00
TOP 3 összesen		Móri	1021,00
TOP 4	TOP 4.1	Móri	362,00
TOP 4	TOP 4.3	Móri	318,00
TOP 4	TOP 4.4	Móri	29,00
TOP 4 összesen		Móri	709,00
TOP 6	TOP 6.3	Móri	1,00
TOP 6	TOP 6.4	Móri	63,00
TOP 6 összesen		Móri	64,00
Móri járás összesen			4774,20

forrás: Fejér Megye Területfejlesztési Program

A térség gazdasági szerepe a Győr- Komárom - Tatabánya- Székesfehérvár négyszögben önálló arculattal bír. A Móri borvidék a Velencei-tó – Vértes – Váli-völgy térséggel, valamint a Bakony lábi településekkel jó alapot jelentenek a turizmus különböző válfajai összekapcsolására. Mór jármű- és elektronikai ipari profilja jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik, amelyhez további foglalkoztatási és ezekkel harmonizáló képzési igények kapcsolódnak.

Az egyes prioritásokhoz való kapcsolódás, az alábbiakban részletezett:

1. Területi prioritás: A kormányhivatalok és önkormányzatok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése

- Kormányablakok, járási intézmények IKT eszközellátottságának javítása, megújítása.
- IKT alkalmazások és tartalmak fejlesztése, az online elérhető közszolgáltatások körének bővítése, színvonaluk javítása és magas szinten történő biztosítása
- E-ügykövetési, elektronikus számlázási megoldások meghonosítása, felhő alapú, központosított ügyintézési rendszerek kiépítése nyilvános interfészekkel.
- Önkormányzatok IKT eszközfejlesztései
- Az önkormányzatok elektronikus szolgáltatásainak fejlesztése, színvonaluk javítása és folyamatos biztosítása

4. Területi prioritás: Országos közlekedési csomópontokhoz köthető közlekedési és logisztikai fejlesztések

A Fejér megyében működő nagyvállalatok, logisztikai központok gazdasági hálózatoként, ipari/logisztikai nagyklaszerben történő együttműködése érdekében szükséges a nagytérségi (közúti, vasúti, vízi) kapcsolatok fejlesztése. Ezek legfontosabb helyszínei a (Győr – Komárom – Tatabánya) - Mór – Székesfehérvár - Dunaújváros – (Kecskemét) tengely. Versenyképességük megőrzése érdekében a meglévő multimodális logisztikai központok infrastruktúrájának fejlesztése és újak létrehozása szükséges.

Két jelentős fejlesztési terület, amely Mór városát is érinti:

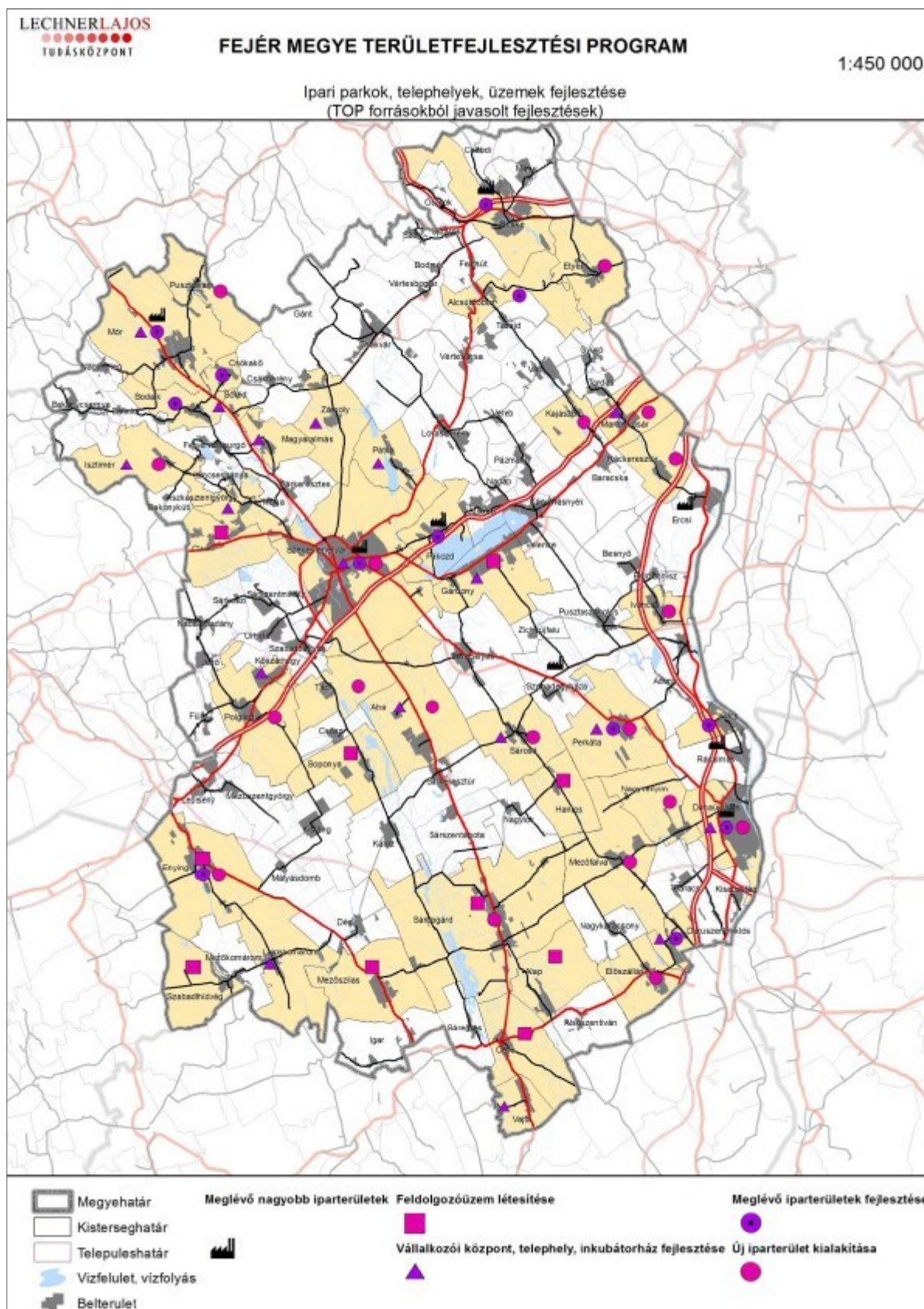
- Váli-völgy, Székesfehérvár (8. sz. főút kezdő csomópont),
- 81. sz. főút és 63. sz. főút fejlesztése. A 81.sz. főút 12+360-23+440 km szelvény között, négy nyomúsítása 11,1 km hosszon.

5. Területi prioritás: A pólusok és a turisztikailag preferált térségekben az épített környezet megóvása, az összehangolt településfejlesztések megvalósítása.

- A megye turisztikai centrumainak sokszínűvé, élhetővé és vonzóvá alakítása.
- A fejlesztések hatékonyságának fokozása integrált, közösségi alapú település- és területi tervezéssel (térségi, ágazatközi, rendezési és fejlesztési).

A hagyományos településrészek arculatának újraélesztése segít a helyi identitás megőrzésében, erősítésében, a helyi márkásításban, ez különösen hangsúlyt kap a Móri borvidéknél. A különböző településtípusokat és tájakat egyedi arculatúvá tevő építészeti stílusok, településszerkezeti jellemzők megőrzendők. Mór a városmag tudatos alakításával és a móri pincesorok fejlesztésével segíti ennek a prioritásnak teljesülését.

1.2-3. ábra. Fejér megyei ipari parkok, telephelyek, üzemek fejlesztése

forrás: Fejér Megye Területfejlesztési Program

6. Területi prioritás: A növekedési pólusok innovációs bázisának fejlesztése, a K+F sikereit kiaknázó növekedés érdekében

A felsőoktatási intézmények és a gazdasági szereplők közötti együttműködések, az innováció térbeli kiterjedését és a K+F eredmények nagyobb mértékű hasznosítását eredményezheti. Az oktatásban előtérbe kerül a képzések gyakorlatorientáltsága, a munkaerő-piac orientált, vállalkozói kompetenciák fejlesztése. A duális képzés elterjesztése szintén hozzájárulhat a pályakezdekők gyorsabb elhelyezkedéséhez.

A strukturális alapokból (ERFA, ESZA) magas támogatást kaphatnak az itt működő kutató- és képzési helyek. Mór hátrányos helyzetéből kitörést az jelentheti, ha sikerül a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése a városlakó népességben belül és fontos feladat, hogy kialakuljon Mórban a felsőoktatási intézmények és a gazdasági szereplők között létrejövő partnerségek és együttműködési kapcsolatok.

7. Területi prioritás: A növekedési pólusok és alközpontok pozíciójának erősítése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével

Térségeink versenyképessége nagyban függ az ott tevékenykedő mikro-, kis-, és középvállalkozási (továbbiakban KKV) bázis működésétől, versenyképességétől. A megye gazdasági pozíciójának erősítéséhez, a befektetések fogadásához megfelelően kiépített üzleti háttér-infrastruktúra szükséges. Az intézkedés támogatja ezért elsősorban a meglévő ipari parkok, iparterületek, inkubátorházak bővítését, szolgáltatásainak fejlesztését.

A fejlesztési program ábráján látható, hogy a megyei elképzelések Mórban az ipari park és a Velegi úti ipar terület fejlesztésére fekteti a hangsúlyt.

8. Területi prioritás: A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása

Fejér megye épített környezeti értékei és ezek bemutatását szolgáló intézményei révén kedvező turisztikai potenciállal rendelkezik, melyek hasznosítását akadályozza a megfelelő szolgáltatási rendszer alacsony színvonala vagy hiánya.

A turisztikai programokat, szolgáltatásokat a TDM szervezeti rendszerébe kell bekapcsolni. Reális, valós potenciállal rendelkező szolgáltatásfejlesztési igényeik támogatásával rejtett „export” valósul meg, hiszen a vonzerők meglátogatásán és rekreációs célú szolgáltatások igénybe vételén túl a turista jelentős fogyasztást generál a helyszínen. Más gazdasági ágakkal (helyi speciális termékek előállítás, értékesítése) összekapcsolva komplex kínálatot nyújt a térségben, növelve a vidéki térségekben a helyi multiplikációt és gazdasági diverzifikációt.

Olyan célcsoport orientált turisztikai infrastruktúra kiépítésére van szükség, ami biztosítja az attrakciók egyedi és minőségi kínálatát. Kiemelten fontos a turisztikai szolgáltatók és helyi termék előállítók (pl. kézművesek, helyi élelmiszer előállítók stb.) együttműködése, komplex turisztikai kínálat, tematikus út szervezésében, fejlesztésében, helyi termék előállítók együttműködése közös termékfejlesztésben, közös termékcsomagok kialakításában és marketingben.

- Mór esetében is fontos az üzleti turizmus eszközeinek fejlesztése és támogatása

- Hazai és nemzetközi hálózatba illeszkedő nemzeti kulturális kínálatfejlesztés kulturális tematikus utak, kulturális rendezvények, Mór esetében kiemelendő a németajkú nemzetiség bevonása a feladatba
- Hazai és nemzetközi hálózatba illeszkedő természeti értékek megőrzése és turisztikai attrakcióként való hasznosítása
- Gasztro-, borturizmus a „Móri Ezerjő” hírnevének kiszélesítése.

11. Horizontális prioritás: Társadalmi befogadás erősítése

A különböző szintű és társadalmi kiterjedésű fejlesztési programok eredményessége, valamint a helyi társadalom tájékozottságának növelése érdekében szükséges a helyi lakosság bevonása a helyi és térségi fejlesztési folyamatokba. Ennek egyik lehetséges formája a civil szervezetek, egyesületek bevonása.

Fejér megyében 2012-ben összesen 2483 civil szervezet található. A megyében a 1000 lakosra jutó civil szervezetek száma 5,8. Számszerűen a legtöbb civil szervezet a városokban van.

A fentiek is indokolják a helyi civil szervezetek, egyesületek támogatását, illetve a civil szervezetek közötti kapcsolatok erősítést, a hálózatépítést.

12. Horizontális prioritás: Munkaerő-piaci mobilitás támogatása

A településközi kapcsolatok fejlesztése a napi munkába járás feltételeinek javításán túl, hozzájárul a térségi együttműködések megkönnyítéséhez, valamint a kerékpárutak kialakítása a turisztikai forgalom lehetőségeit is bővíti.

A mellékúthálózat kiépítettsége Fejér megyében mennyiségi szempontból átlagosan jónak mondható és ez a Móri járásra is igaz. Kiemelten fontos a Mór – Székesfehérvár közti összeköttetés javítása és a környező településekről munkába járók mobilitásának biztosítása.

13. Horizontális prioritás: A természeti és épített környezet megóvása, életminőség javítása és szemléletformálás

A magyar társadalom az elmúlt időszakban számos területen igyekszik lépést tartani a fejlettebb világgal a környezet-, klíma- és egészségtudatosság, a természetesség, tradíciók és a helyi termékek iránti kereslet terén. A környezetbarát, harmonikus településekkel, a kulturális intézmények, közösségi terek fejlesztésével és aktív használatával, megóvásával a helyi társadalom számára összeköthetők az általános és helyi értékek.

A lakosság szabadidejének hasznos eltöltése, a rekreációs és sport tevékenységek népszerűsítése mellett a kormányzat által kiemelt versenysport és utánpótlás nevelés infrastruktúrájának létrehozása szükséges.

Gyakorlati feladat az épületek energiahatékonyságának növelése, és az energetikai rendszerek korszerűsítése, illetve a vidéki településeken a nagy rendszereknek való kiszolgáltatottság csökkentése

Mór esetében eddig is sikeres rekreációs és sport fejlesztések folytatása elengedhetetlen ezt az uszoda és rekreációs terület könnyű elérésének fejlesztésével kívánják megoldani.

Külön kiemelendő az eltökélt törekvés, amit épületek energiahatékonyságának növelésére fordítanak. Ezeket a fejlesztéseket kiemelten kívánják támogatni.

15. Horizontális prioritás: Info-kommunikációs csatornák bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása

Az IKT használatának elterjedése a lakosság e-szolgáltatásokhoz való hozzáférését könnyíti meg, és jelentős szerepet játszik a népesség digitális kompetenciáinak növelésében. Az e-gazdaság és e-kereskedelem szereplői kommunikációs spektruma is bővül.

A szélessávú infrastruktúra, az aktív hálózat megteremtése a növekedés és a versenyképesség kulcsfontosságú tényezője.

A XXI. században már az alapvető szolgáltatások közé tartozik az internet elérhetősége, ezért az esélyegyenlőségért, minden lakos számára biztosítani szükséges a szolgáltatást.

A szélessávú hálózatok infrastruktúrájának rendelkezésre állása hozzájárul az oktatás színvonalához, illetve az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazását is ösztönzi. A közösségi info-kommunikációs pontok, illetve az ingyenes WIFI elérhetőség csökkentik a szociális helyzetből adódó hátrányokat.

A leghátrányosabb célcsoportok esetében a kereslet iránti igény megteremtése az első feladat.

16. Horizontális prioritás: A vidéki területeken az adottságokra épülő, magas multiplifikációjú agrárgazdálkodás támogatása

A kiváló termőhelyi adottságokra épülő zömében nagytáblás szántóföldi gazdálkodás Fejér megyében egyrészt káros környezeti hatásokkal, másrészt az alacsony foglalkoztatási képességgel párosul. Ehhez segítséget nyújt a gazdálkodók klímaturadatoságának növelése, a kedvezőtlen hatásokat mérséklő agrotechnikák elterjesztése, továbbá az agrártermelés diverzifikációja.

Fejér megye erdősültsége az országos átlagnál alacsonyabb. Az új telepítéseknek a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak csökkentésében (mikroklimatikus viszonyok javítása, dekarbonizáció), valamint a mezővédő erdősávoknak a szélerózió elleni védekezésben van fontos szerepe. Mórnál a bányászat felhagyása utáni rekultivációknál kaphat fő szempontot ez a prioritás.

A magas kézimunka igényű agrártermelés elterjesztésével kiteljesedhet a ma alacsony eltartó- és jövedelemtermelő képességgel rendelkező vidéki térségek éléskamra szerepe, a tradicionális helyi termékek előállításával (szőlő, bor, kertészeti kultúrák, állattenyésztés). A helyi termékek minél magasabb szintű feldolgozása hozzájárul a helyi gazdaság és foglalkoztatás, jövedelmezőség növeléséhez. Kiemelt a móri borászat tudatos fejlesztése.

Kapcsolódás a Fejér Megye Területfejlesztési Programhoz

Fejér megye operatív program készítésének célja, hogy egy egységes dokumentumba foglalja össze a megye következő 7 éves ciklusára tervezett, az elfogadott területfejlesztési koncepciónak megfelelő területfejlesztési elképzeléseit, a tervezett beavatkozásokat, a kitűzött célok elérését szolgáló programcsomagok, projektek megvalósítási kereteit. Ennek elérése érdekében a program területi és horizontális prioritásokhoz és azok intézkedéseikhez kapcsolódó fejlesztéseket összegyűjti, egy egységes adatlap segítségével ad róluk részletes leírást. A fejlesztésekhez az alábbi részletes leírások kapcsolódnak:

- Az általános célok, amelyek a koncepcióban kitűzött általános és specifikus céloknak felelnek meg;

- az intézkedés szükségességének indoklását, amely összefoglalja az intézkedés szempontjából fontos megyei sajátosságokat, az előírt kötelezettségeket és a tervezett beavatkozások indoklását;
- a más intézkedésekkel való kapcsolatot;
- az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU (2013. december 17.) rendeletének megfelelő tematikus célkitűzésekhez és beruházási prioritásokhoz való kapcsolódást;
- a jövőben támogatott beavatkozásoknak körét, azok javasolt területi hatályát és a kedvezményezettek körét;
- a javasolt speciális kiválasztási kritériumok
- a fejlesztések megvalósulásának monitorját szolgáló outputmutatókat, az ismert célértékkel együtt;
- a megvalósult fejlesztés hatását mérő eredménymutatókat, a kiindulási értékekkel és a bázisév feltüntetésével;
- a beavatkozások becsült forrásigényét, amely az indulásra kész (tervvel rendelkező) projektek ismeretében 2014-2016-ra konkrét összegeket tartalmaz, míg a 2014-2020- ra szóló összes forrásigény a szakértők számításait és az beérkezett projektötletek összegzését jelentik.

1.2.3 Kapcsolódás egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz

Fejér Megye Integrált Területi Programja

A forrásfelhasználás hatékonyabbá tétele érdekében szükségessé vált tehát a fejlesztési koncepciókon, programokon kívül egy olyan dokumentum elkészítése, amely a helyi igényekkel összhangban a rendelkezésre álló TOP (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program) forráskeretek felhasználásának szerkezetét, elvárt eredményeit és ütemezését támasztja alá a 2014-2020-as költségvetési időszakra vonatkozóan. Ez a dokumentum az Integrált Területi Program (továbbiakban: ITP).

Az ITP célrendszere tehát alapvetően a TOP és a megye Területfejlesztési Programjának prioritásaihoz kapcsolódik. A konkrét célok a következők:

1. Helyi és térségi gazdaságfejlesztés;
2. A települések élhetőségének és népességmegtartó-képességének erősítése, a települési környezet fenntartható megújítása;
3. Az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások használatának elősegítése;
4. A helyi közszolgáltatások fejlesztése a térségi gazdaság és a népességmegtartó-képesség megerősítése érdekében;
5. A helyi társadalmi kohézió erősítése a leszakadó térségek megújítása és közösségi programok révén;
6. Térségi foglalkoztatás-ösztönző programok megvalósítása.

Az ITP-ben tervezett fejlesztések kialakítása a megyei jogú városok és a szomszédos megyék fejlesztési elképzeléseivel összhangban lettek meghatározva, ezáltal biztosítva a minél magasabb fokú integráltságot.

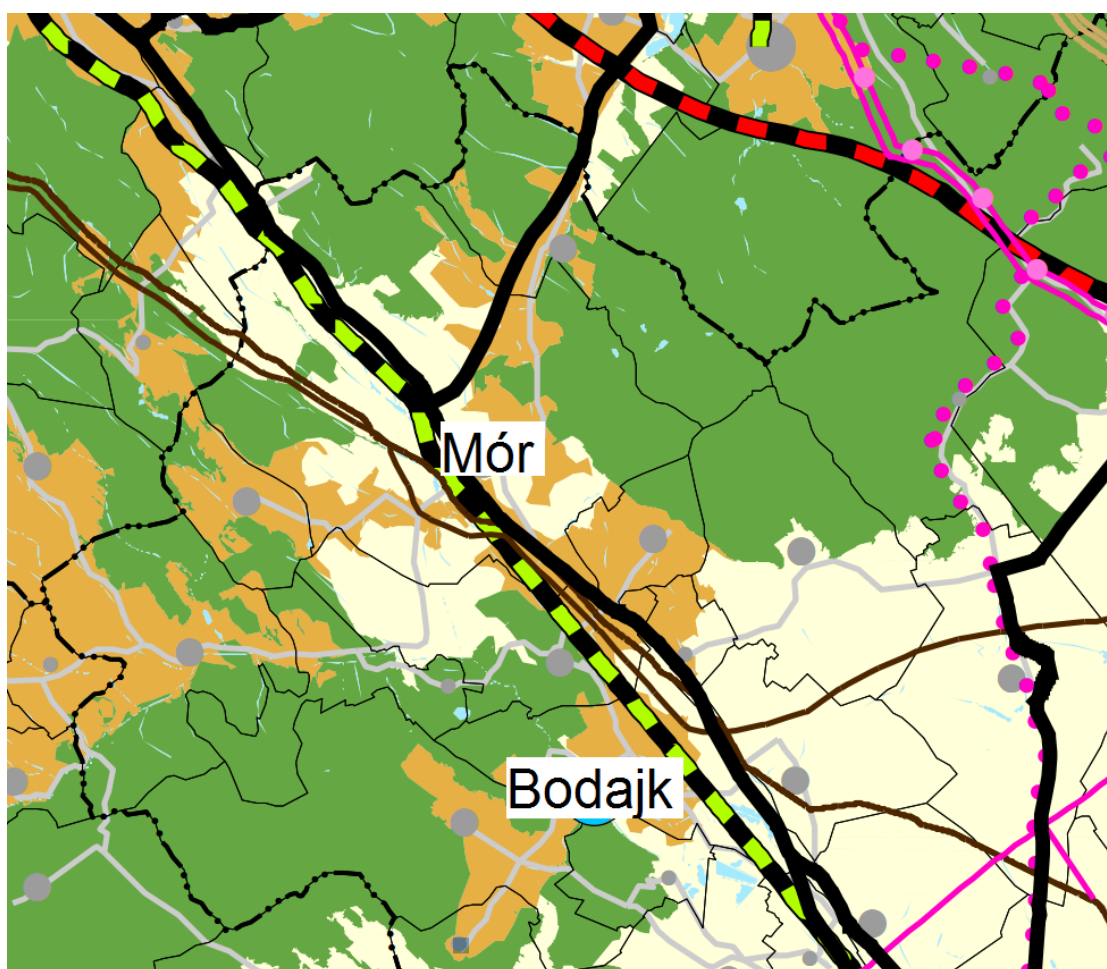
1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényt (továbbiakban: OTrT törvény) az Országgyűlés 2003-ban fogadta el. A törvény első átfogó módosítására 2008-ban került sor. Az OTrT törvény 29. §-a úgy rendelkezik, hogy a terv felülvizsgálatát legalább 5 évente el kell végezni. Ennek megfelelően a törvény soron következő módosítása 2013-ban megtörtént: az Országgyűlés a módosító javaslatot 2013. december 9-én elfogadta, a törvény 2014. január 1-jén hatályba lépett.

Az OTrT. 2. számú melléklete az ország szerkezeti tervét tartalmazza.

1.3-1. ábra. Mór az Országos Területrendezési Tervben (OTrT), 2015

Forrás: TÉRPORT 2015

Az országos területfelhasználási kategóriák közül mindegyik érinti a város területét:

- Erdőgazdasági
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vízgazdálkodási térség

Az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények közül az alábbiak érintik Mór közigazgatási területét:

- Főút:
 - o 81. sz. főút
 - o A jelenlegi 8127. j országos mellékút Mór és Pusztavám elkerülő nyomvonala
- Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya
 - o Székesfehérvár-Komárom
- Földgázszállító vezeték (tervezett)
 - o Nabucco: (Románia) - Nagylak - Hódmezővásárhely - Kecskemét - Adony - Székesfehérvár – Mór - Tét - Rajka - (Ausztria)
 - o Ercsi – Győr

Az OTrT törvény 3. számú melléklete tartalmazza a hatályos országos övezeteket. Az övezetek köre, száma és elnevezése is módosult. A módosulás Mór települést is érinti. A kilenc országos övezet közül a település közigazgatási területe az alábbi övezetekkel érintett:

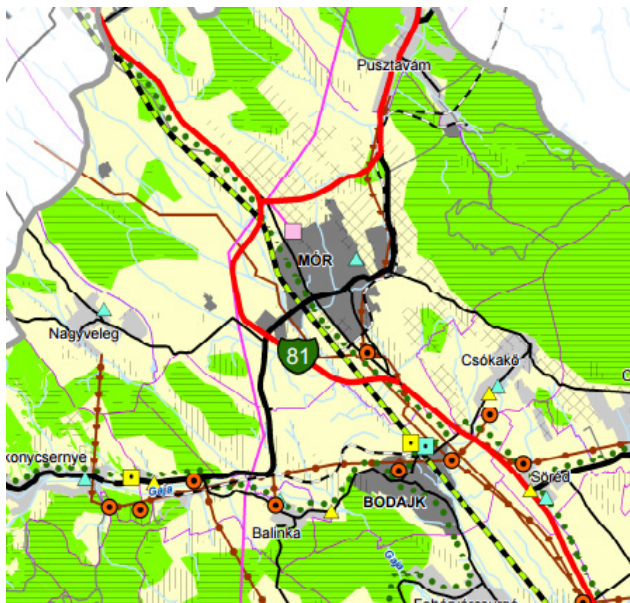
- a) országos ökológiai hálózat,
- d) kiváló termőhelyi adottságú erdőterület,
- e) országos jelentőségű tájképvédelmi terület,
- g) országos vízminőség-védelmi terület (a korábbi két, vízminőség-védelmi célokat szolgáló országos övezet egyesítésével jött létre)
- i) kiemelt fontosságú honvédelmi terület

Az Országos Területrendezési Terv a város külterületének észak-keleti részén a megyei területrendezési tervnél jóval nagyobb összefüggő erdőterületet jelölt ki, ebbe a korábban gyepterületként jelölt mezőgazdasági területek egy részét is belevonta.

1.3.2 Fejér Megye Területrendezési Terve

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70.§ (1) bekezdés c) pontja, valamint a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 11. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdés b) pontja alapján az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény megyei területrendezési tervekhez vonatkozó előírásainak megfelelően készült el a Fejér megye területrendezési terve. Meghatározza a megye egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve az erőforrások védelmére.

1.3-2. ábra. Fejér megye területrendezési terve, társégi szerkezeti terv

Forrás: TÉRPORT 2015

A területfejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek egyeztetéséről és elfogadásáról szóló 184/1996. (XII. 11.) Korm. rendelet 19.§-ának első bekezdése alapján biztosítható. Ennek értelmében a megyei területrendezési terv a megye területén lévő önkormányzatok egyeztetett anyagára épült.

A rendelet az OTTr-ről szóló törvény alapján jellemző területhasználat szempontjából hét különböző, a megyei területrendezési tervben alkalmazható területfelhasználási kategóriát állapít meg.

A szabályok mozgásteret adnak a településrendezési tervek számára oly módon, hogy a megyei tervben meghatározott elsődleges rendeltetésről a településrendezési tervek különböző mértékben (10 és 15% között) eltérhetnek.

A városias települési térség, amely bármely települési területfelhasználási kategóriába, bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható.

A 6. §-hoz az OTTr alapján a rendelet különleges figyelmet fordít az erdőterületek, továbbá a borvidéki és gyümölcssterületek sajátos jellegének megőrzésére. Erdőgazdálkodási térségre vonatkozó ajánlás. Külön kiemelendő Mór esetében, hogy borvidéki település szőlő termőhelyi katasztere I-II. osztályú területeihez tartozó földrészlet beépítésre szánt területté nem minősíthető.

1.3-3. táblázat. FEJÉR MEGYE MÓRT ÉRINTŐ TÉRSÉGI ÖVEZETEK

<i>Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete</i>	
<i>Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete</i>	x
<i>Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete</i>	x
<i>Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete</i>	x
<i>Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete</i>	
<i>Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete</i>	x
<i>Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete</i>	x
<i>Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete</i>	
<i>Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete</i>	x
<i>Együtt tervezhető térségek övezete</i>	
<i>Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete</i>	
<i>Magterület övezete</i>	x
<i>Ökológiai folyosó övezete</i>	x
<i>Pufferterület övezete</i>	
<i>Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete</i>	x
<i>Világörökség és világörökségvárományos terület övezete</i>	

Történeti települési terület övezete	X
Rendszeresen belvízjárta terület övezete	
Nagyvízi meder övezete	
Földtani veszélyforrás területének övezete	
Vízeroszióknak kitett terület övezete	X
Széleroszióknak kitett terület övezete	X

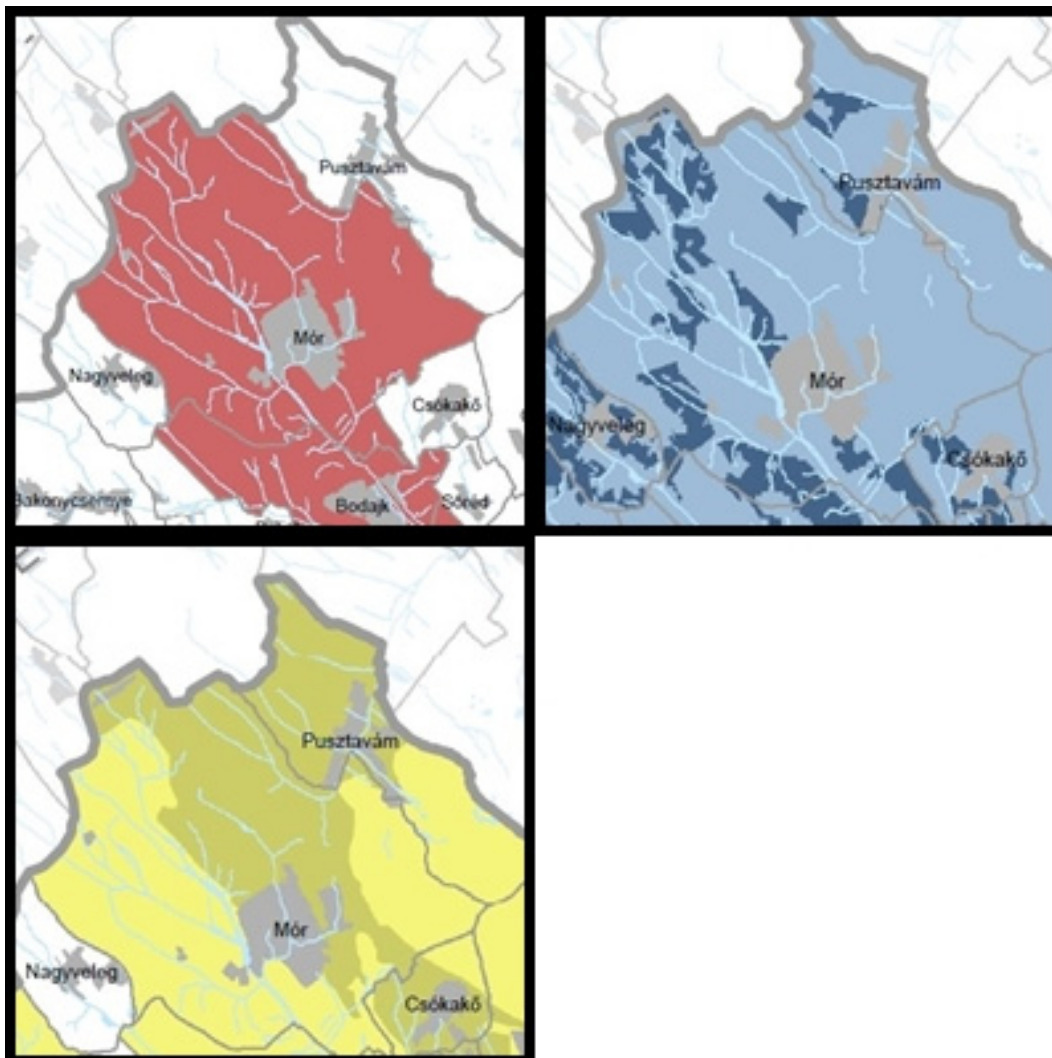
forrás: Fejér megye Trt.

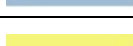

1.3-4. ábra. Mórt érintő térségi övezetek térképi ábrázolása

	Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete
	Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete
	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
	Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
	Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe tartozó települési térség
	Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete
	Magterület övezete

	Ökológiai folyosó övezete
	Pufferterület övezete

	Történelmi települési terület övezete
	Vízérózióknak kitett terület övezete
	Vízérózióknak kitett terület övezete által érintett település
	Szélérózióknak kitett terület övezete által érintett település
	Szélérózióknak kitett terület övezete

1.3.2.1 Mór térségére vonatkozó ajánlás

a) Termőföldek művelésből való kivonása elsősorban a gyengébb minőségű földeken és csak legszükségesebb mértékben valósuljon meg.

b) Kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkező termőföldek (szántó, szőlő, gyümölcsös ágban) művelési ágának megváltoztatását kerülni kell.

g) Javasolt megőrizni a települések kialakult egyedi karakterét, szerkezetét, valamint a települési összenövés megakadályozására meghagyni a települések közötti megfelelő nagyságú – legalább a terület ökológiai funkcióinak biztosításához elegendő méretű – beépítetlen területsávokat, különös tekintettel a városi település együttesekbe tartozó településekre.

h) Javasolt a tényleges geográfiai adottságok figyelembevételével a településeket védő zöldövezeti erdők, fásítások létesítése, a beépített területeken zöldfelületek, parkok növelése. i) Történelmi településmagok rehabilitálása, a közművek lehetőség szerinti rejtett vonalvezetése a településképi megjelenés javítása érdekében ajánlott.

j) Települések belterületei és a mellettük tervezett főútvonalak, elkerülő utak között védő-takaró zöldsávok létesítése javasolt.

1.3.2.2 Mór városi települési térségre vonatkozó ajánlás

a) A hagyományos, történelmi városi településszerkezeti részek és városközpontok területén nem engedhetők meg a szerkezetet, településképet rontó, és attól idegen funkciójú beépítések (pl. üzemanagtöltő állomások, nagy bevásárló központok, nagy kiterjedésű közlekedési létesítmények).

b) A városközpontok területén a közműhálózat felszín alatti vezetését kell előirányozni, ösztönözni.

c) A térségbe tartozó településeken a zöldterület (közpark), valamint közjóléti erdő funkciójú területek, továbbá a rekreációs igények kielégítését szolgáló egyéb, zöldfelületi jellegű különleges területek megőrzendők, arányuk a beépítésre szánt területekhez képest ne csökkenjen.

d) A térségbe tartozó településeken az intenzívebb (de nem lakótelep-szerű) városias lakóterületek számára is szükséges területeket fenntartani. e) A 70-es, 80-as évekbeli lakótelepek rehabilitációja során törekedni kell e területeknek a városszerkezetbe való minél szervezettebb visszaillesztésére, és humanizálására.

Mór közlekedési hálózataira és építményeire vonatkozó ajánlás:

- Új főúti kapcsolat: Mór (81. sz. főút) – Kecskéd térség,
- 81.sz. főutak Mór tervezett településelkerülő szakasza (a terv készítésekor hatályos OTRT-vel összhangban került kijelölésre. Azóta a felsőbbrendű tervekből kikerült a tervezett elkerülő)
- A települések egymás közötti kapcsolatainak és a felsőbbrendű (gyorsforgalmi és főúti) hálózat megfelelő elérésének biztosítása érdekében a következő mellékutak kiépítése javasolt: Mór – Csókakő – Csákberény.

1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS SZERKEZETI TERVEINEK MÓR VÁROS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

Mór szomszédos települései: Nagyveleg, Aka, Bakonysárákány, Császár, Pusztavám, Csákberény, Csókakő, Bodajk.

A szomszédos települések szerkezeti terveiben nem szerepel Mór városának fejlődését lényegesen befolyásoló megállapítás.

1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK

1.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

A hatályos településfejlesztési koncepció Mór Város Önkormányzatának Képviselő testülete az 50/2006. (III.29.) Kt. határozatával fogadta el. A hatályos koncepcióban megfogalmazott főbb célok:

a./ A településen meg kell őrizni és be kell mutatni:

- Kedvező természeti adottságait.
- Történeti múltját, építészeti értékeit, annak emberi léptékét.
- Az itt élő közösség kialakult morálját, építészeti értékeit, hagyományait, az egyházak vallástörténeti, kulturális értékeit.
- Az épített környezetet, a városközpontban megmaradt ősi településszerkezetet, és építészeti karaktert, hagyományőrző utcaképeket, amelyek megőrzik a település kisvárosias jellegét.
- A ma is élő és fejlődő szőlőtermesztési- és borkultúrát.

b./ Törekedni kell az alábbi célok megvalósítására:

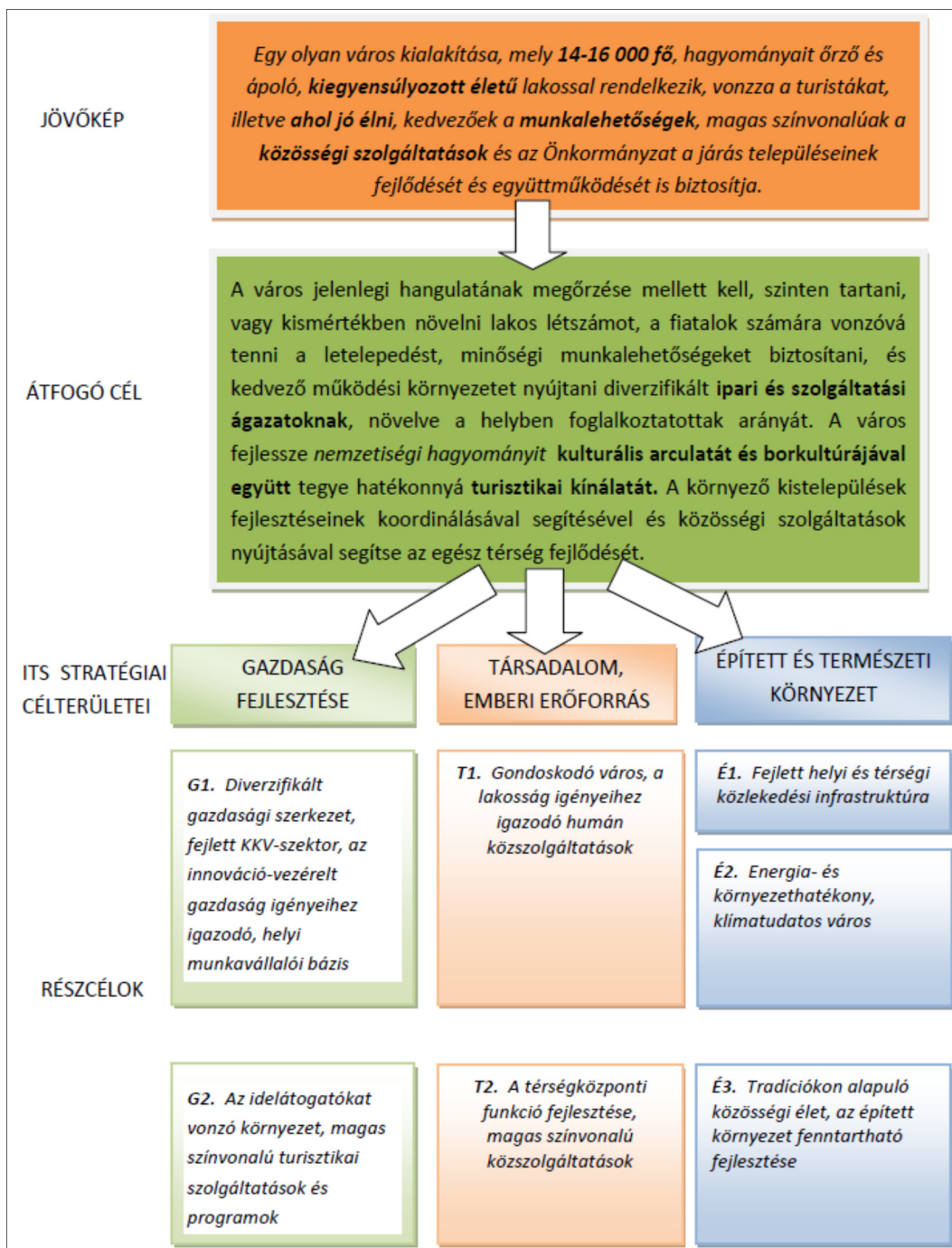
- A kistérségi társulás lehetőségeinek felhasználásával biztosítani kell Mór és a környező települések polgárai számára a minőségi alapellátásokat.
- Biztosítani kell az iparterületek fejlesztési igényeit, de csak környezetet kímélő technológiák beengedésével.
- A kisvállalkozói és szolgáltatói fejlesztési igényekhez megfelelő területeket kell kijelölni, és támogatni kell azok letelepülését.
- Az önkormányzati célú fejlesztésekhez biztosítani kell építési területeket.
- A jelenlegi városközpont fejlesztése, a városközpont rehabilitációja fő cél legyen a város számára. A kialakítandó városközpont fogadni tudja az intézményi, kereskedelmi, szolgáltatói igények fejlesztését, betelepülését úgy, hogy a városközpont maradjon meg lakható városrésznek, melyben az intézményi és lakófunkciók egyszerre legyenek jelen.
- A városközpont rehabilitációjával együtt az országos és helyi védelem alatt lévő épületek teljes felújítása készüljön el.
- A területi védelem alatti részeken az elhanyagolt, szerkezetileg rossz állapotú épületek, helyreállítása mihamarabb történjen meg. (Ehhez az önkormányzat a szabályozási előírások mellett az erre irányuló rendelettel is érvényesítse igényét a városkép megóvása és fejlesztése érdekében.)
- Segíteni kell új, rövidtávon beépíthető lakóterületek létesítését.
- Fontos és folyamatos feladat az idegenforgalom fejlesztése, a kulturális programok fenntartása és bővítése.

A hatályos integrált településfejlesztési stratégia 2015-ben készült el és a város 2014-2020 közti időszakra vonatkozó stratégiai célrendszerét és a megvalósítást szolgáló beavatkozásokat tartalmazza.

A jövőkép egy olyan város kialakítása, mely 14-16 000 fő, hagyományait őrző és ápoló, kiegyensúlyozott életű lakossal rendelkezik, vonzza a turistákat, illetve ahol jó élni, kedvezőek a

munkalehetőségek, magas színvonalúak a közösségi szolgáltatások és az Önkormányzat a járás településeinek fejlődését és együttműködését is biztosítja.

1.5-1. ábra. Mór város stratégiai célrendszere

forrás: Mór ITS

Öt fejlesztési akcióterület és két a KSH adatok alapján szegregációs szempontból kiemelten kezelendő terület került kijelölésre, ezek a következők:

- **Városközpont:** A városközpontban tervezett beavatkozásokkal elérendő célok a közlekedés, azon belül a közösségi és gyalogos közlekedés korszerűsítése, biztonságosabbá tétele, a

parkolási kapacitások bővítése. Az infrastruktúra elemek korszerűsítése, a közvilágítás és a távhő rendszerek energiahatékonyabbá tétele, közmű rendszerek megújítása, bővítése. Cél, hogy a városközpont kereskedelmi, szolgáltató funkcióinak minősége javuljon, a városban lakók könnyebben érik el ezeket. A városközpont a turisztikai forgalom lebonyolításának kulcs területe is, ezért az ehhez kapcsolódó fejlesztések is fontos céljai a következő időszaknak.

- **Gazdaságfejlesztési akcióterület:** A terület hosszútávon is Mór legfontosabb ipari-, szolgáltató tevékenységeinek helyet adó része. A beavatkozásokkal cél az itt működő vállalkozások bővítési elképzeléseinek kiszolgálása, új betelepülők számára fejlesztési terület kialakítása és a város más részeiből ide költözni kívánó helyi vállalkozások igényeinek kielégítése. Az infrastrukturális fejlesztések megvalósítása mellett cél a kutatás-fejlesztési kapacitások bővítése, a magas minőségű foglalkoztatást lehetővé tevő képzési rendszerek bevezetése és az itt működő vállalkozások versenyképes működését támogató egyéb szolgáltatások megvalósítása is.
- **Pincés utcák akcióterület:** A fejlesztések célja a településrész turisztikai potenciáljának jobb kihasználása, szervezettebb bekapcsolása a város és a térség turisztikai forgalmába. Cél hogy az ide érkező turistákat minél egységesebb megjelenés fogadja és a pincék jól megközelíthetők legyenek, az egyre népszerűbb rendezvények sikeresen valósuljanak meg.
- **Dél-keleti városrész akcióterület:** Az egészségügyi szolgáltatások körének bővítése, azok feltételeinek javítása. Időskorú ellátás fejlesztése, kapacitásainak bővítése. Wellness, sport és rehabilitációs szolgáltatások körének bővítése.
- **Kertváros akcióterület:** A területen levő épületállomány színvonalának megőrzése, energiaigényének, fenntartási költségeinek csökkentése az épített és természeti környezet minőségének javítása. Az itt élők életminőségének javítása, a közszolgáltatások minőségének fejlesztése, közösségfejlesztés. A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében képzési programok, a szociális gazdaság adta lehetőségek kihasználást segítő projektek megvalósítása.

Szegregációval veszélyeztetett területek:

- **Felsődobos, Árkpuszta:** A területen levő épületállomány állapotának javítása, energiaigényének, fenntartási költségeinek csökkentése az épített és természeti környezet minőségének javítása. Az itt élők életminőségének javítása, a közszolgáltatások minőségének fejlesztése, közösségfejlesztés. A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében képzési programok, a szociális gazdaság adta lehetőségek kihasználást segítő projektek megvalósítása.

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Jelenleg érvényes és a folyamatban lévő településrendezési terv módosításokhoz kapcsolódó szerződések:

Johnson Controls Mór Bt. (székhely: 8060 Mór Hammerstein u. 2.)

Kérelem: Mór 2146/6 és 2146/18 helyrajzi számú ingatlanokon zöldfelületi mutatója 20%-ra az építési használatának (beépíthetőségének) megengedett felső határa 50 %-ra változzon. (Mór 2146/6 és Mór 2146/18 helyrajzi számú ingatlanok Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezeti besorolásúak)

Móri Bor Kft. (székhely: 8060 Mór Hársfa u. 11.) és **Horváth és Társa Mór Bútoripari és Kereskedelmi Kft** (székhely: 8060 Mór, Csókakői u. 1.)

Kérelem: Mór 1235/8 és 1235/9 helyrajzi számú ingatlanok zöldfelületi mutatója 20 %-ra az építési használatának (beépíthetőségének megengedett felső határa 50 %-ra változzon. (Mór 1235/8 és 1235/9 helyrajzi számú ingatlanok Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezeti besorolásúak)

Frimo Hungary Ipari Technikai Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (székhely: 8060 Mór Kórház u. 20.)

Kérelem: Mór 4261/4 helyrajzi számú terület zöldfelületi mutatója 20%-ra az ingatlan építési használatának (beépíthetőségének) megengedett felső határa 50%-ra változzon. (Mór 4261/4 helyrajzi számú ingatlan Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezeti besorolású)

Rába Járműipari Alkatrészgyártó Kft. (9027 Győr Martin út 1.)

Kérelem: Mór 0243/6, 0243/8, 0243/10 helyrajzi számú ingatlanokon a megengedett legnagyobb beépítettség 30%-ról 45%-ra változzon a zöldfelületi mutató 25%-ra csökkenjen, valamint az építmény magasságot 10,5 m-ben kérték maximálni. (Mór 0243/6, 0243/8, 0243/10 helyrajzi számú ingatlanok Gip egyéb ipari terület övezeti besorolásúak)

Gre-Sa Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Bt. (székhely: Mór Deák F. u. 69.)

Kérelem: Mór 1694/1 helyrajzi számú ingatlan bővíthető legyen a Mór 1694/2 helyrajzi számú ingatlan megoszthatóságával. (Mór 1694/2 helyrajzi számú ingatlan zöldterületi (Z) és a Mór 1694/1 helyrajzi számú terület kisvárosias lakóterületi (Lke) övezeti besorolású)

ER-FÉM Ingatlanhasznosító Kft. (székhely: 8060 Mór Asztalos u. 3.)

Kérelem: Mór 4914/2 helyrajzi számú ingatlan zöldfelületi mutatója 25%-ra az építési használatának (beépíthetőségének) megengedett felső határa 50 %-ra változzon. Kerüljön felülvizsgálatra a területre előírt tetőforma, hajlásszög és tetőfedés anyaga, továbbá, a területen lévő közlekedési terület megszüntethető legyen. (Mór 4914/2 helyrajzi számú ingatlan Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezeti besorolású)

Boszkamion Szállítmányozási Kft. (székhely: 8060 Mór, Orgona utca 41.)

Kérelem: Mór 4906/81 helyrajzi számú ingatlan zöldfelületi mutatója 20%-ra változzon. (Mór 4906/81 helyrajzi számú ingatlan Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezeti besorolású)

FHL BJÖRN HUNGARY Ipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság (székhely: 8060 Mór, 4906/26 hrsz.)

Kérelem: „Lk” „kisvárosias lakóterület” terület-felhasználási övezetbe tartozó Mór 4906/83 helyrajzi számú ingatlan megosztásából kialakuló 4906/87 helyrajzi számú területen az építmény magasság max. 7,0 m, a zöldfelületi mutató 25% az ingatlan építési használatának (beépíthetőségének) megengedett felső határa 50% legyen azzal, hogy a terület a „Gksz” építési övezeti besorolásba kerüljön.

GYURKAMION Belföldi és Nemzetközi Fuvarozó Kft. (székhely: 8060 Mór Wesselényi utca 16. A. ép.)

Kérelem: Mór 0130/8 helyrajzi számú ingatlan zöldfelületi mutatója 20%-ra az építési használatának (beépíthetőségének) megengedett felső határa 50 %-ra változzon, illetve az építmény magasság 12 m-ben legyen meghatározva. (Mór 0130/8 helyrajzi számú ingatlan Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezeti besorolású)

1.6 A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Mór város képviselő testülete 2006-ban a településszerkezeti tervet és leírást a képviselőtestület a 76/2006. (VIII. 30.) számú határozattal, a helyi építési szabályzatot és a szabályozási terveket a 23/2006. (IX. 5.) számú rendelettel hagyta jóvá.

A településrendezési eszközök az alábbiak szerint kerültek módosításra:

1. A terv először 2007-2008-ban került módosításra. Az 1. számú módosítás részeként a településszerkezeti terv-módosítás és leírás a 362/2008. (XII. 17.) Kt határozattal, a helyi építési szabályzat-módosítás és a „Belterületek szabályozási terve”-módosítás a 40/2008. (XII. 19.) Ök rendelettel került elfogadásra.
2. 2008-ban az önkormányzat ismét kezdeményezte a településrendezési eszközök módosítását. A 2. sz. módosítás keretében a településszerkezeti terv-módosítást a képviselőtestület a 437/2009. (X. 14.) Kt. határozattal, a helyi építési szabályzat és a „Belterületek szabályozási terve” módosítását a 28/2009. (X. 29.) Ök. rendelettel hagyta jóvá.
3. 2010-ben került sor a 3. sz. módosításra, melynek részeként a településszerkezeti terv- és leírás módosítását a képviselőtestület a 205/2011. (VII. 21.) Kt határozattal, a HÉSZ és szabályozási tervek módosítását a 22/2011. (VII. 22.) Ök. rendelettel fogadta el. E módosítás keretében megtörtént a településrendezési tervek és a HÉSZ országos jogszabályoknak való megfeleltetése, valamint a területrendezési tervi összhang vizsgálata.
4. Ezt követően az önkormányzat ismét kezdeményezte a településrendezési eszközök módosítását. A 4. sz. módosítás keretében a településszerkezeti terv nem változott, a HÉSZ- és a „Belterületek szabályozási terve” módosítását a képviselőtestület a 3/2012. (I. 26.) Ök. rendelettel fogadta el.
5. 2011-ben került sor az 5. sz. módosításra, melynek részeként a településszerkezeti terv- és leírás módosítását a képviselőtestület a 194/2012. (VII. 26.) Kt. határozattal, a HÉSZ és a „Belterületek szabályozási terve” módosítását a 22/2012. (VII. 27.) Ök. rendelettel hagyta jóvá.
6. 2013-ban történt a 6. sz. módosítás, melynek keretében a településszerkezeti terv nem változott, a HÉSZ és a „Belterületek szabályozási terve” módosítását a képviselőtestület a 12/2013. (IV. 3.) ök rendelettel fogadta el.
7. 2014-ben került sor a 7. sz. módosításra, melynek keretében a településszerkezeti terv nem változott, a HÉSZ és a „Belterületek szabályozási terve” módosítását a képviselőtestület a 19/2014. (IX. 3.) ök. rendelettel fogadta el.
8. 2015-ben történt a 8. sz. módosítás, melynek keretében a településszerkezeti terv módosítását a képviselőtestület a 143/2015. (V. 27.) Kt. határozattal, a HÉSZ és a szabályozási tervek módosítását a 14/2015. (V. 6.) és a 29/2015. (VI. 30.) ök. rendeletekkel fogadta el.
9. 2015. márciusában készült el a 9. sz. módosítás, melynek keretében a településszerkezeti terv nem változott, a HÉSZ- és a belterület szabályozási terv módosítását a képviselőtestület a 39/2015. (IX. 2.) ök. rendelettel fogadta el.

10. 2015. második felében készült el a 10. sz. módosítás, melynek keretében a településszerkezeti terv módosítását a képviselőtestület a 350/2015. (XII. 15.) Kt. határozattal, a HÉSZ- és a szabályozási tervek módosítását a 66/2015. (XII. 23.) ök. rendelettel hagyta jóvá.
11. Ugyancsak 2015 őszén került sor a 11. sz. módosításra, melynek során a településszerkezeti terv módosítását a képviselőtestület a 2/2016. (I. 27.) Kt. határozattal, a HÉSZ- és a szabályozási tervek módosítását a 2/2016. (II. 3.) ök. rendelettel fogadta el.
12. 2016 elején készült el a 12. sz. módosítás, melynek keretében a településszerkezeti terv nem változott, a HÉSZ- és a belterület szabályozási terv módosítását a képviselőtestület a 17/2016. (V. 4.) ök. rendelettel hagyta jóvá.
13. 2016. második felében készült a 13. sz. módosítás, melynek keretében a településszerkezeti terv módosítását a képviselőtestület a 273/2016. (XI. 30.) Kt. határozattal, a HÉSZ- és a szabályozási tervek módosítását a 32/2016. (XII. 1.) ök. rendelettel hagyta jóvá.
14. A 14. sz. módosítás a 2/2017. (I. 26.) Ök. rendelettel került elfogadásra. A módosítás keretében a módosítási igény csupán annyi, hogy az Ady Endre utcában fekvő – Vt1 építési övezeti jelű – 38 hrsz-ú ingatlan beépítési %-a 30-ról 45- re változzon, továbbá az övezeti határ úgy módosuljon, hogy a 48/2 hrsz-ú ingatlanból kb. 150 m² terület a 38 hrsz-ú ingatlanhoz csatolható legyen.

A településrendezési eszközök kidolgozása során az alábbi általános szempontokat érvényesítették:

- A településszerkezet továbbfejlesztésének igénye
- A települési funkciók bővítési lehetőségének biztosítása
- A gazdasági környezet megújulásának lehetősége
- A táji, természeti és épített környezet értékeinek védelme és továbbfejlesztése
- A lakóterületi minőség javítása, valamint a lakókörnyezeti és lakáskínálat bővítése

1.6.2 Hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

A hatályos településszerkezeti terv a legfontosabb részfeladatokat az alábbiak szerint határozta meg:

- Mór településközpont rehabilitációja, a közösségi terek használatának kiteljesedése, valamint az idegenforgalom fejlesztése érdekében szükséges a településközpont átmenő forgalomtól való védelme, a településközpontot elkerülő belső – közel gyűjtőúthálózat szintű – körgyűrű kialakítása.
- Az egyes városrészek jobb együttműködésének biztosítása érdekében szükséges a városrészek közötti közvetlen közúti és gyalogos kapcsolatok megteremtése.
- A lakóterületi kínálat bővítése, a telepszerű többszintes és családiházias területek közötti minőségi sávban új lakásépítési lehetőségek biztosítása.
- A lakótelepek rehabilitációja, a közösségi terek (nem feltétlenül közterületek) biztosítása és felújítása, a parkolási igények kielégítése.
- A széleskörű, egyelőre kevésbé differenciált befektetői réteg letelepítése érdekében, a komplex települési funkciók befogadására alkalmas (településközpont vegyes, központi vegyes) területfelhasználási kategóriának tágabb körű alkalmazása a településben.

- A lakóterületi környezet és lakáskínálat terén nagyobb mértékben szükséges kihasználni a település kialakult és védelemre érdemes történelmi településszerkezettel rendelkező részeiben rejlő lehetőségeket. Egyidejűleg szükséges a telepszerű többszintes lakóterületek, valamint a volt bányász lakótelepek rehabilitációja, a készenléti lakótelep műszaki-fizikai megújítása.
- Mór településközpontához csatlakozó, illetve a vasútállomás térségében tervezett, de még ki nem alakult, nagy belső tartalékokkal rendelkező területrészek esetében (pl. Mór Város autóbusz pályaudvar térsége, volt S1 bánya területe) az eddiginél komplexebb funkcionális kialakítási lehetőségek biztosítása.
- A települést átszövő zöldfelületi elemek rendszerbe szervezése, a városi szinten jelentős közparkok rögzítése a település beépítésre szánt és beépítésre nem szánt részeinek zöldfolyosókkal való összekötése.
- A rekreációs tevékenység befogadásának területi bővítése érdekében szükséges a déli tórendszer, valamint egyes külterületi, részben erdőszült területek e tevékenységre alkalmas területfelhasználási lehetőségének megteremtése, a jelenlegi területfelhasználási kategóriák felülvizsgálatával a táji, természetvédelmi, vízgazdálkodási szempontok egyidejű figyelembevételével.
- A jogszabályi környezetben időközben bekövetkezett változások igényelte szerkezeti tervi módosítások átvezetése (elsősorban a vízbázis, valamint táj- és természetvédelem terén).
- A honvédség tulajdonában lévő 0176/9 és 0176/10 számú telkeket érintő tervek, vagy beavatkozások csak a HM-mel történő egyeztetésekkel együtt történhet.

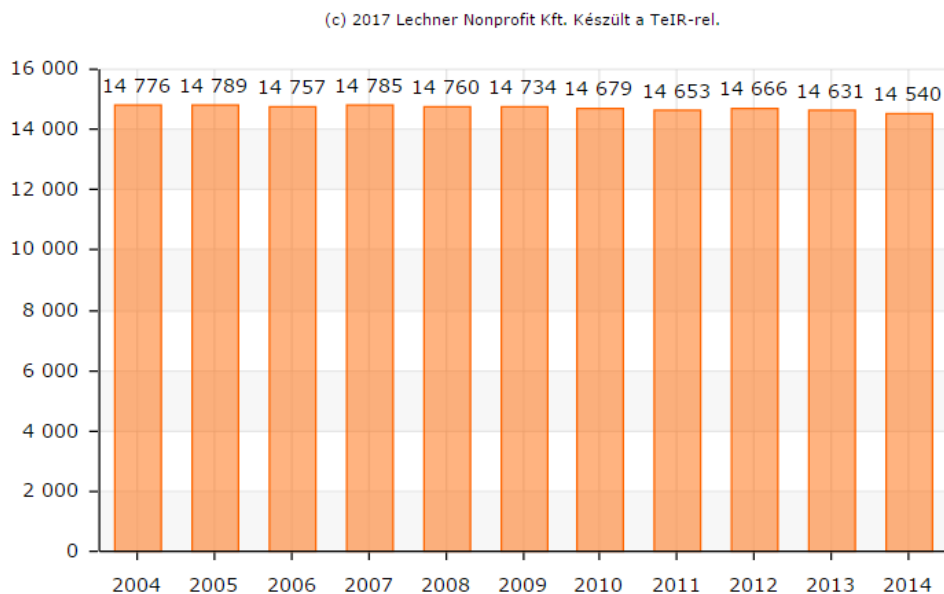
1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1 A település népességének főbb jellemzői

1.7.1.1 Demográfia

A 109 km² területű város állandó népességszáma 2014. január 1-jén 14.540 fő volt, népsűrűsége így 133 fő/km². Népeességszáma alapján a megyében a harmadik helyen áll. A 2000-2014-as időszakban vizsgálva Mór népességszáma meglehetősen állandó képet mutat (2000-ben 14.784 fő alkotta az állandó népességet), ami az országos tendenciákat figyelembe véve kiemelkedő, és kevés településre jellemző.

1.7-1. ábra. Állandó népesség alakulása Móron, fő

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

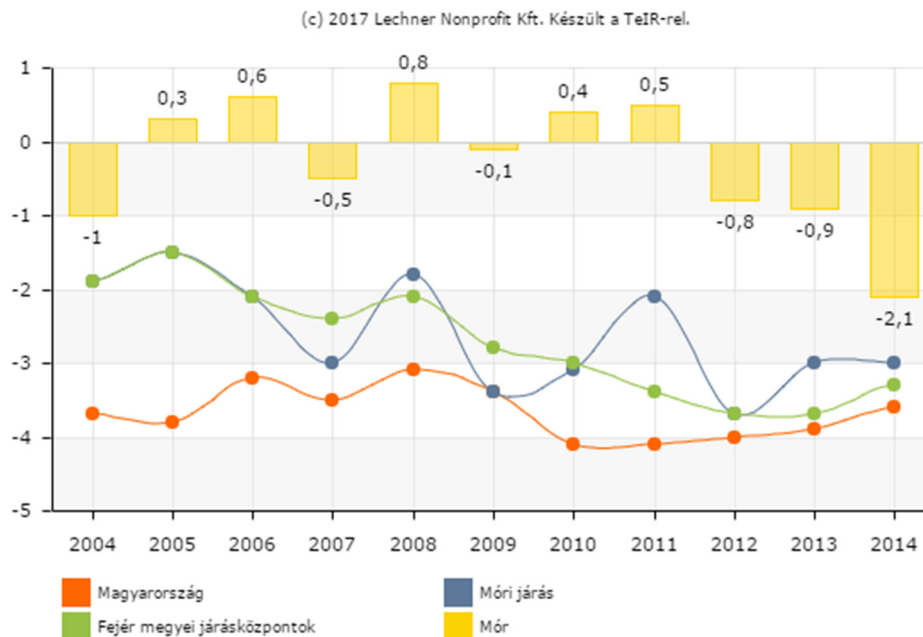
A lakónépesség alakulása ettől igen kevésbé tér csak el: 2000-ben 14.699 fő, 2014-ban 14.123 fő alkotta Mór lakónépességét, azaz a városban lakóhellyel rendelkező, és másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanitt tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes számát.

A város szűkebb-tágabb környezetében a népesség alakulását tekintve igen kedvező helyzetben van a város; a vizsgált időszakban mind az ország, mind a megye és a móri járás településeinek népessége csökkent, melyek mindegyikénél Mór lakónépességének csökkenése kedvezőbb képet mutat.

Az országos tendenciáknak megfelelően Mór társadalma is egyre inkább előregedő korstruktúrát mutat, a 0-14 évesek aránya csökken, a 60-x évesek aránya nő. Azonban Mór ennek ellenére is „fiatalos” városnak számít Magyarországon, sőt Fejér megyében is: a 0-14 évesek aránya kedvezőbb (14,3%), mint a megyei átlag, a 60-x évesek aránya pedig a megyei, és az országos (23,8%) átlagnál is alacsonyabb (20,8%). A 15-59 évesek aránya az állandó lakónépességen belül kismértékű csökkenést mutat. 2000-ben 67,8%-át alkotta ez a csoport a móri lakosságnak, 2013-ban már csak 64,9%-át. Ez a trend teljesen megfelel az országos, illetve megyei adatoknak, nem látunk nagy különbségeket az egyes területi szintek között (2013-ban országos arány: 62%, Fejér megyei járásközpontok aránya: 62,5%).

Mindezek fényében nem meglepő, hogy az előregedési index (100 0-14 évesre jutó 60-x éves) határozott növekedést mutat, 2000 és 2013 közt 60%-kal emelkedett a mutató mértéke (2000-ben: 86,6%, míg 2013-ban: 145%). Azonban így is sokkal kedvezőbb még, mint a Fejér megyei járásközpontok átlaga (175,1%) vagy az országos átlag (166,7%).

1.7-2. ábra. Természetes szaporodás, fogyás egyenlege

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

A városi társadalom lassú ütemű, de fokozatos előregedése, az idősök felé eltolódó korstruktúra következménye a népesség természetes fogyása. Mivel Mór lakosságszám meglehetősen állandó szinten maradt a vizsgált időszakban, feltételezhető, hogy a település irányába történő bevándorlás ezt a folyamatot sikeresen tudja ellensúlyozni. Ezt igazolja a természetes szaporodás, fogyás egyenlegének mutatója is: a vizsgált, 14 éves időszakban 8 évben volt pozitív (nőtt az állandó népesség), és csak 6 évben negatív, ekkor is legfeljebb 1%-ot ért el.

1.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

Mórion többféle nemzetiség él, legnagyobb – és országos szinten is kiemelkedő – arányban közülük a német nemzetiség van jelen.

A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya a 2011-es népszámlálás adatai alapján 1,1% volt, ez jóval alatta marad az országos 3,2%-nak. A városban német és roma nemzetiségi önkormányzat működik.

1.7.1.3 Képzettség

A lakosság képzettségi szintjét tekintve elmondható, hogy némileg az országos átlag felett van a legfeljebb 8 általános iskolai osztályt végzettek, illetve az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők aránya. Az országos átlaggal megegyező az érettségivel vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, viszont kevesebb a felsőfokú végzettséggel rendelkező. Mindez feltehetőleg a kisvárosi jelleggel és a helyi munkaerő-piaci kínálat sajátosságaival függ össze. Megjegyzendő azonban, hogy a 2001-es és a 2011-es népszámlálás adatait összehasonlítva ezek a különbségek „tompultak”, tehát a móri lakosság képzettségi struktúrája 2011-ben inkább megközelíti az országos átlagot, mint 2001-ben.

A legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzettek aránya a 7 éves és idősebbek körében 26,5% Mórion, az országos arány 25%, a Fejér megyei járásközpontok aránya pedig ennél is alacsonyabb, 22,9%.

Az érettségivel mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebbek körében 26,8% Móron, ez nem tér el jelentősen az országos aránytól (27,5%).

Az érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebbek körében mutató viszont magasabb Móron: 24,5%, míg az országos arány 19,5%.

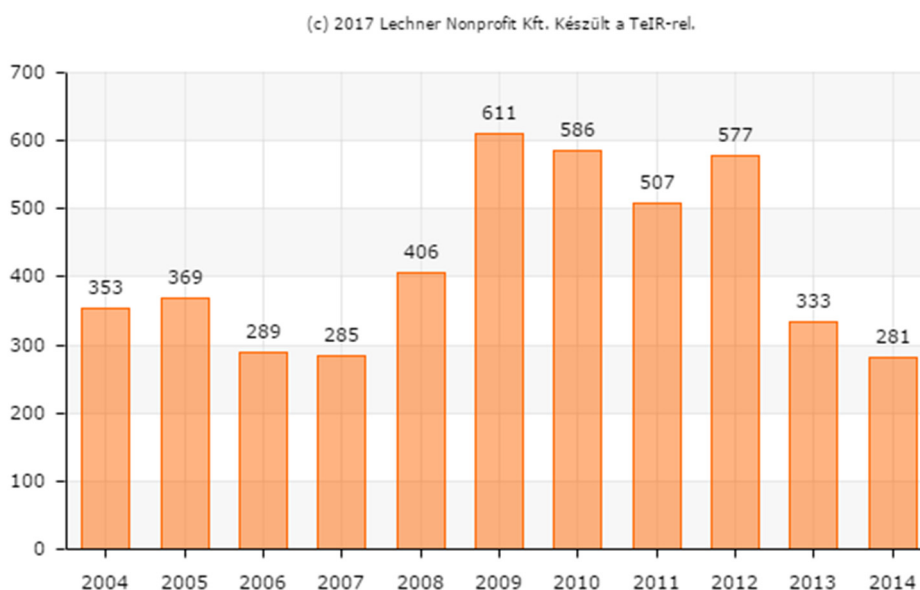
Az egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebbek között 11,1% Móron, az országban viszont ugyanez a mutató 15,5% (a Fejér megyei járásközpontok átlaga még ennél is magasabb, 17,1%).

A lakosság képzettségi szintjét elemezve tehát elmondható, hogy a város gazdaságfejlődéséből és munkaerő-piaci kínálatából adódóan kissé magasabb a kevésbé kvalifikált rétegek aránya. A két népszámlálás (2001, 2011) adatai közt viszont látszik egy határozott tendencia, mely a lakosság képzettségi szintjének emelkedését mutatja.

1.7.1.4 Foglalkoztatottság

A regisztrált munkanélküliek száma Móron a 2000-es évek eleje óta 300 fő körül mozgott, kivételt képeznek ez alól a 2009-2010-es évek, amikor mintegy a duplájára szökkent ez a szám (2009-ben 611 fő), ez minden bizonnyal a gazdasági válsággal indokolható.

1.7-3. ábra. Regisztrált munkanélküliek Móron, fő

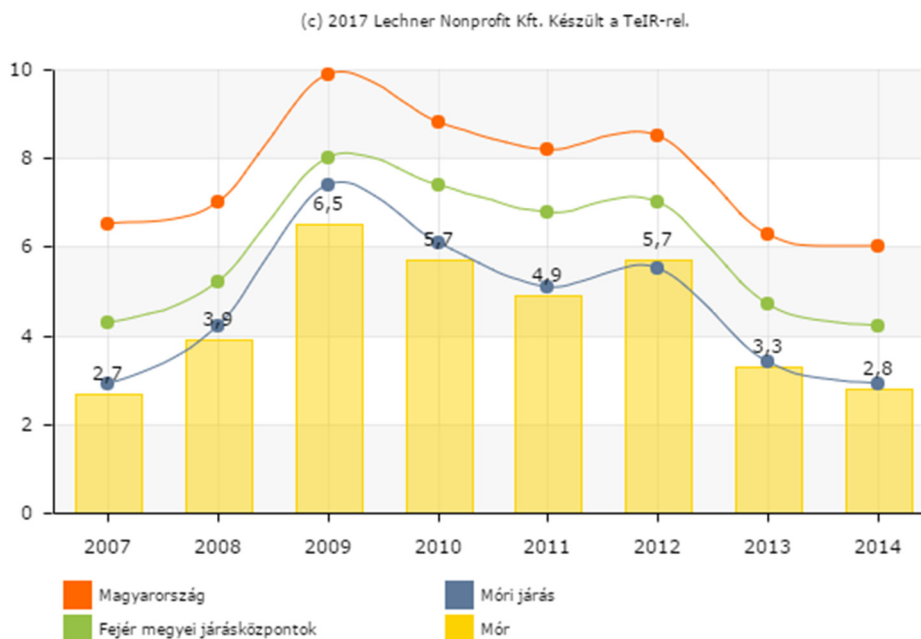

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

Mint a fenti grafikon is mutatja, 2013-ra ismét visszaesett a válságot megelőző évek szintjére a regisztrált munkanélküliség (333 fő), ami azt jelzi, hogy a városi gazdaság „magára talált” a válság éveit után, és bővíteni tud.

Ha a munkaképes korú népesség százalékában vizsgáljuk a nyilvántartott állás keresők arányát, akkor is azt tapasztaljuk, hogy a 2006-os, országos viszonylatban igen alacsony (2,8%-os) szintről több mint duplájára emelkedik az állás keresők aránya 2009-re (6,5%), majd 2013-ra ismét 3% körüli értékre süllyedt.

1.7-4. ábra. Nyilvántartott állás keresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában (%)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

A regisztrált munkanélküliek körében a legfeljebb 8 általános iskolai osztályt végzettek aránya természetesen magas, hiszen ők igen sérülékeny rétegét alkotják a munkaerőpiacnak, és Mórton az országos arányt (39,7%) kissé meghaladó mértékben (41,8%) vannak jelen a munkanélküliek közt. A 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya a munkanélkülieken belül 13,8% Mórton, ez nem tér el jelentősen sem az országos, sem a megyei aránytól.

A 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában) mutató 2000 óta stabilan emelkedik, természetesen ez is országos tendencia. Az ezredfordulón 20,9% volt az arányuk Mórton, 2013-ban pedig 40,3%.

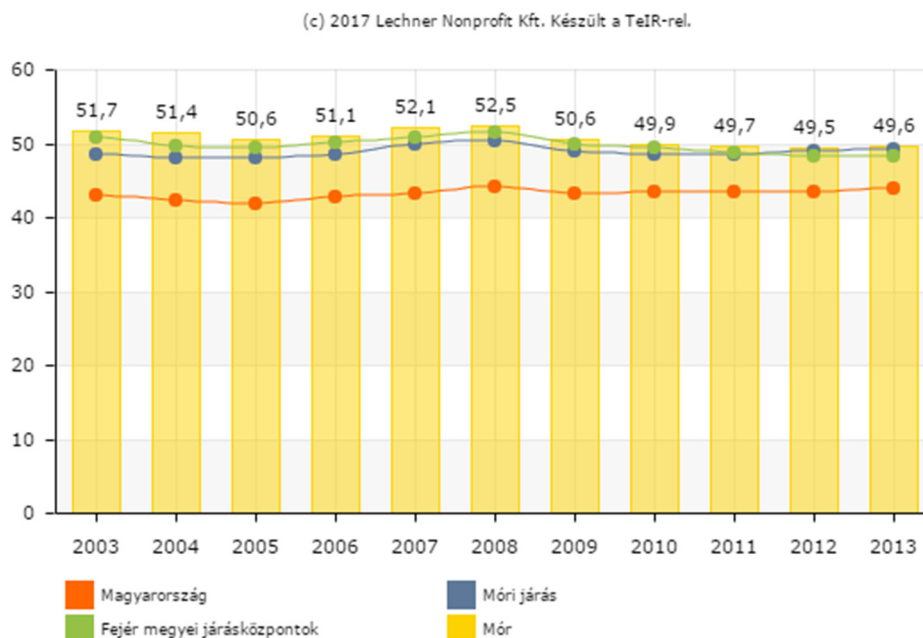
A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül 63,1% volt Mórton 2011-ben, ez kedvezőbb volt, mint az országos arány (57,9%). Ennek megfelelően a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya is alacsonyabb Mórton (32,7%), mint országosan (40,9%) a 2011-es népszámlálás adatai alapján.

A naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya a 2001-es népszámláláskor 20,9% volt Mórton, tehát a foglalkoztatottak ötöde járt el más településre dolgozni naponta. 2011-ben ez 23,8%-ra nőtt, de még így is kijelenthető, hogy a foglalkoztatottak nagy része, több mint háromnegyede helyben dolgozik.

1.7.1.5 Jövedelmi viszonyok

A száz lakosra jutó adófizetők száma Móron meghaladja az országos arányt: a városban ez 49,5%, országos szinten 43,5%. Mindez indokolható a kedvezőbb foglalkoztatási mutatókkal.

1.7-5. ábra. Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem emelkedő tendenciát mutat 2000-tól kezdve, a 389.141 Ft/fő értékről 2012-re eljutott a 879.729 Ft/fő értékig. A tendencia nem egyenletes, 2008-ig viszonylag magasan emelkedik a mutató, utána némileg visszaesik 800.000 Ft alá 2009-ben (nyilvánvalóan a válság hatására). Kétéves stagnálás után 2011-től kezd el újra emelkedni, és rögtön meg is haladta a 2008-as értéket, tehát a móri lakosság – átlagos – jövedelmi szintjében már egyáltalán nem érződik a gazdasági válság hatása, növekedést, fejlődést tapasztalhatunk.

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 éves) belül 32,6% volt 2011-ben, mely megegyezik az országos, illetve a megyei adatokkal.

1.7.1.6 Életminőség

Mór városa kiemelkedik a hasonló nagyságú magyar kisvárosok közül azzal, hogy az „Ezerjő hazájaként,” a magyarországi német kisebbség egyik központjaként hírnevet szerzett, kiépítette és ápolja saját arculatát, folytatja értékes városi hagyományait. A „városi identitás” Mór esetében valódi tartalmat, értékeket és hovatartozást jelent, ami a lakosság számára is érezhető.

A városi életminőséget több tényező határozza meg, ezek között legfontosabbnak említhetők a humán közszolgáltatások, az élhető városi környezet, valamint a rekreációnak, a szabadidő minőségi eltöltésének lehetőségei.

1.7.1.7 Humán közszolgáltatások, egészségügy

Mór Város Önkormányzata jogszabályi kötelezettségeinek megfelelően gondoskodik a humán közszolgáltatások biztosításáról (szociális szolgáltatások, közoktatás, egészségügy), azonban ezen felül is számos intézkedés történt a hozzáférés javítása, szolgáltatások minőségének fejlesztése érdekében.

A humán infrastruktúra állapotát részletesen az 1.8 fejezetben elemezzük.

1.7.1.8 Élhető lakókörnyezet

Mór infrastrukturális szempontból (pl. közművek, épített környezet, közlekedés) megfelelően kiépített település, a városi élet fizikai feltételei rendelkezésre állnak, és jelentős fejlesztések is történtek ezen a téren az utóbbi években. *A városi infrastruktúra részletes elemzését az 1.12 – 1.20 fejezetek tartalmazzák.*

A városi élet minőségét azonban olyan, a mindennapi tevékenységekhez szükséges feltételek is meghatározzák, mint például játszóterek, bevásárló- és szolgáltatóközpontok megléte, illetve zöldfelületek kellő aránya.

A városrészi elemzésből is kitűnik, hogy funkcióhiányos terület nincs Mór városában, tehát az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosított. Az Önkormányzat ezen felül számos kezdeményezéssel igyekszik hozzájárulni a lakókörnyezet élhetőbbé tételéhez, csak a közelmúlt fejlesztései közül kiemelhetjük a városi Wekerle Sándor sport- és kulturális multifunkciós csarnok és uszoda kialakítását, városközpont rehabilitációját (történelmi belváros felújítása, közösségi tér kialakítása, Polgármesteri Hivatal épületének korszerűsítése, útfelújítás, Kapucinus-tér felújítása), illetve a Lamberg-kastély turisztikai attrakciófejlesztését.

1.7.1.9 Rekreáció, szabadidő

A szabadidő minőségi eltöltésének feltételei alapvetően rendelkezésre állnak a városban. 2002. augusztus 20-án nyitotta meg kapuit Móron a térség lakossága és az idelátogató vendégek színvonalas szabadidő-eltöltését szolgáló, a sportéletnek és kulturális rendezvényeknek megfelelő helyszínt biztosító Wekerle Sándor Szabadidőközpont. Az ezredfordulót megelőzően a város sokrétű kulturális és sportéletének, nemzetközi kapcsolatrendszerének fejlődése miatt egyre sürgetőbb igénnyel merült fel egy új közösségi létesítmény létrehozása.

A létesítményben helyet kapott egy uszodacsarnok (verseny- és tanmedencével), kapcsolódó wellness és fitness szolgáltatások, sportcsarnok (modern, hitelesített kézilabdapálya megfelelő lelátókkal), mely kulturális rendezvénytérre is átalakítható (bálok, konferenciák, koncertek megtartására alkalmas). A nyári időszakban a Szabadidőközpontoz tartozó külső terület lehetőségeit is kihasználva nagyobb szabadtéri rendezvényeknek lebonyolítására is helyet tudnak biztosítani. A Szabadidőközponttal egy kerítésen belül található füves és salakos labdarúgópályák, valamint a 400 méteres salakos futókör különböző sportágakban biztosítanak lehetőséget az eredményes felkészülésre.

A nyári időszakban üzemel még a Móri Strandfürdő, mely úszó- és gyermekmedencével, számos sportolási lehetőséggel várja közönséget.

A szabadidős lehetőségek körében meg kell említeni az Önkormányzattól függetlenül, magánvállalkozás keretében működtetett Hétkúti Wellness és Lovasparkot is, mely színvonalas pihenést, aktív kikapcsolódási lehetőségeket kínál az ide látogatóknak.

1.7.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Az egyes települések társadalmi szerkezetét vizsgálva összefüggéseket lehet találni a területi és társadalmi tagolódás közt, melyek visszavezethetők a város gazdaságfejlődésére, városfejlesztési programokra és beavatkozásokra. Mór esetében, a város méretéből és a település történelméből adódóan markánsan elkülönülő három városrész határozható meg. Kijelölhető természetesen a városközpont területe, ahol a fő közlekedési útvonalak összefutnak, ahol a város hivatalai, közintézményei, legnagyobb temploma található. Ettől egyértelműen elkülönül a város nyugati részén lévő ipari terület, és a város keleti végén lévő Bányász-telep. Ezen városrészekon kívül a város „szövetét” kertvárosias jellegű övezetek alkotják.

A 2008-ban készült Integrált Városfejlesztési Stratégia 4 városrészt azonosított, leírta társadalmi és gazdasági sajátosságait, bemutatta egymáshoz viszonyított helyzetüket. Az alábbiakban ismertetjük az IVS főbb megállapításait, aktualizálva a 2011-es népszámlálás városrészi adataival.

1.7.2.1 Belső városrész

A belső városrészt a történelmi városközpont, valamint az azt övező lakótelepek alkotják. A városrész Mór közigazgatási központja, és itt vannak a legfontosabb művelődési, oktatási intézmények is. Itt él Mór lakónépességének ötöde, 3900 fő. Korösszetételt tekintve némi eltérés tapasztalható a városi megoszlástól, mivel a 15-59 évesek aránya a Belső városrészben magasabb (69,2%), mint a városban (65,4%). Ezzel párhuzamosan a 60-x évesek aránya alacsonyabb a belvárosban, mint a város egészében.

Képzettség szempontjából nem tapasztalható nagy különbség, némileg alacsonyabb a felsőfokú végzettségűek aránya a Belső városrészben (11,4%), mint a város egészében (13,3%).

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (31,2%) illetve a foglalkoztatottak aránya (64,5%) nem mutat lényeges eltérést a városi átlagtól. A munkanélküliségi ráta a Belső városrész lakói körében 7,9% volt a 2011-es népszámláláskor.

A városrész építészeti környezetében megtalálhatóak a kisvárosias, téglalapírtású épületek, és a házigyári technológiával készült 5 emeletes panelházak is, melyek sok esetben leromlott állapotúak, felújításra szorulnak. Ez utóbbi épületek a városrész dél illetve nyugati részén találhatóak a Dózsa György utca két oldalán valamint a Vértes utcában. A város lakásállományának 26%-t adják ezek az épületek, amelyek között itt a legalacsonyabb az alacsony komfort fokozatúak aránya (2,8%).

1.7.2.2 Ipari terület

Az Ipari terület egyrészt a vasútvonaltól nyugatra, másrészt a Mester utcától északra a vasútvonal és a 81-es főút között helyezkedik el. Magába foglalja az Észak-nyugati Ipari Parkot, mely főként autóiipari beszállító cégeknek nyújt telephelyet; valamint a volt szovjet laktanya területén kialakult jellemzően kis- és középvállalkozások uralta ipari területet.

A városrész állandó lakossága minimális, a teljes népesség kevesebb, mint 5%-a él itt, a Velegi út menti panelházakban. A helyi lakosság korszerkezete fiatalos, képzettsége a legalacsonyabb a városban. A

15-59 évesek több mint harmadának csak általános iskolai végzettsége van és a 25 évesnél idősebbek 7%-nak van felsőfokú végzettsége. A foglalkoztatás itt a legmagasabb (70%), ezzel ellentétben a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya pedig a legalacsonyabb.

Az iparterület esetében néhol problémát jelent a kertvárosi terület közelsége: a Mester utcától a Deák Ferenc utcáig, valamint attól délre is (Bocskay, Báthory, Bethlen Gábor utcák). Jelentős az itt lakókat már zavaró közlekedési terhelés, zajterhelés. Ezért bizonyos típusú ipari tevékenység (pl. nagy takarmánykeverő üzem) itt már nem telepedhet meg. A terület terjeszkedése emiatt elsősorban északi irányban, főképpen külterületek irányában történhet meg.

1.7.2.3 Kertvárosi és egyéb lakóterület, Bányász-telep

A Kertváros és egyéb lakóterület a város fennmaradó területét jelenti, beleértve a Bányász-telepet is, mely a 2008-as IVS-ben még külön városrészként szerepelt. A 2011-es népszámlálás során azonban a Kertvárosi és egyéb lakóterület városrészbe lett besorolva, ezért ezt a településrészt is itt elemezzük.

A kertvárosra többségében valóban kertvárosias, családi házas beépítés a jellemző, ámbar területén a belső városrész szomszédságában néhol található egy-egy többemeletes, panel épület. A Bányász-telep földrajzilag némileg elkülönül, a Vén-hegy szőlősdombjai választják el a város többi részétől, a kapcsolatot a város magjával egyedül a Széchenyi István utca jelenti.

Ebben a városrészben él a lakosság több mint háromnegyede, csaknem 10.000 fő. A korstruktúra szinte teljesen megegyezik a városi átlaggal: 0-14 évesek aránya 14,1%; 15-59 évesek aránya: 63,8%; 60-x évesek aránya pedig 22%.

A képzettséget tekintve kissé jobbak az iskolázottsági mutatók, mint a város egészében. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 15,5% (2%-kal alacsonyabb, mint a városi átlag), felsőfokú végzettségűek aránya: 14,5% (1,2%-kal magasabb, mint a városi átlag).

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (32,5%) illetve a foglalkoztatottak aránya (62,3%) nem mutat lényeges eltérést a városi átlagtól. A munkanélküliségi ráta a Kertváros lakói körében 8% volt a 2011-es népszámláláskor.

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

A városhoz kötődést, helyi identitást alakító tényezők közül elsősorban a közösségteremtő, közösségi élményeket adó akciók, rendezvények emelendők ki, valamint a városi értékek, hagyományok tudatos ápolása, fenntartása. Ennek természetesen fizikai, infrastrukturális feltételei is vannak (például megfelelő rendezvényterek, közösségi terek rendelkezésre állása), de legalább ennyire fontos a közösségi „hajtóerők” (pl. művelődési intézmények, civilek) működése is.

1.7.3.1 A közösségi élet terei

A város közösségi életének felpezsdítésében sok szervezet, csoport vesz részt. Ilyenek a lakóközösségek, a munkahelyek, az oktatási, szociális intézmények, a templomok, a civil szervezetek, a sportegyesületek. Nagyon erős a civil szervezetek jelenléte, és az ő általuk szervezett programok, rendezvények igen népszerűek.

A közösségi élet legfontosabb színtere a Mór Önkormányzat fenntartásában működő Lamberg-kastély Kulturális Központ. A belvárosi impozáns kastélyépület emeletén található a városi könyvtár, a földszinti tereken működnek a művelődésszervező irodák, valamint szakkörök, műhelyek, tanfolyamok és civil szervezetek tartják foglalkozásaikat.

Kiemelendő még a városközpontban lévő park és a kapcsolódó közterületek, Kapucinus-tér városrehabilitációs fejlesztés keretében történt felújítása, mely így alkalmassá vált közösségi, kulturális rendezvények befogadására.

A városi közművelődési intézményhálózat részletes bemutatását az 1.8.1 Humán közszolgáltatások fejezet tartalmazza.

1.7.3.2 Városi hagyományok

A városi hagyományok, rendezvények – igen színes és bő – választékából kiemelkedik a minden év első októberi hétvégéjén megrendezésre kerülő Móri Bornapok rendezvénysorozat. A szüreti forgataghoz kapcsolódó programsorozat ideje alatt a város egész területén, számos helyszínen több ezer látogató számára kínálnak rendkívül sokrétű hagyományőrző, kulturális, sport és szórakoztató programokat (borkóstolás, borkirálynő-választás, kiállítások, koncertek, utcabálok, szüreti felvonulás, népművészeti kirakodóvásár, gyermekmúsorok stb.), emellett az idelátogató hazai és külföldi vendégek megismerkedhetnek a város egyre gazdagodó kulturális értékeivel.

Az augusztus 20-ai nemzeti ünnephez kapcsolódóan kerül megrendezésre évente a MÓRIKUM Kultúr-Fröccs-Fesztivál, mely során móri „unikumok” (táncsoportok, énekkarok, zenekarok, művészek, gasztronómia, stb.) mutatkoznak be.

Egyéb kiemelkedő városi programok:

- Magyar Kultúra Napja (január)
- Farsangi programok (február)
- Március 15-ei megemlékezések
- Művészeti Diákgála (március 15-éhez kapcsolódóan)
- Húsvéti játszóházak, bál stb.
- Szent György heti vigasságok (április)
- Városi gyermeknap (május)
- Múzeumok éjszakája (június)
- Múltidéző móri vásári forgatag (június)
- Nyári zenei estek (nyár folyamán)
- Bányásznapi (szeptember)
- Móri szüret (szeptember)
- Márton napi rendezvények (november)
- Adventi, karácsonyi programok (december)

1.7.3.3 Civil szféra

Móron – a hasonló nagyságú településekkel összehasonlítva – igen színes, sokrétű a közösségi élet, melynek hajtóereje a különböző egyesületek, klubok, civil szerveződések tevékenysége. A település történelméből, máig megőrzött hagyományaiból adódóan igen jelentős a német nemzetiséghez kapcsolódó különféle kulturális, hagyományőrző, művészeti szervezetek jelenléte, illetve a borászati kultúrához kapcsolódó civilek működése.

Jelen Stratégiában a *teljesség igénye nélkül* kerülnek felsorolásra a legfontosabb városi civil szervezetek, az alábbi kategóriákban:

- Városvédő szervezetek: Wekerle Sándor Életművét Gondozó Kulturális és Tudományos Alapítvány, Móri Városvédő és Szépítő Egyesület, Mór-Freudenberg Baráti Társaság, Mór Város Jövőjéért Egyesület
- Szociális, segítő szervezetek: Bice-Bócák Hátrányos Helyzetűek és Nagycsaládosok Egyesülete, Családsegítő Alapítvány, MONA Móri Nőkért és Anyákért Közhasznú Egyesület, „Szent Erzsébet” Katolikus Karitászcsoport Mór
- Sport célú szervezetek: Móri Sport Egyesület (különböző szakosztályokkal), Móri Kézilabda Sport Klub, Móri Úszó Egyesület, Pusztavámi Torna Klub,
- Kulturális, művelődési közösségek: Móri Fúvószenesi Egyesület, Képzőművészeti Szabadiskola Alapítvány, Rozmaring Móri Kistérségi Nemzetiségi Táncegyüttes Egyesület, Edelweiss Móri Német Nemzetiségi Táncegyüttes, Liederkreis Német Nemzetiségi Kamarakórus Egyesület, Pro Musica-Pro Cultura Egyesület
- Borászati szervezetek: Móri Borvidék Hegyközsége, Brindisi Szent Lőrinc Borrend, Móri Borbarát Hölgyek Egyesülete, Móri Ezerjő Borút Egyesület
- Turisztikai, környezetvédelmi szervezetek: Móri Borvidék TDM Egyesület, Móri-árok Természeti Öröksége Alapítvány
- Nyugdíjas közösségek: Ezerjő Nyugdíjas Egyesület, Mór-Pusztavám Bányász Nyugdíjas Szervezet, Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület Móri Szervezete
- Iskolai, óvodai alapítványok – egyes intézményekhez kapcsolódóan

1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Oktatás

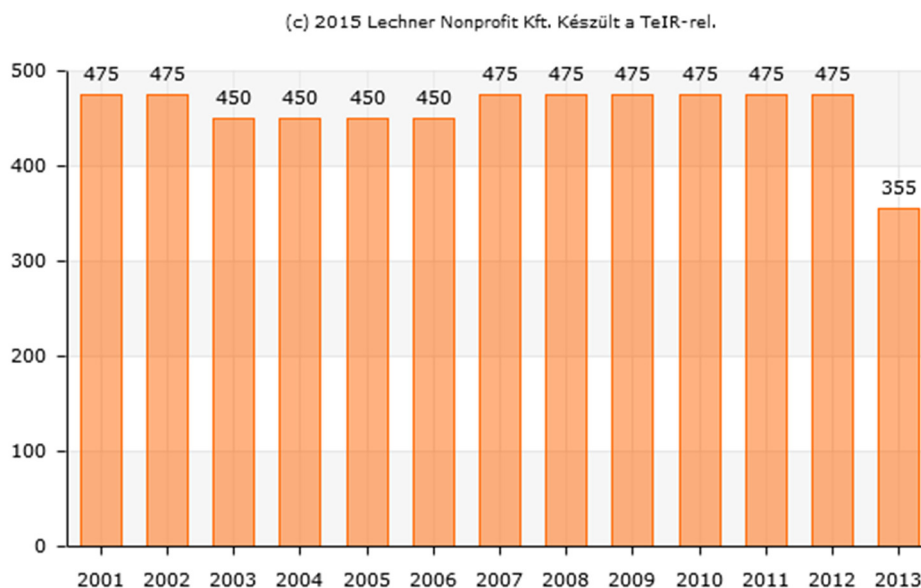
Mór a járás oktatási központja, a környékbeli településekről közel félezer általános- és középiskolás diák utazik be naponta. A városban csaknem teljes egészében érvényesül a szabad óvoda- és iskolaválasztáshoz való jog, de az uniós normák bevezetésével a férőhelyek száma összességében alatta marad a beiratkozók számának.

1.8.1.2 Óvodai nevelés

Mór Város Önkormányzatának fenntartásában 3 körzeti óvoda működik: Meseház Óvoda, Napsugár Óvoda és Pitypang Óvoda. Az Önkormányzat nemcsak a jogszabályokban meghatározottak szerinti kötelező óvodai ellátást biztosítja, hanem azon túlmenően fejlesztésekkel, közösségi programokkal a szülői igényeket is kielégíti.

Az óvodai férőhelyek száma az ezredfordulótól 2012-ig 475 volt, ez 2013-ban lecsökkent 355 főre.

1.8-1. ábra. Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

1.8-2. táblázat. Az óvodai nevelés adatai:

Intézmény	Cím	Létszám 2014/15-ös tanév	HH	HHH
Pitypang Óvoda	8060, Mór Erzsébet tér 13.	180 fő	3	10
Meseház Óvoda	8060, Mór Szabadság tér 12.	129 fő	2	1
Napsugár Óvoda	8060, Mór Cserhát u. 35.	157 fő	5	0

Az egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma 2012-ig 1 fő körül alakult, meghaladva az országos átlagot. 2013-tól 1,45 fő óvodás jut egy óvodai férőhelyre a városban. Az egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 évesek számában is megfigyelhető a növekedés: 2012-ig 0,9 3-5 éves gyermek jutott egy óvodai férőhelyre, 2013-tól 1,18 (az országos átlag: 0,76).

1.8.1.3 Általános iskolai oktatás

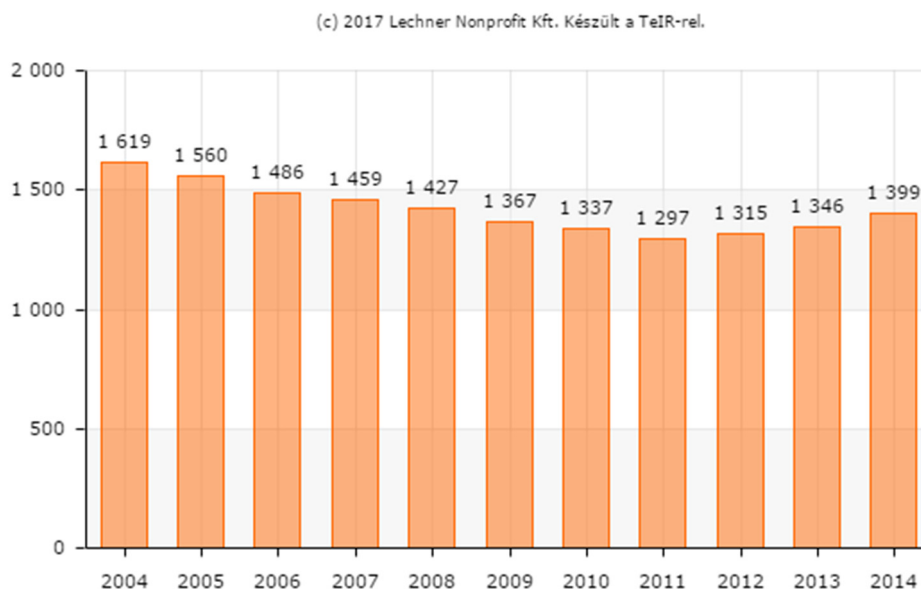
A közoktatás terén az elmúlt évek legnagyobb változása, hogy az óvodai nevelés kivételével 2013. január 1. napjától az állam gondoskodik a köznevelési alapfeladatok ellátásáról. Mór város esetében

az eddig Mór Városi Önkormányzat fenntartásában működő Petőfi Sándor Általános Iskola, a dr. Zimmermann Ágoston Általános Iskola és a Pásztai Miklós Művészeti Iskola (zene iskola) fenntartója az állam. Ezen intézmények, valamint a Radnóti Miklós Általános Iskola, a Táncsics Mihály Gimnázium esetében a fenntartó a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, a működtető Mór Városi Önkormányzat, a Gárdonyi Géza Általános Iskola és Speciális Szakiskola fenntartója és működtetője is a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ.

A település általános iskoláiban tanuló gyermekek száma az ezredforduló óta némileg hullámzó tendenciát mutat, 2001-2002 viszonylatában nőtt, majd ezt követően lassú, de stabil csökkenésbe kezdett. 2012-től emelkedik ismét az általános iskolások létszáma Móron.

a Petőfi Sándor Általános Iskola több különálló épületben működik és két épület állapota olyan mértékben leromlott, hogy nem lehet megfelelő oktatási munkát végezni bennük. Az így lecsökkenő oktatási kapacitással nem biztosítható az általános iskolai oktatás színvonalának fenntartása.

1.8-3. ábra. Általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

1.8-4. táblázat. Általános iskolai oktatás adatai:

Intézmény	Cím	Létszám 2014/15-ös tanév	HH	HHH
Móri Dr. Zimmermann Ágoston Általános Iskola	8060, Mór Kodály Z. u. 28.	421 fő	28	6
Móri Petőfi Sándor Általános Iskola	8060, Mór Lovarda u. 7.	290 fő	20	7
Móri Radnóti Miklós Általános Iskola	8060, Mór Szt. István tér 7.	422 fő	14	11
Szt. Erzsébet Római Katolikus Általános Iskola	8060, Mór Erzsébet tér 19.	206 fő	16	0

<i>FM Gárdonyi Géza Általános Iskola és Speciális Szakiskola</i>	<i>8060, Mór Vértes u. 67.</i>	<i>100 fő</i>	<i>5</i>	<i>28</i>
--	--------------------------------	---------------	----------	-----------

Az általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszáma jelentősen csökkent az elmúlt évek során, 2012-ben 263 fő volt, 2013-ban már 149,6 (országos átlag: 207,4).

A más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban 20% felett alakult az elmúlt években (2013: 21,5%), ez meghaladja az országos (14,5%) átlagot és a Fejér megyei járásközpontok átlagát is (17,2%). Mórton tehát arányaiban több a „bejáró” tanuló a település általános iskoláiban, ami város oktatási központként betöltött szerepére utal a vonzáskörzetben.

1.8.1.4 Középiskolai oktatás

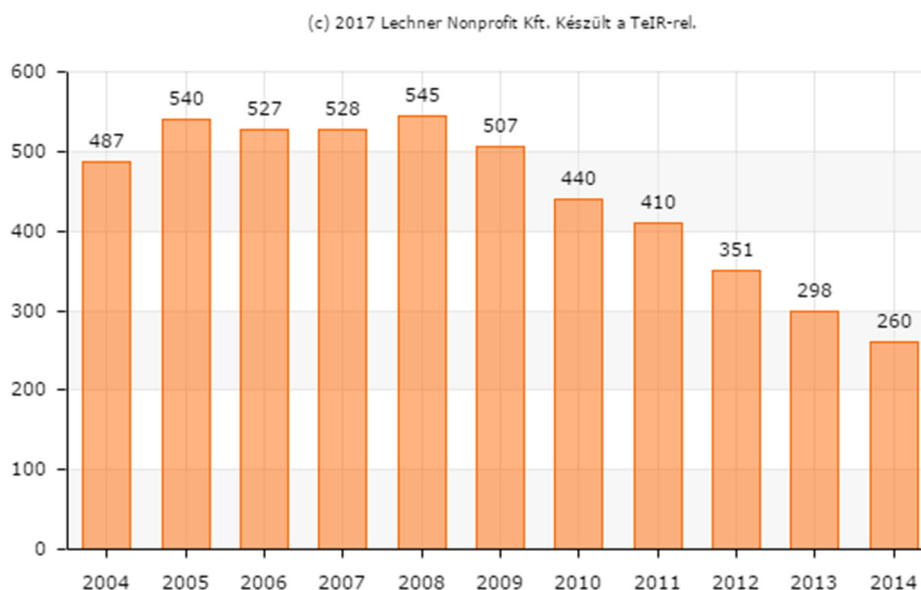
A településen a középfokú oktatást a Fejér megyei Önkormányzat által fenntartott intézmények biztosították, melyek 2013. január 1-től a KLIK fenntartásába kerültek.

1.8-5. táblázat. Középfokú oktatás adatai:

<i>Intézmény</i>	<i>Cím</i>	<i>Létszám 2014/15-ös tanév</i>	<i>HH</i>	<i>HHH</i>
<i>FM Perczel Mór Szakképző Iskola és Kollégium</i>	<i>8060, Mór Dózsa Gy. u. 2.</i>	<i>201 fő</i>	<i>16</i>	<i>0</i>
<i>FM Táncsics Mihály Gimnázium</i>	<i>8060, Mór Kodály Z. u. 2.</i>	<i>217</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Mórton a nappali tagozatos középiskolások száma az ezredfordulót követően emelkedett, 2008-ban érte el csúcspontját (545 fő), majd igen határozott csökkenésbe kezdett, 2013-ban csak 298 középiskolás tanult Mórton, a 2014/15-ös tanévben a fenti táblázat alapján már 418 fő, tehát ismét növekedni kezdett a tanulólétszám.

1.8-6. ábra. Nappali tagozatos középiskolai tanulók száma (a hat-, nyolcévfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

A más településről bejáró középiskolai tanulók aránya a nappali oktatásban viszonylag állandó szinten volt a vizsgált időszakban (2013-ban 44%). Mindez arra utal, hogy a móri középiskolák népszerűek maradtak a környékbeli települések fiataljai számára.

1.8.1.5 Egészségügy

A város önkormányzata kötelező feladatai között – az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 152 § (1) bekezdése alapján – az alábbi egészségügyi alapellátás körébe tartozó feladat ellátásáról gondoskodik:

- a háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról 6 felnőtt és 4 házi gyermekorvosi körzetben, vállalkozó orvosokkal, feladat-ellátási szerződés alapján, főként önkormányzati tulajdonú háziiorvosi rendelőkben,
- a fogorvosi alapellátásról 4 körzetben, vállalkozó fogorvosokkal feladat-ellátási szerződés alapján, részben saját tulajdonú, részben önkormányzati tulajdonú, illetve önkormányzat részére tartós, ingyenes használatba adott fogorvosi rendelőkben,
- az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról felnőtt és házi gyermekorvosi ügyelet formájában, a városi kórház Rendelőintézetében
- a védőnői ellátásról 5 területi körzetben és két iskolavédőnővel, önkormányzati tulajdonú védőnői tanácsadóknban
- iskola-egészségügyi ellátásról főként vállalkozó ifjúság-egészségügyi orvosokkal a városi iskola-egészségügyi rendelőkben, valamint 2 alkalmazott iskolavédőnővel

A Móri Kistérségi központ egyetlen, több mint 50 éve épült egészségügyi szakellátó intézménye a Móri Kórház-Rendelőintézet, 2013. március 31-ei hatállyal, beolvadással megszűnt. A beolvadással

megszűnt költségvetési szerv általános jogutódja 2013. április elsejétől a Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelye.

A Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház orvosi szakellátást, ápolást, betegségmegelőzést, gondozást, egészségnevelést és oktatást nyújtó, járóbeteg és fekvőbeteg szakellátó gyógyintézet. Feladatait kórházként látja el.

Már ezt megelőzően megkezdődött a városban az alapellátás, járóbeteg-szakellátás és az egynapos sebészet irányába történt elmozdulás. Ezt a fejlesztést a város TIOP 2.1.3 keretében benyújtott, az aktív kórházi ellátásokat kiváltó járóbeteg szolgáltatások fejlesztését célzó nyertes pályázata is támogatta. Az átalakítás keretében, az aktív fekvőbeteg ellátó kapacitások szűkítésével párhuzamosan, az ezeket kiváltó egynapos, nappali és kúraszerű kórházi ellátások, az otthoni szakápolás és a járóbeteg-szakellátás kapacitásainak bővítése, illetve terápiás ellátások fejlesztése valósult meg.

A járóbeteg-szakellátás a Kórházhoz szervesen kapcsoló rendelőintézetben történik, melynek felújítása szintén megvalósult a 2010-ben befejeződött európai uniós pályázati projekt keretében.

Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelyének szolgáltatásai:

- szakrendelések
- fekvőbeteg-ellátás (kardiológiai rehabilitáció)
- egynapos sebészeti ellátás
- ápolási osztály
- háziorvosi ügyelet

A móri járás helyzete átlagosnak mondható országos és megyei szinten is az egy házi orvosra, ill. egy házi gyermekorvosra jutó betegek számát tekintve (1431,9 fő). Az ezer lakosra jutó kórházi ágyak tekintetében alulmúlja az országos átlagot a település: Mórton 4,3 ágy jut ezer lakosra, míg az országos átlag 7.

1.8.1.6 Szociális közszolgáltatások

A településen a szociális alapszolgáltatási feladatokat a móri Szociális Alapszolgáltatási Központ látja el. Feladata a városban és a Móri kistérségben élő idős állampolgárok szociális helyzetének javítása, a házi gondozó szolgálat szervezeti és szakmai összefogása, gondozás szervezése, a személyi és tárgyi feltételek hatékony működtetése és a gondozás folyamatosságának biztosítása; ezen felül családgondozás, gyermekjóléti szolgálat és információs szolgálat biztosítása. Új szolgáltatásként indult az elmúlt években az adósságkezelési tanácsadás.

A Szociális Alapszolgáltatási Központ keretén belül működik az Idősek klubja. Az 50 férőhelyes intézmény folyamatosan biztosítja az orvosi ellátást és a napi háromszori étkezést. Az egészségügyi és mentálhigiénés ellátáson túl számos kulturális programot nyújt a szolgáltatásokat igénybevevőknek. A foglalkozások, közös napi torna célja az idő tevékeny eltöltése, a fizikai-szellemi aktivitás megtartása.

A Szociális Alapellátási Központ épületét 2009-ben felújították, melynek eredményeként a tetőszerkezet héjazata lecserélésre került, és az épület homlokzata javításra került, és az intézmény egész területe akadálymentesítve lett.

A Szociális Alapszolgáltatási Központ tevékenysége által 2009-ben nagyjából minden tizedik móri lakos részesült a szociális ellátás valamelyik formájában. Ez Fejér megyei, Közép- dunántúli országos egészének értékéhez képest kedvezőnek számít. 2010-ben a főbb segélyezési formák közül a legnagyobb arányban a közgyógyellátást vették igénybe a település lakói, ezt követte az átmeneti segélyezés, valamint a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás.

1.8.1.7 Gyermekjóléti szolgáltatás

Az önkormányzat által biztosított személyes gondoskodást nyújtó alapellátások formái: gyermekjóléti szolgálat, gyermekek napközbeni ellátása és gyermekek átmeneti gondozása helyettes szülői hálózat útján.

A gyermekjóléti szolgáltatás körébe tartozó szervező, szolgáltató, gondozási feladatokat gyermekjóléti szolgálat formájában a Szociális Alapszolgáltatási Központ látja el. Térítésmentesen vehető igénybe. 2006. január 1. napjától működik önálló szakfeladatként. A szakmai munkakörben alkalmazott szakemberek száma a jogszabályi ajánlásoknak megfelel.

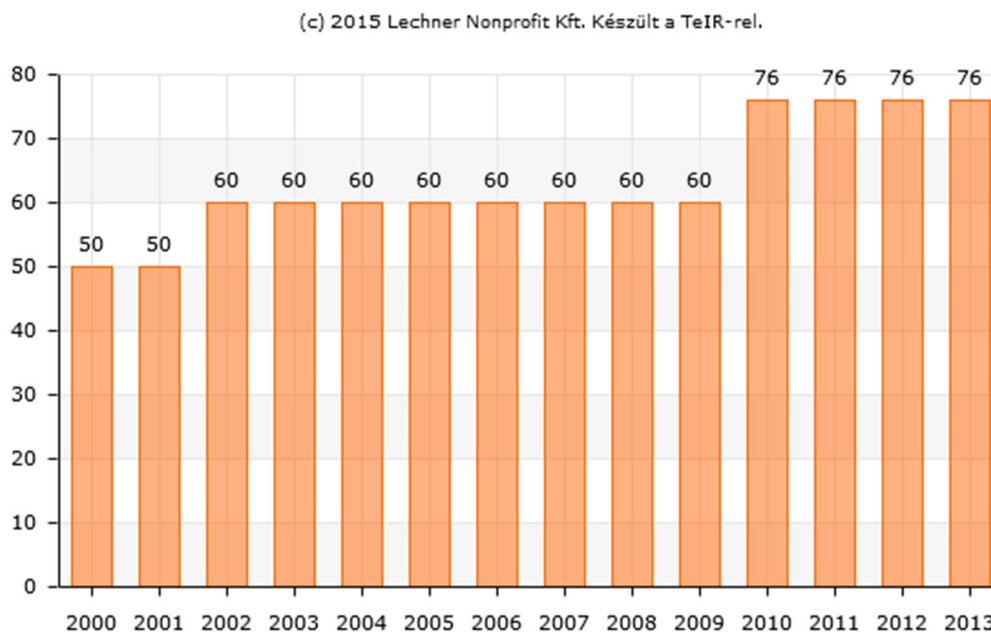
Megfigyelhető, hogy a Gyermekjóléti Szolgálathoz érkező jelzések száma egyre nő. 2012. évben alapellátásban 20 család 26 gyermekével foglalkoztak. Ezek a családok folyamatos segítséggel, odafigyeléssel, tanácsadással önállóan képesek az életvezetésre. 2012. évben a jelzőrendszer tagjaitól összesen 147 jelzés érkezett. Védelembé vétel keretei között 23 család 29 gyermekét gondozták.

Az önkormányzat a gyermekek napközbeni ellátása keretében biztosítja a családban élő azon gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését és étkezését, akiknek napközbeni ellátásáról a szüleik, gondozóik nem tudnak gondoskodni.

1.8.1.8 Gyermekek napközbeni ellátása

Mór Város Önkormányzatának fenntartásában működik a bölcsődei ellátás. Az intézményben 6 csoport dolgozik 14 szakképzett gondozóval. A férőhelyek száma 2010-ig 60 fő volt melyet 2010 decemberében az Önkormányzat 76 főre módosított. Az elmúlt években átlagos kihasználtsági foka 94%. A beiratkozási adatok alapján a létszám a 2012 februárjában elérte maximálisan felvehető számát. Jelentősebb fejlesztés 2007-ben történt, amikor a Városi Bölcsőde általános felújítására került sor.

1.8-7. ábra. Működő bölcsődei férőhelyek száma (db)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

Az egy bölcsődei férőhelyre jutó 0-2 évesek száma a városban 5,7 volt 2013-ban, ami némileg alacsonyabb, mint az országos átlag (7,1 fő).

1.8.1.9 Közösségi művelődés, kultúra

A közösségi élet legfontosabb színtere a Mór Önkormányzat fenntartásában működő Lamberg-kastély Kulturális Központ. A belvárosi impozáns kastélyépület emeletén található a városi könyvtár, a földszinti tereken működnek a művelődésszervező irodák, valamint szakkörök, műhelyek, tanfolyamok és civil szervezetek tartják foglalkozásaikat.

A kastély állandó tárlata a Móri Emléktár és Művészeti Kiállítás, mely az alábbi gyűjteményekkel várja a látogatókat:

- Sváb szoba és kamra
- Helytörténeti gyűjtemény
- Wekerle Sándor-emlékszoba
- Ezerjő Pince-Galéria
- Vasarely-szoba

A múzeumi gyűjteményhez kapcsolódóan rendszeres múzeumpedagógiai szolgáltatásokat is tartanak felnőttek és gyermekek számára (sváb néphagyományokhoz, Mór történelméhez kapcsolódóan).

A Lamberg-kastélyban működő Radó Antal Könyvtár szolgáltatásai:

- Kölcsönzés
- Helybenhasználat
- Előjegyzés
- Fénymásolás (kizárólag könyvtári dokumentumokból)

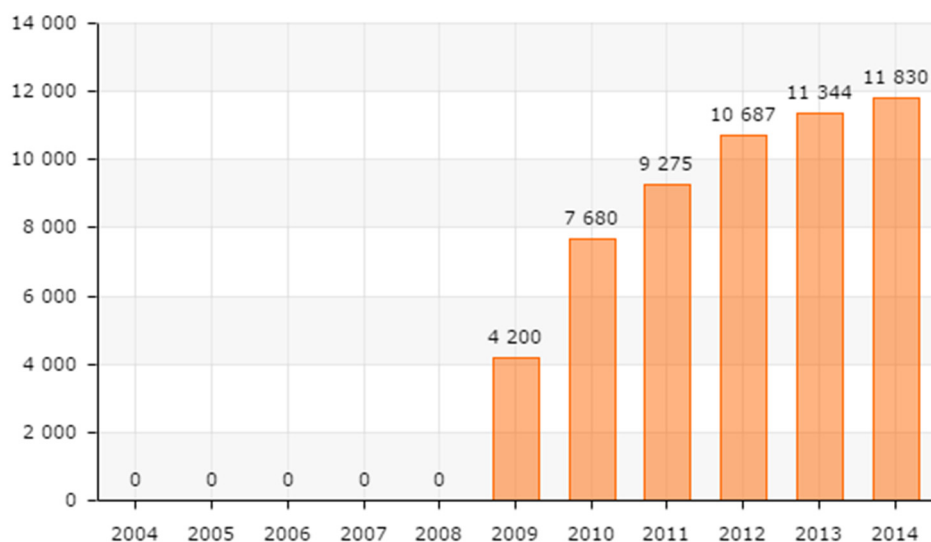
- Könyvtárközi kölcsönzés
- Könyvtárbemutató
- Internet-használat

A közösségi, kulturális programok fontos helyszíne a városban az Erzsébet téri Művelődési Ház, mely a Lamberg-kastély Kulturális Központ fenntartásában működik. Az itt tartott főbb rendezvények: bálók, koncertek, versenyek. A „Régi mozi épülete” (Lovarda u.) is számos kulturális programnak adott otthont az elmúlt években. Újdonság, hogy 2015-től ismét moziként (is) funkcionál, 3D filmvetítésekkel.

A Wekerle Sándor Szabadidőközpont ugyancsak számos kulturális programnak ad otthont, és a város egyik kiemelkedő rendezvényhelyszíne. A változtatható nagyságú színpad lehetőséget nyújt színházi előadások, kulturális események, vállalati rendezvények, fesztiválok, koncertek, bálók megrendezésére.

1.8-8. ábra. Múzeumi látogatók száma (fő)

(c) 2017 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

A múzeumi látogatók éves száma 2009-től kezd emelkedni a városban, 2013-ban meghaladta a 11.000 főt. Mindez összefüggésben van az elmúlt években végrehajtott kulturális és művelődési célú fejlesztésekkel, infrastrukturális beruházásokkal.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Mór Város Önkormányzata települési Esélyegyenlőségi Programmal rendelkezik, mely 2011-ben került elfogadásra, melynek felülvizsgálata 2014-ben történt.

Az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzetének rövid bemutatása az Esélyegyenlőségi Program alapján:

1.8.2.1 Nők

2014 májusában fogadta el a Képviselő-testület az Átfogó értékelést a városban jelentkező 2013. évi gyermekvédelmi és gyermekjóléti feladatok ellátásáról.

Ebben a jövőre vonatkozó javaslatként megfogalmazódott a következő:

Mór város környéki iparterület jelentős számú munkaerőt foglalkoztat 3 műszakos munkarendben, köztük nagyon sok anyát, illetve szülőt. A több műszakos és folyamatos munkarend mellett komoly gondot jelent a gyermekek elhelyezése, felügyeletének megoldása. Hasonlóan sok szülő számára nagy gondot jelent a beteg gyermek elhelyezése. A szülők gyakran kénytelenek a gyermekeket egyedül hagyni. Az óvodák, iskolák és a bölcsőde nyitva tartása nem tud ehhez a munkarendhez igazodni, nem elég rugalmas, ezért célszerű lenne a házi gyermekfelügyelet, családi gyermekfelügyelet, családi napközi létrehozásának szükségességéről informálódni.

1.8.2.2 Mélyszegénységben élők és romák

A Móri Járási Hivatal Járási Munkaügyi Kirendeltsége tájékoztatást adott a körzet munkaerő-piaci jellemzőiről, bár kizárólag csak móri adattal nem áll rendelkezésükre. A móri kirendeltség körzetének munkaerő-piaci adatai lényegesen kedvezőbbek a megyei és az országos értékhez viszonyítva is. A munkanélküliségi ráta 2014 áprilisában 4,8% volt, ami a körzetben 685 fő regisztrált álláskeresőt jelent. Az álláskereső összetétele is kedvezőbben alakul a megye más térségeihez képest, az iskolai végzettséget, nemek szerinti összetételt és az ellátásban töltött időt vizsgálva. Ebben közrejátszhat az előző év közfoglalkoztatási programja is, amely során közel 400 fő került közvetítésre az országos és helyi közfoglalkoztatásba.

1.8.2.3 Gyermekek

2013 évben, átlagban 300 gyermek részesült rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. A jogosultsági értékhatár családban nevelkedő gyermek esetében az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130 %-a (37.050.-Ft), ha a gyermeket egyedül álló szülő vagy más törvényes képviselő gondozza, vagy ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy ha a kedvezmény megállapítását a nagykorú gyermek kéri abban az esetben a nyugdíjminimum 140 %-a (39.900.-Ft).

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapítása iránti kérelem elutasításra nem került.

Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban 2013. évben 70 kérelmező részesült. Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás iránti kérelem elutasításra nem került. Külön kérelemre – az intézmény, vagy a szülő kérésére - a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás intézményhez történő utalásával nyújtottunk segítséget az étkeztetés költségeinek kifizetéséhez, illetve iskolai kiránduláson való részvétel támogatásához.

A kifizetett összeg 664.000.-Ft volt.

1.8.2.4 Idősek

A Móri Radnóti Miklós Általános Iskola szoros együttműködési kapcsolatot ápol a Móron működő civil szervezetekkel. Közülük kiemelkedő kapcsolata az Ezerjő Nyugdíjas Egyesülettel és a Bicebóca Hátrányos Helyzetűek és Nagycsaládosok Egyesületével.

2013 júniusától 2014 júniusáig a következő programokat valósították meg közösen:

- 2013 augusztusában az Ezerjő Nyugdíjas Egyesület az iskolában szervezte a Régi Játékok Napját, ahol a tanulók is részt vettek.
- 2013.december 7-én a Bice-Bóca Egyesülettel közös Mikulás napi játszóházat szerveztek.
- 2013 szeptemberétől 2014.május végéig az Ezerjő Nyugdíjas Egyesület tagjai rendszeresen korrepetálták a rászoruló gyerekeket (olvasás, házi feladat elkészítése)
- Ugyanezen időszak alatt a háztartási ismeretek tanításában működtek közre, több alkalommal sütöttek a diákokkal
- Az Ezerjő Nyugdíjas Egyesület színjátszó csoportja több alkalommal adott műsort alsós diákoknak
- 2014. május 17-én az elmúlt évhez hasonlóan az iskola adott otthont a Fogyatékkal Élők Napjának.
- Rendszeresen helyszínt biztosítanak a nyugdíjasoknak énekkari próbákhoz, rendezvényeik megtartásához.

1.8.2.5 Fogyatékkal élő személyek

2013 áprilisában a Mórón élő fogyatékosági támogatásban részesülő személyek száma 160. A lakosság számához viszonyítva ez a szám 1,1%.

A korábbi években több új kezdeményezés is felbukkant a térségben, mely a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatását célozta meg, de sajnos egyik sem volt hosszú életű. 2012-ben még működött Csókakőn az Autista Gyermekek Szüleinek Egyesülete által fenntartott rehabilitációs foglalkoztató, de ez megszűnt. A Fejér Megyei Kormányhivatal Intézményfenntartó Központja próbál az ingatlanon megváltozott munkaképességűek számára tranzitfoglalkoztatót létrehozni.

1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

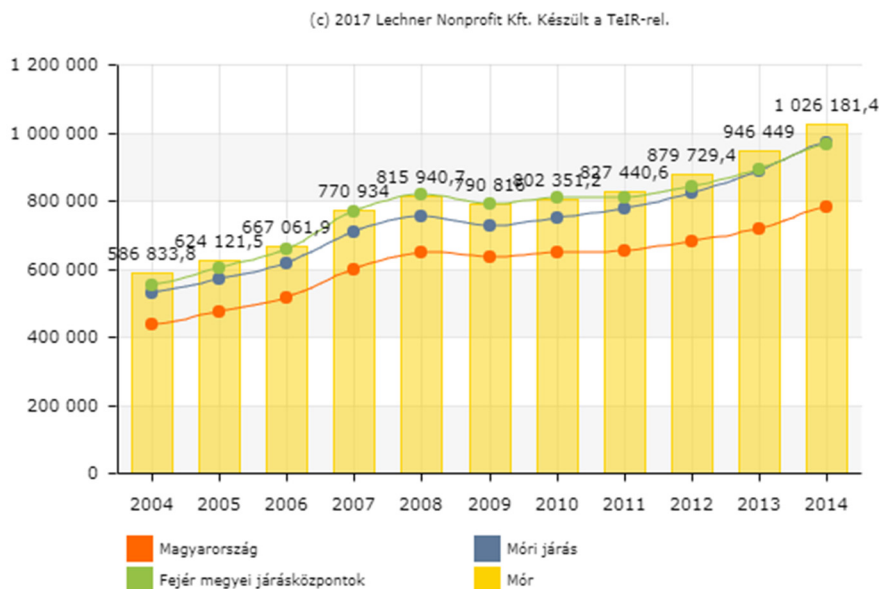
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

A Móri Járás központjaként funkcionáló Mór Város 109 km²-nyi területén 14.010 lakost tartottak nyilván a KSH 2016. évi adatai alapján. A település – a 240/2006. (XI.30) sz. kormányrendelet alapján – nem tartozik sem a társadalmi, gazdasági infrastrukturális szempontból elmaradott települések, sem az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések kategóriájába. A Móri Járás a járások – komplex mutató alapján – emelkedő sorrendbe állított listáján a 150. helyen található, a megyei fejlettségi rangsorban a Székesfehérvári és Gárdonyi járások előzik meg csupán. A járás fejlettségi szintjét meghatározó komplex mutató értéke 56,77 - így nem tartozik sem a kedvezményezett járások, sem a fejlesztendő járások, sem a komplex programmal fejlesztendő járások körébe.

A térség gazdasági potenciáljának alakulását vizsgálva, megállapítható, hogy az egy lakosra jutó belföldi jövedelem mértéke 1 026 181 Ft 2014-ben, s mind a járásközponti, mind a járási szintet tekintve hozzávetőlegesen együtt mozog az országos átlaggal. A járásközpont mutatója évről-évre meghaladja az országos és járási szintet, ugyanakkor – a megyei járások között betöltött előkelő helyzete ellenére kissé alatta marad a Fejér megyei járásközpontok átlagolt értékeinek. Mindez azonban alapvetően a

Székesfehérvári járás kimagasló mutatóinak köszönhető. A járás jövedelmi helyzetének alakulása szorosan kapcsolódik a központi város jövedelmi helyzetéhez: a térség és a város jövedelmi helyzete a rendszerváltozás óta hasonló tendenciát követ.

1.9-1. ábra. Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft)

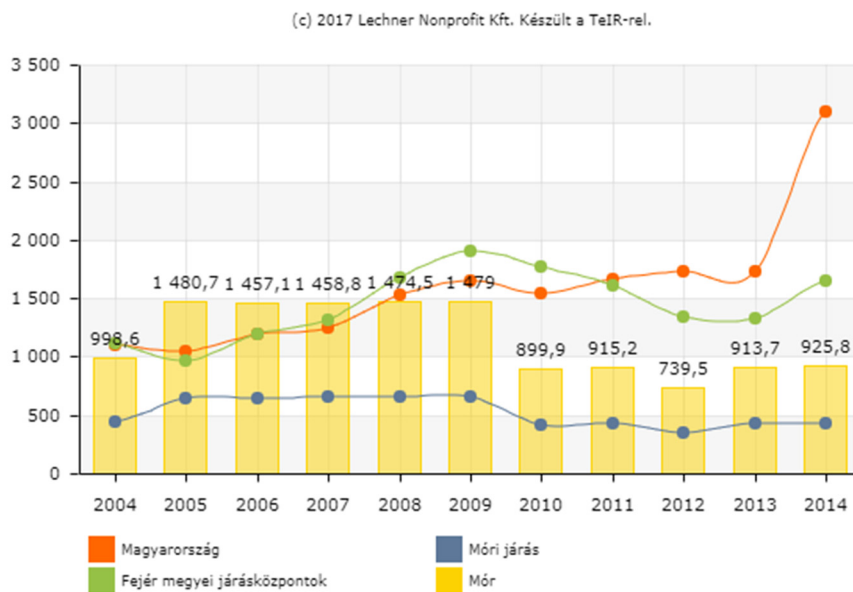

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

Az egy lakosra jutó jegyzett tőke mértéke 925 eFt volt 2014-ben, járási-jarásközponti konstellációban vizsgált alakulása évről-évre összecseng. A mutató nominális értékének vizsgálatakor 2012-ben csökkenés tapasztalható az előző és a következő évekhez képest. Ettől eltekintve az elmúlt évekre kismértékű emelkedés volt jellemző, de még így is jelentősen elmarad a 2010. év előtti értékektől. A járásközpont mutatója megközelítően duplája a járás települései átlagos értékének.

A térség elmúlt esztendőiben végrehajtott fejlesztési programjának legjelentősebb eredményei a városközpont rehabilitációja és a komplex intézményfejlesztési részprogram volt. A térségközpont jelenkori gazdasági megújításának szándéka a térségi versenyképességre és foglalkoztatási színvonal növekedésre összpontosít, előtérbe helyezve a közlekedési kapcsolatok fejlesztését, a munkáltatók igényeihez igazodó szakképzést, a térség integrált turisztikai desztináció-kínálatának és a helyi vállalkozások termelési feltételeinek innováció-orientált fejlesztését.

1.9-2. ábra. Egy lakosra jutó jegyzett tőke (1000 Ft)

Forrás: TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

Fejér megye 2014. márciusában elfogadott Területfejlesztési Konceptiójában rögzítettek szerint a móri térség kiemelt gazdaságfejlesztési szerepet tölt be a jelenleg futó programozási időszakban; gazdasági szerepe a Győr- Komárom - Tatabánya- Székesfehérvár négyszögben önálló arculattal bír. Egyfelől a Móri borvidék a Velencei-tó – Vértes – Váli-völgy térséggel, valamint a Bakony lábi településekkel jó alapot jelentenek a turizmus különböző válfajainak összekapcsolására. Másfelől Mór jármű- és elektronikai ipari profilja jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik, amelyhez további foglalkoztatási és ezekkel harmonizáló képzési igények kapcsolódnak. A Konceptió megállapításai szerint, ahhoz, hogy Mór és térsége prosperáló vállalkozói tényező legyen, elsősorban a versenyképesség növeléséhez szükséges feltételeket kell biztosítani:

- mely a közlekedési kapcsolatok fejlesztésére („Székesfehérvár – Mór – Tatabánya” összekötései, móri elkerülő),
- a gazdasághoz illeszkedő szakképzésekre (kiemelve a duális szakképzést),
- valamint a turizmus terén együttműködő térségek összekapcsolására (Vértes, Váli-völgy, Velencei-tó körzetével, kerékpáros, bor- és lovas útvonalak) koncentráliódik.

A járásközpont fent említett gazdasági szerepe Fejér Megye Integrált Területi Programjában is megjelenik, „Mór és Térségét” kiemelt, ún. funkcionális térségként nevesítve. A dokumentum – a Konceptióval összhangban – szintén a versenyképesség növeléséhez szükséges feltételek biztosításának szükségességét emeli ki, részcelokként hangsúlyozva a már említett közlekedésfejlesztési, oktatás/képzési és turisztikai elemeket.

A térség számára kiemelten fontos az innováció-orientált gazdasági fejlődés kiemelt célterületeként való azonosítás, Mór és térségének jövőképeként „Prosperáló vállalkozói paradicsom”-ként definiálva azt. Mindez - fent hangsúlyozott elemeken túlmutatóan - a kvv-szektor további erősítésének szándékát is magába foglalja, a szektor versenyképességének növeléséhez elengedhetetlennek tartva a termelési

feltételek telephelyi, technológiai jellegű, illetve tudástókére koncentráló, a duális szakképzés lehetőségeit kiaknázó szegmenseinek komplex fejlesztését.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

A gazdasági szerkezet vizsgálatakor elmondható, hogy a Móri járásra erőteljes ipari jelleg jellemző. A járás Fejér megye harmadik legfejlettebb járása, a beruházók főleg a kistérségi központba, Móra települtek, ahol az autóalkatrész gyártás, a járműiparhoz kapcsolódó ágazatok fejlesztése évtizedek óta kiemelkedő jelentőséggel bír. A rendszerváltást követően kedvező geopolitikai helyzetének és nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően nem csupán magyar, hanem külföldi cégek is szívesen fektettek be a területen. A város elébe ment a beruházók kívánalmainak, és létrehozta a Móri Ipari Zónát, amely ipari parkként, „Móri Észak-nyugati Ipari Park” néven elsősorban feldolgozóipari (járműipari, mechatronikai) cégeknek ad otthont.

Nagyszámú ipari munkahely jött létre a településen, ami a rendszerváltás okozta gazdasági, foglalkoztatási krízis szempontjából rendkívül kedvező volt. A vállalatok a foglalkoztatotti igényüket alapvetően a járásból, illetve a járásközpont hozzávetőlegesen 30 km-re kiterjesztett földrajzi környezetéből elégítik ki, a foglalkoztatottak egy része az ország más területeiről érkezik. A betelepült cégek tevékenysége specializált, meghatározó módon import- és exportorientált. A kapcsolódó beszállítói tevékenységbe ugyan bekapcsolódtak a térségi KKV-k is, azonban szerepük, hangsúlyuk erősítendő.

A gazdaság igényeihez igazodó munkaerő utánpótlás terén a vállalatok és a szakképző intézmények között létezik kapcsolat, azonban ez egyfelől erősítendő, másfelől a gyakorlat-orientált tudást biztosító duális szakképzés intézményrendszerének infrastrukturális és tartalmi kialakítása várat magára.

A járásközpont gazdasági ágazati struktúráját a TEAOR'08 szerinti besorolás tükrében vizsgálva elmondható, hogy az ágazati struktúra leginkább a „C Feldolgozóiparra” koncentrálódik. A település jelenlegi iparági fókuszterületi összetétele elsősorban a

- Járműipar
- Fémalakítás, porkohászat, fémmegmunkálás és felületkezelés
- Elektronikai alkatrész gyártása, elektronikai készülékek gyártása
- Mechatronikai szerelés
- Konfekcióáruk, textiltermékek gyártása
- Építőipar

területei köré összpontosul.

Az iparágak képviselőiben a legnagyobb iparűzési adót fizető, meghatározó vállalatok közé tartozik a Benteler Kft., a Hammerstein Bt., a Johnson Controls Bt., a LEAR Kft., a SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft és a Sews Magyarország Kft.

Problémát jelent, hogy a meghatározó vállalkozások többségükben alacsony szakképzettséget igénylő, alacsony fizetést adó munkát biztosítanak a térség dolgozóinak.

A járásra – és annak központjára is – jellemző, hogy az ipari foglalkoztatottak aránya jelentősen magasabb, mint a nagytérségi (megyei, regionális) átlagok, a szolgáltatások szerepe pedig valamivel

alárendeltebb. A terciér szektor ágazatai közül a legnagyobb működő vállalkozásszámot magáénak tudó kereskedelem terén a termeltetés, a helyi felvásárlás és a kereskedelem közötti kapcsolat erősítésre szorul.

1.9-3. táblázat. Működő vállalkozások száma gazdasági ágazatonként (db)

Gazdasági ágazat	Működő vállalkozások száma (2012)
„A” - mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	14
„B” - bányászat, kőfejtés	1
„C” - feldolgozóipar	92
„D” - villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1
„E” - vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegsejtés	2
„F” - építőipar	68
„G” - kereskedelem, gépjárműjavítás	164
„H” - szállítás, raktározás	29
„I” - szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	38
„J” - információ, kommunikáció	24
„K” - pénzügyi, biztosítási tevékenység	32
„L” - ingatlanügyletek	19
„M” - szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	98
„N” - adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	49
„P” - oktatás	17
„Q” - humán-egészségügyi, szociális ellátás	36
„R” - művészet, szórakoztatás, szabadidő	12
„S” - egyéb szolgáltatás	53

Forrás: KSH, T-Star 2013

A település előnyös természeti és épített környezettel rendelkezik, a város turisztikai, idegenforgalmi vonzerejének kiaknázása az elmúlt években előtérbe került. A járásközpontot körülölelő természeti környezet számos kirándulóléhelyet tartogat, elsősorban az aktív turizmus (kerékpáros, bakancsos, vadász-, horgászturizmus) kedvelőit megcélozva, melyet jól kiegészíthet a Móri ezerjő szőlőfajtára és borra épülő borturizmus. Ajánlott túravonalak közé tartoznak:

- a régi pincéket és présházakat, középkori várromot, a Vértesi Tájvédelmi Körzet kirándulóléhelyeit magába foglaló „Mór - Csókakő - Csákberény az Ezerjő borút útvonalán” útvonal,
- a „Mór - Bodajk – Fehérvárcturgó” településekre felfűzött útvonal, mely sípályát, a Gaja - patak völgyét és a fehérvárcturgói víztározót helyezi középpontjába,
- a Mór-Árkipusztá-Pusztavám útvonal mentén absztrakt szoborparkot és XIII. századi kolostorromot attrakcióként kínáló „Bakony hegység kirándulóléhelyei” valamint a „Vértesi hegység kirándulóléhelyei” útvonalak.

A település gasztronómiai-borászati kínálatát a Pince utca vendéglátóhelyei, pincéi és prэшázai adják, az aktív időtöltésre vágyók számára pedig leginkább a Hétkúti Lovaspark, a Wekerle Sándor Szabadidőközpont nyújt lehetőséget.

Mór városa számos, műemléki védelem alá tartozó építészeti örökséggel bír, ezek közül kiemelkedik a Radó Antal Könyvtár és Művelődési Központ székhelyéül szolgáló Lamberg-kastély, valamint a polgármesteri hivatalul szolgáló Luzsénszky-kastély. A Lamberg-kastély állandó kiállítása a „Móri Emléktár és Művészeti kiállítás”. A kiállítás részei a sváb szoba és kamra, a helytörténeti gyűjtemény, a Wekerle Sándor-emlékszoba, az Ezerjő Pince-Galéria és a Vasarely-szoba. A kiállítás gyűjteményeihez kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozások kerülnek megrendezésre, a sváb néphagyományok, népszokásokat, illetve az 1848-as Móri csatát fókuszba helyezve. Jelentősek a Képző- és Iparművészeti Szabadiskola Alapítvány és a Móri Nemzetközi Művésztelep - a kastély parkjában lévő Park Galériában (magángaléria) megrendezett - időszak kiállításai is, a Művésztelep alkotóin túlmenően pedig a Lamberg-kastély kiállítótermében időről időre neves bel- és külföldi alkotók, művészek kiállításai jelentenek vonzó, időszak kínálatot. A település állandó kiállításai közé sorolható a „Mór története képekben – fotókiállítás” is, melynek a Bozóky Bormúzeum ad otthont.

A város rendezvénykínálatában kiemelkedő jelentőségű az évente, ősszel megrendezésre kerülő Móri Bornapok, valamint a tavasszal megrendezett Szent György Heti Vigasságok. A város méltán népszerű rendezvénye a szürethez kapcsolódó Móri Bornapok, mely a város egész területén, számos helyszínen több ezer látogató számára kínál rendkívül sokrétű hagyományőrző, kulturális és sport programokat. A Szent György-heti vígasságok sokszínű kulturális, gasztronómiai és borászati programokkal, a Móri Képző- és Iparművészeti Szabadiskola művésztelepén készült kerámia és nemezalkotásaival, főző- és borversennyel, virágvasárral, kórustalálkozóval, kézműves foglalkozásokkal, koncertekkel, utcabállal várja a vendégeket. A város német kisebbségének hagyományos ünnepe a Márton-napi rendezvénysorozat, melyen német nyelvű kulturális és hagyományőrző programokkal, Márton-napi bállal várják az érdeklődőket.

A járás turisztikai desztináció-menedzsmentjében kiemelkedő szerepet tölt be a 2009-ben létrejött Móri Borvidék Turisztikai Desztinációs Menedzsment Egyesület. Az egyesület célja a magán és közsféra partnerségén, közös érdekeltségén alapuló turizmusfejlesztés, szervezés és működtetés; az egyesületi jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény alapján az Egyesület a közhasznú tevékenysége keretében felmerülő tevékenységeinek köre

- a turizmus tervezési, szervezési, fejlesztési és irányítási feladatok ellátása, turisztikai marketing tevékenység (2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 13.§ 13.)
- a közösségi kulturális hagyományok, értékek ápolásának/ művelődésre szerveződő közösségek tevékenységének támogatása rendezvények szervezésével, kulturális csoportok fellépésének elősegítésével, a kultúra és a turizmus kapcsolatának erősítésével (1991. évi XX. tv. a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről 121. § a))
- a helyi közművelődési tevékenység támogatása kiállítások, rendezvények létrejöttének elősegítésével (1997. évi CXL. tv. a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 76. §)

- a nemzetiségi közösséghez kötődő kulturális javak megőrzése értéktárak létrehozásával, hagyományőrző tevékenységek megvalósításával, rendezvények szervezésével és támogatásával (2011. évi CLXXIX. tv. a nemzetiségek jogairól 115. § g))

Az Egyesületnek mára több mint 70 tagja van, köztük megtalálhatók önkormányzatok, vállalkozások, magánszemélyek és civil szervezetek. Az Egyesület mára megszilárdította működését, azonban a turizmus desztináció-központú szervezése, a külső kommunikáció és a „minőség” további fejlesztésre szorul – elősegítve ezáltal a turisztikai kínálat teljesebbé tételének folyamatát és a desztinációk vonzerejének növelését.

A település szálláshely-kínálatát a apartman- és vendégházak és szállodák egyaránt jelentik. A járásközpont összes szálláshely szállásférőhelyeinek száma (kereskedelmi és magán szállás-adás) 2010 óta – a kiugró, 2012-es értéktől eltekintve (335 db) - kiegyensúlyozott tendenciát mutat, a 2013-as esztendő 259 darabos mutatóértéke kiemelkedik a járás települései közül. A vendégforgalom 2013-as mutatója ugyan alatta marad a közelmúlt 2010-es települési maximumértéknek (10.452 db), azonban a felvett érték (8.902 db) így is kiemelkedik a járás más településeihez mérten. A vendégéjszakák száma enyhén csökkenő tendenciát mutat, 2013-ban 21.610 db. Az egy szállásférőhelyre jutó vendégéjszakák száma a szálláshelyeken 2013-ban 83,4 db, mely országos átlag 181%-át jelző kihasználtságot mutat. Az idelátogatók vizsgálatokor tipikus helyi jelenség figyelhető meg, a városban megtelepedett külföldi érdekeltségű vállalatok külföldi képviselői érkeznek mind nagyobb számban a városba, jellemzően egy-két napos tartózkodásra.

A település nagy kiterjedésű mezőgazdasági területekkel rendelkezik. A sík fekvésű területeken szántóterületek uralkodnak, amelyeket a vízfolyások, árkok és utak mentén gyep és erdőfoltok tagolnak. Jelentős kiterjedésűek a gyümölcs és szőlőterületek, a nagyüzemi táblák mellett több szőlőhegyet is találunk. A térségben a mezőgazdálkodás hagyományosan erős jelenléttel bír, különös tekintettel a szőlő és bortermelésre, Mór település területe a Móri borvidék része. A szőlőhegyek a táj hagyományos elemei, a régi térképek tanúsága szerint is megvoltak. A település szőlőhegyei előzőleg zártkerti besorolással bírtak. A területen hegyközség üzemel a hegyközségekről szóló törvény értelmében. A Móri-víz mentén meglévő szántóterületek a településtől északra hajdani erdőirtások nyomán keletkeztek. A mezőgazdasági területeken törekedni kell a termőhelyi adottságokhoz igazodó földhasználatra, a komplex szemléletű környezet- és tájgazdálkodásra, a környezetkímélő gazdálkodási módok alkalmazására.

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

A rendszerváltozást megelőzően a település iparát a bányászat, az erőmű és az Ikarus móri üzeme jelentették elsősorban. A kilencvenes évektől új, elsősorban külföldi (német, amerikai, japán) érdekeltségű üzemek épültek a településen, amelyek jelentős fejlesztéseket hajtottak végre. A külföldi befektetők olcsó és főleg szakképzett, németül is beszélő munkaerőt találtak itt, s telepítettek közép- és nagyvállalatokat a város északnyugati részén, melyek korszerű technológiával, zöldmezős beruházásként jöttek létre. Ezeknek - elsősorban a járműipar köré szerveződő - vállalatoknak otthont adó Móri Északnyugati Ipari Park, egyike a legsikeresebb ipari parkoknak Magyarországon.

A város gazdasági szervezeteinek többsége a kis- és középvállalkozások kategóriájába esik, a 2013-as KSH felmérés szerint a regisztrált vállalkozások (1.535 db) kétharmada 1-9 főt foglalkoztat (1.060 db). Ezzel egyidejűleg a többségében külföldi tulajdonú közép- és nagyvállalatok súlyát, jelenlétét jelzi a mindösszesen 10 db 50-249 főt foglalkoztató vállalat, illetve az a tény is, hogy a járasközpontban van 250 főt meghaladó foglalkoztató is (1 db). A vállalkozások járasközponti státuszhoz viszonyított, relatíve alacsony száma mellett jellemző az alacsony árbevételi és foglalkoztatási mutatószám is.

A járasközpont gazdasági szerkezetében meghatározó járműipar a gazdasági válságot követő években (2008-2010) ismét növekedésnek indult. Ez nemcsak a Magyarországi GDP adatokon, az export összetételének alakulásán, de város dinamikusan emelkedő helyi iparüzési adóbevételein is egyértelműen nyomon követhető:

1.9-4. táblázat. Helyi adónemek bevételei (Ft)

Helyi adónemek bevételei (Ft)	2010	2011	2012	2013	2014
Magánszemélyek kommunális adója	14.535.475	12.895.576	22.857.134	23.236.551	19.333.609
Iparüzési adó	1.187.215.907	1.453.847.194	1.732.492.683	1.700.732.082	2.174.780.677

Forrás: Önkormányzati adatgyűjtés

Az iparüzési adón belül szerkezeti változás az elmúlt években nem volt, a legnagyobb iparüzési adófizetők 10-es listája az elmúlt években szinte változatlan.

Mór Város Önkormányzatának 2014-2019. évekre szóló gazdasági programjában rögzítettek szerint „A város gazdasági potenciáját mindenekelőtt a kiemelkedő mértékű és növekvő tendenciájú helyi iparüzési adó adja. ... Azonban a jövő stratégia céljainak meghatározásánál szem előtt kell tartani hangsúlyos szerepét, és a város jövedelemteremtő-képességét a mostani helyzetben is folyamatosan növelni kell, mert csak így tartható fenn az a fejlődési ütem, amit a városvezetés kitűzött célul.”

A város gazdasági programban rögzített jövőképe alapján „Hosszú távon alapvetően a gazdaság helyi teljesítőképessége határozza meg a város pénzügyi helyzetét. Önkormányzatunk törekszik arra, hogy ebben a ciklusban is támogassa a gazdaságfejlesztő beruházásokat, hiszen ezek értékeket teremtenek és megtérülnek az Önkormányzat számára is.”

1.9-5. táblázat. Település jelentősebb vállalkozói/gazdasági megközelítésű beruházásai (2010-2014)

Év	Beruházó(k)	Támogató program/Megnevezés	Volumen (Ft)
2010.	"FHL BJÖRN HUNGARY" Ipari és Kereskedelmi Kft.	GOP 2.1.1-08/B Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára Komplex vállalati technológia fejlesztés az FHL Björn Hungary Kft-nél	100.849.763
2011.	"FHL BJÖRN HUNGARY" Ipari és Kereskedelmi Kft.	GOP 2.1.1-09/B Komplex vállalati technológia fejlesztés mikro-,kis- és középvállalkozások számára Eszközbeszerzések a meglévő kapacitás bővítéséhez és új autóalkatrészek gyártásához	150.000.000
2012.	ER-FA 2000 Faipari Korlátolt Felelősségű Társaság	KDOP 1.1.1/C-10 Telephelyfejlesztés Telephelyfejlesztés az ER-FA 2000 Kft-nél	62.405.285
2013-2014.	Fehrer Hungaria Járműipari Korlátolt Felelősségű Társaság	GOP 2.1.3-09 Magas foglalkoztatási hatású projektek komplex támogatása Az európai autóipar ellátására habosított termékek gyártókapacitásának kiépítése a Fehrer-Rába vegyes vállalatnál	897.495.765
2013.	SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft.	GOP 2.1.3-11 Komplex technológia fejlesztés és foglalkoztatás támogatása Munkahelyteremtéssel járó komplex technológiai fejlesztés a SEWS Komponens Európa Magyarország Kft.-nél Mórton	568.694.601
2014.	SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft.	GOP 2.1.3-11 Komplex technológia fejlesztés és foglalkoztatás támogatása Komplex technológiai fejlesztés és foglalkoztatás növelése a SEWS Komponens Európa Magyarország Kft.-nél	731.518.918

A település jelentősebb, 2010-14 közötti, vállalkozói/gazdasági megközelítésű beruházásait vizsgálva egyértelmű a járműipar hangsúlyossága, a beruházások egyértelműen a foglalkoztatási színvonal emelkedését és az innováció-orientált technológiai fejlesztéseket célozták meg.

Az elfogadott települési- és megyei szintű tervezési dokumentumok alapján a járásközpont, és egyben az azt magába foglaló járás, gazdaságfejlesztési elképzelései a foglalkoztatási színvonal és az innováció-orientált versenyképesség javítására irányulnak. Fejér megye Területfejlesztési Konceptiója és Fejér Megye Integrált Területi Programja alapján a „Móri Térség” kiemelt gazdaságfejlesztési szerepet tölt be a „Győr – Komárom – Tatabánya - Székesfehérvár” négyesög részeként, funkcionális területekként a Móri borvidék lehetőségeit valamint a járásközpont jármű- és elektronikai ipari profilját kiemelve. A dokumentumok a közlekedési kapcsolatok fejlesztésére, a gazdaság igényeihez igazodó szakképzésre, valamint a turizmus integrált térségi fejlesztésére helyezik a hangsúlyt.

A járásközpont számára kiemelten fontos az innováció-orientált gazdasági fejlődés kiemelt célterületeként való azonosítás, a „Prosperáló vállalkozói paradicsom” jövőkép elérése. A települési

elképzelések - a fent jelzett irányok mellett - a helyi érdekeltségű kis- és közepes vállalkozások erősítését emelik ki, melyhez a megfelelő termelési feltételek fejlesztését és a duális szakképzés rendszerének kialakítását nevesítik eszközöként. A település fejlesztési irányai előnyben részesítik a magas szintű technológiákat és kvalifikált munkaerőt igénylő vállalkozások megerősítését – mindezt a magasabb hozzáadott érték, a magasabb szintű tudástőkés helyi munkaerőpiac és magasabb munkavállalói jövedelmi szint elérése érdekében.

A fókuszterületi iparágak (járműipar, mechatronika) mentén megvalósuló hálózati alapú gazdaságfejlesztési elképzelések alapját a Vértes-Duna Járműipari Klaszter stratégiai szövetsége jelenti, melynek célja móri és környékbeli vállalkozók együttműködésével fellendíteni a térség gazdaságát, és bevonni hasonló profilú cégeket, minőségi munkahelyet teremtve ezzel az itt élőknek.

A járás számára stratégiai jelentőségűek a szőlő- és gyümölcsstermesztésre alapozott - a helyi termelők, gazdák termékeinek helyi feldolgozását, munkahelyteremtést támogató - élelmiszeripari fejlesztések.

A turizmus fejlesztését célzó stratégiai elképzelések a bor és gasztronómia területe, az aktív (halász-, vadász-, lovas-, „bakancsos”-) turizmus, a konferencia- és wellness turizmus köré szerveződnek – a kapcsolódó humán erőforrás-háttér, infrastruktúra, tartalom és szálláshely-kínálat integrált fejlesztését jelentve. A település belvárosi vonzerejének fejlesztésére szintúgy törekszik, a bel- és külföldi turisták, a betelepült külföldi tulajdonú vállalatok elvárásait valamint a helyi lakosság igényeit egyaránt figyelembe véve.

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

A település közúton történő külső elérhetősége tekintetében kiemelkedő a városon áthaladó a 81-es számú főút, mely az európai E575-ös főút része. A főút Székesfehérvárt köti össze Győr városával, délkelet-északnyugati irányban szeli át a Dunántúl északi részét, érintve Fejér megyét, Komárom-Esztergom megyét és Győr-Moson-Sopron megyét. A járásközpontot tekintve, idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a megyeszékhelyig 32 km, a legközelebbi autópálya csomópontig szintén 32 km, a fővárosig 90 km. A járásközpont és környező települései kapcsolatát alsóbbrendű összekötő utak biztosítják.

A járásközpont vasúti elérhetősége a Székesfehérvár–Komárom vasútvonal révén valósult meg, mely a MÁV 5-ös számú nem villamosított, egyvágányú vasútvonala, a 30-as vasútvonalat köti össze a magyar-szlovák határral.

A város meghatározó ipari vállalkozásainak otthont adó ipari terület egyrészt a vasútvonaltól nyugatra, másrészt a Mester utcától északra a vasútvonal és a 81-es főút között helyezkedik el. Magába foglalja a Móri Északnyugati Ipari Parkot, valamint a volt szovjet laktanya területén kialakult jellemzően kis- és középvállalkozások uralta ipari területet.

A Móri Északnyugati Ipari Park egyike a legsikeresebb ipari parkoknak Magyarországon; 1992-ben jelent meg a területen az első multinacionális nagyvállalat, azóta számos további követte. A 100%-ban önkormányzati tulajdonú park jelenlegi betelepült/betelepülő (szerződött) vállalkozásainak száma 17 db, a legjelentősebbek között említhető:

- a LEAR CORPORATION Hungary Kft.,
- a Hammerstein Bt.,

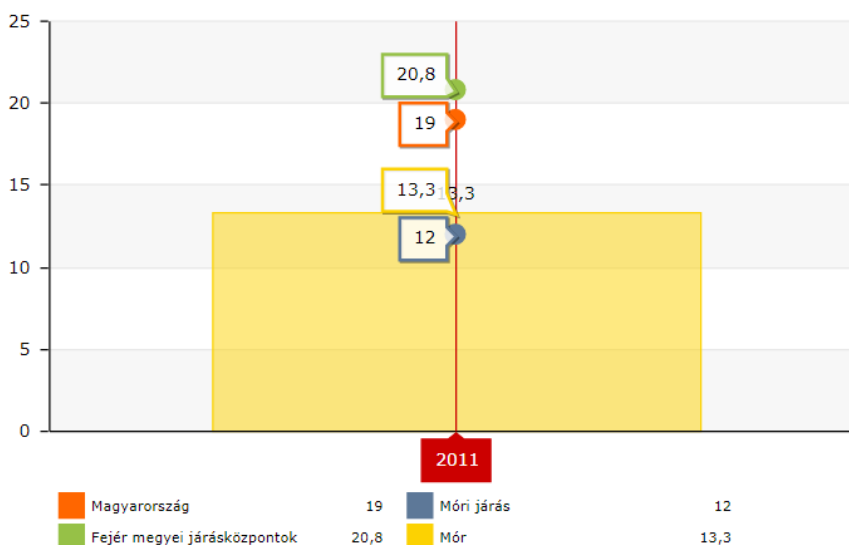
- a DEH Draxlmaer Hungária Kft.,
- a SEWS Magyarország Kábel Kft.,
- a GESTAMP Hungaria Kft.,
- a Benteler Kft. és
- a SEWS Komponens Európa Magyarország Gyártó és Kereskedelmi Kft.

A parkba települt cégek meghatározó többsége nagyvállalat (83,33 %), működési profiljukat tekintve hasonlóak, elsősorban a járműipar beszállítói közül kerülnek ki. A mintegy 50 ha-nyi hasznosítható terület 96,9 %-a betelepített, a park gyakorlatilag „megtelt”, mindösszesen 1,5 ha szabad területtel rendelkezik. A Ipari Park erőssége a teljes közművesítettség, valamint az, hogy mellette fut a Győrt Székesfehérvárral összekötő 81-es főút és a területen keresztülhalad a Székesfehérvár – Komárom vasútvonal.

A Velegi út mentén lévő ipari területeken már inkább a magyar kis- és középvállalkozások telephelyei találhatóak, - például FE-CO 2000, Mór Door Kft, Mesterkéz 2001 Kft., ER-FA 2000 Kft. A város célja, hogy ezt a kis- és középvállalkozói ipari területet továbbfejlessze, otthont adva további, hazai tulajdon kis- és közepes vállalkozásoknak ezáltal.

A település képzettségi mutatóinak vizsgálatakor kiemelendő, hogy a felsőfokú végzettségűek 25 éves és idősebb népesség arányában mért értéke (13,3%) alulmúlja az országos átlagot (19%), s elmarad a megyei járásközpontokat figyelembe vett átlagértéktől (20,8%) is:

1.9-6. ábra. Felsőfokú végzettségűek 25 éves és idősebb népesség arányában (%)

Forrás: Népszámlálás 2011., TEIR - Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezését támogató alkalmazás

Ugyancsak alacsonynak mondható az érettséggel rendelkező, középfokú végzettségűek aránya is a 7 év feletti korosztály tükrében (26,8 %), bár az országos átlagtól (27,5 %) való eltérés kevésbé szignifikáns, az érték elmarad a megyei járásközpontok átlagolt mutatójától (31%). A képzettségi körképet vizsgálva megállapítható, hogy a város munkaerő-kínálata elsősorban a betelepült feldolgozóipari (kiemelten járműipari) foglalkoztatóknak biztosít, elsősorban szakképzés nélküli, illetve középfokú szakképzéssel rendelkező erőforrásokat. A település foglalkoztatási mutatói minőségi

fejlesztésre szorulnak, a magasabb hozzáadott értéket biztosító gazdasági ágazatok elvárásaihoz igazodóan a településen élő közép- és felsőfokú végzettségűek száma növelendő – középpontba helyezve a település hagyományos iparágait (feldolgozóipar – járműipar, mechatronika). Mór város aktuális gazdasági programja alapján a településnek *„támogatni kell a középfokú oktatásban a gazdaság igényeihez igazodó szakképzéseket, melyet önkormányzatunk az erre vonatkozó ösztöndíjrendszer bevezetésével kíván megvalósítani. Ezen programra készülve már megtettük a kezdeti lépéseket a helyi vállalkozásokkal történt kapcsolattartással és a munkaerő-hiány felmérésével.”*

A járás- és központja gazdasági szervezetrendszerének vizsgálatánál kiemelten fontos szólni a Vértes-Duna Járműipari Klaszter szerepéről. A Klaszter Mór-Pusztavám-Oroszlány-Kisbér-Bicske-Tatabánya-Tata-Komárom településtengely mentén értelmezhető, a térségi gazdaság és társadalom megújulásában érdekelt, azt a járműiparnak, mint a régió kiemelt kulcságazatának innovatív fejlesztésére alapozó szervezetek (vállalkozások, K+F és oktatási intézmények, önkormányzatok) együttműködési platformját jelenti. A 2011 májusában megalakult Klaszterről elmondható, hogy alapvetően az intraklaszteriális szervezeti és együttműködési formák kialakításának kezdeti fázisában tart. A Klaszter alapításában kulcsszerepet játszó önkormányzatok (Bicske Város, Kisbér Város, Komárom Város, Mór Város, Oroszlány Város, Pusztavám Község, Tata Város és Tatabánya Város önkormányzatai) Együttműködési Megállapodás aláírásával fejezték ki a Klaszter létrehozatala és fenntartható működtetése iránti elkötelezettségüket. A térségben működő bányászati tevékenység megszűnésének eredménye a térségi gazdaság hanyatlása és a foglalkoztatottság csökkenése. Az erre reagálva létrejött kezdeményezést alapvetően egy olyan közös, a térségi gazdaság innovatív szerkezetváltására, strukturális fejlesztésére koncentráló, stratégiai szemlélet katalizálta, amely a járműipar fejlesztését helyezi középpontba. A Klaszter jelenleg 22 szervezetből álló tagsága 9 meghatározó móri vállalkozást foglal magába, melyek tevékenysége, árbevétele, eredményessége, piaci pozíciójának javítása, belföldi- és nemzetközi kapcsolatainak erősítése, közös érdekeken alapuló fejlesztései, beruházásai egyaránt a Közép-Dunántúl kiemelt iparágainak (járműipar, mechatronika) versenyképességéhez, az iparág foglalkoztatottsági színvonalának emeléséhez kapcsolódik.

A város - gazdasági programjában megfogalmazottak szerint - a felsőoktatási képzés, szakképzés Vértes-Duna Járműipari Klasztert középpontba helyező fejlesztésére törekszik: *„Ahhoz, hogy Mór városának járműipari innovációs képessége megteremtődjön, vállalkozásainkkal és a Vértes Duna Járműipari Klaszter tagjaival együttműködve pályázati forrás igénybevételeivel egy képző-és innovációs központ megteremtését tűzzük ki célul. Ez területe lehet a duális szakképzés magas szintű megvalósításának, melynek keretében a tanulók a szakmai, elméleti ismereteiket a szakképző iskolákban sajátítják el, gyakorlati oktatásuk és munkavállalásuk pedig a helyi gazdálkodó szervezetnél biztosított. Logisztikai és járműipari szakképzés biztosítása érdekében felsőoktatási kapcsolódási pontként együttműködést kell kialakítani a Széchenyi István –és a Pannon Egyetemekkel.”*

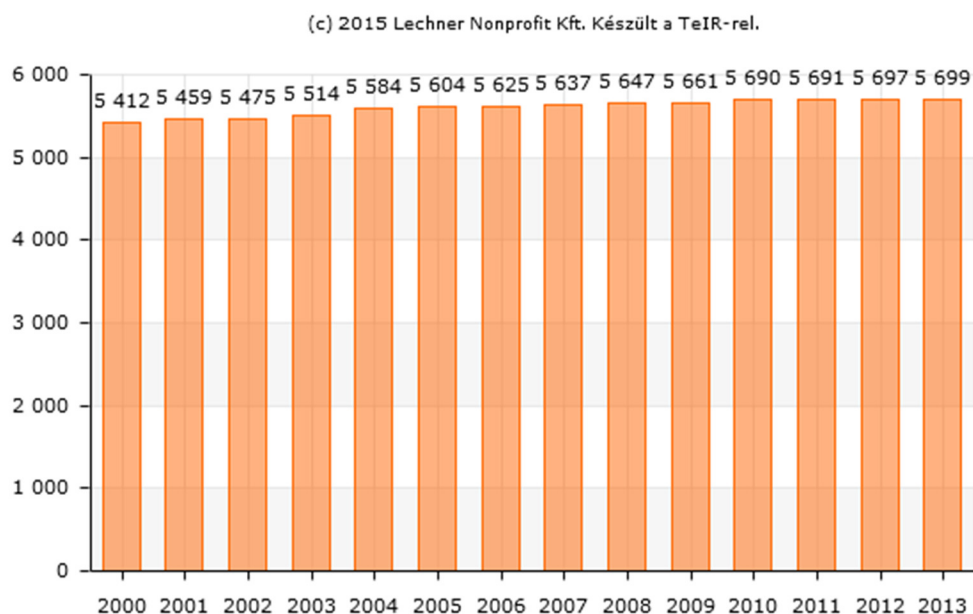
Összefoglalva elmondható, hogy a kedvező foglalkoztatási mutatók és erőteljes vállalkozások jelenlétének ellenére a település innováció-orientált gazdasági megújulását számos tényező gátolja. Ezek közé sorolható a nagyobb számú munkavállalót foglalkoztatni képes, magas árbevétellel jellemezhető helyi kis- és középvállalkozások kevés száma és a speciális tudással rendelkező közép- és felsőfokú végzettségűek alacsony aránya. A kis- és középvállalkozói szektort középpontba helyező gazdaságfejlesztési célok érdekében a városban jelenleg rendelkezésre álló területek ipari hasznosítása

elvárt, ezek – elsősorban az Észak-nyugati Ipari Parkhoz és a Velegi úti ipari területhez kapcsolódó - gazdasági területek rendezésre, fejlesztésre szorulnak, az innovációs potenciál és a helyi munkavállalói tudástőke emelése érdekében pedig egy képző-és innovációs központ megteremtését tűzte ki célul a város vezetése.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok

Móron a lakásállomány hosszabb időtávon mérsékelt, de tartós növekedést mutatott: 2000 és 2010 között kb. 5 %-kal növekedett a lakások száma. Ez a mérsékelt gyarapodás a 2010-es években gyakorlatilag megállt, 2010 és 2013 közt mindössze 9-cel nőtt a lakások száma. A lakások számának növekedésével értelemszerűen kissé csökkent a laksűrűség: a 100 lakásra jutó lakosok száma 272-ről 251-re mérséklődött, ami a járási átlaggal azonos, ugyanakkor a megye más járásközpontjaiban ennél némileg kedvezőbb ez a mutató.

1.9-7. ábra. A lakásállomány alakulása Móron

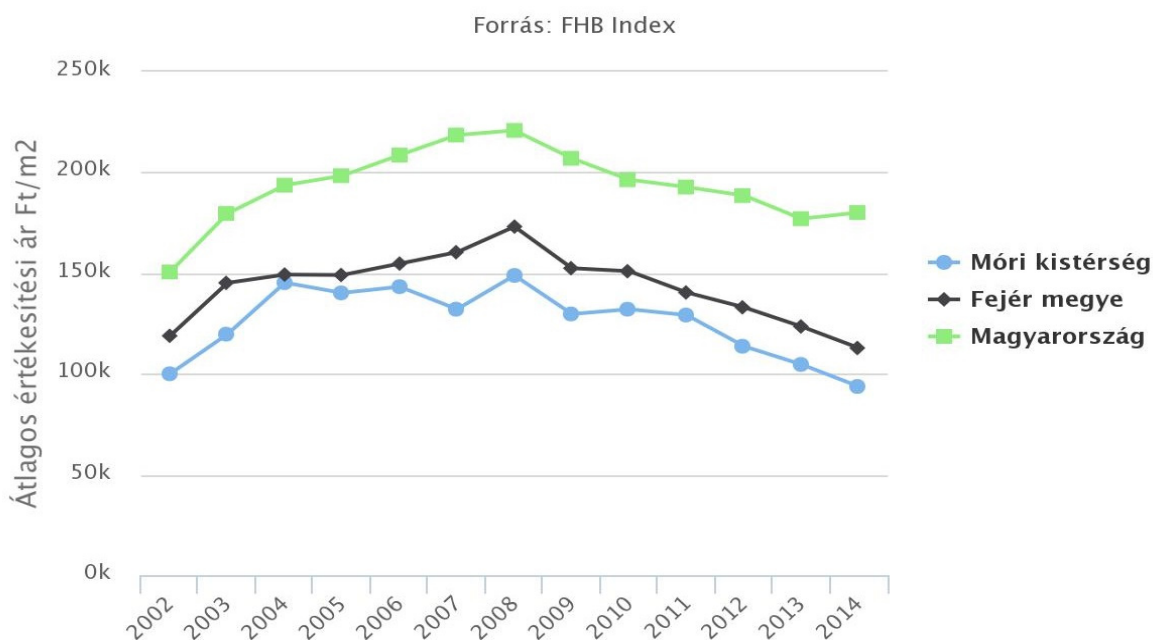

Az új építéseknek is köszönhetően a lakások komfortfokozata jelentősen javult: az alacsony komfortfokozatú lakások (félkomfortos, komfortnélküli, szükséglakás) aránya a két népszámlálás közt 13 %-ról 4,7 %-ra csökkent, ami lényegesen jobb az országos átlagnál. Az elmúlt évtized fejlődésének eredményeként a lakások ma már gyakorlatilag teljes körűen bekapcsoltak a közüzemi vízhálózatba, és a 2000-es évek közepétől jelentősen nőtt csatornázottság is (2013-ban 97,8 %).

A teljes lakásállományon belül az önkormányzati bérlakások aránya 2,9 %, ami meghaladja ugyan a megye más járásszékhelyeire számított 1,9 %-os átlagot, az igényektől azonban elmarad. (Az önkormányzati lakásgazdálkodásról és egyéb ingatlanokról részletesebben l.: az 1.10.5 *Lakás és helyiséggazdálkodás* fejezetet). A városban tapasztalható munkerőhiány kezelésének, a megfelelő képzettségű munkaerő letelepítésének egyik fontos eszköze lehetne a lakások biztosítása, aminek érdekében „munkás apartmanok” kialakítását tervezi az önkormányzat barnamezős beruházás formájában).

A lakáspiacról megbízható statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, de az utóbbi időszakig inkább a kínálati piac, és az ebből adódó nyomott árak jellemzik a piacot. Megerősítik ezt az ingatlanpiaci szakértői vélemények is, melyek szerint az utóbbi időkben tapasztalható ingatlanpiaci élénkülés inkább a fővárosra és a vidéki nagyvárosokra jellemző, míg a kistelepüléseken továbbra sincs számottevő elmozdulás. Az internetes ingatlanportálokon kb. 15-20 móri lakást kínálnak eladásra, míg az értékesítésre kínált egyéb (ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi) ingatlan csupán egy-kettő. Az eladási árak meglehetősen széles skálán mozognak, a főként családi házas lakáskínálat esetében a négyzetméterárak jellemzően 110-140 eFt körül alakulnak, de vannak ettől lényegesen eltérőek is. Természetesen a kínálati ártól a ténylegesen eladott lakásárak jelentősen elmaradhatnak. Az Otthontérkép lakáskereső internetes oldal a NAV adatbázisa alapján Fejér megyére átlagosan 113 eFt-os négyzetméterárat mutatott ki, amitől a móri térség 94 eFt-os ára számottevően elmarad. A megyei átlagot azonban a székesfehérvári térség árai „húzzák fel”, a többi térségben a mórihoz hasonló.

1.9-1. ábra: Az értékesítési átlagár időbeli alakulása

A munkaerő letelepítése mellett a vállalkozásoknak biztosított telephelyek tekintetében is a szűk keresztmetszet jellemző. Ahogy az előző fejezetben is szerepel, a meglévő ipari területek nem szolgálják ki az elvárt, potenciális betelepülői vállalkozói igényeket, de ugyancsak szűkösek a lehetőségek a település kis- és közepes vállalkozói gazdasági tevékenységre alkalmas területek tekintetében, így e térem mindenképpen további fejlesztések indokoltak (ipari területek kialakítása, infrastruktúrával való ellátása). Az egyéb önkormányzati ingatlanokról – ezen belül az irodai, kereskedelmi, szolgáltató és egyéb célra hasznosított bérleményekről ugyancsak az *1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás* fejezet tartalmazza a legjellemzőbb adatokat.

1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Mór Város Önkormányzata gazdálkodásának legfontosabb szempontja a gazdálkodás stabilitásának fenntartása, az intézményhálózat működőképességének megőrzése, a településüzemeltetéshez, illetve a fejlesztésekhez szükséges források biztosítása.

1.10.1.1 Az önkormányzat költségvetése

A költségvetés szerkezetében, az egyes tételek nagyságrendjében az utóbbi évek során bekövetkezett jogszabályok és kormányzati intézkedések módosulásokat generáltak. Ilyen változás pl. az oktatási feladatok állami átvétele 2013. január 1-jétől, a közigazgatás átalakulásával kapcsolatos intézményi változások (járások létrejötte), a szociális ellátások szabályainak és finanszírozásának alapvető megváltozása 2015. márciustól, vagy az önkormányzati törvény azon előírása, mely szerint működési hiányt tervezni nem lehet. Utóbbi szabály miatt a költségvetési kiadások és bevételek különbözetét csak belső finanszírozási tétellel lehet finanszírozni.

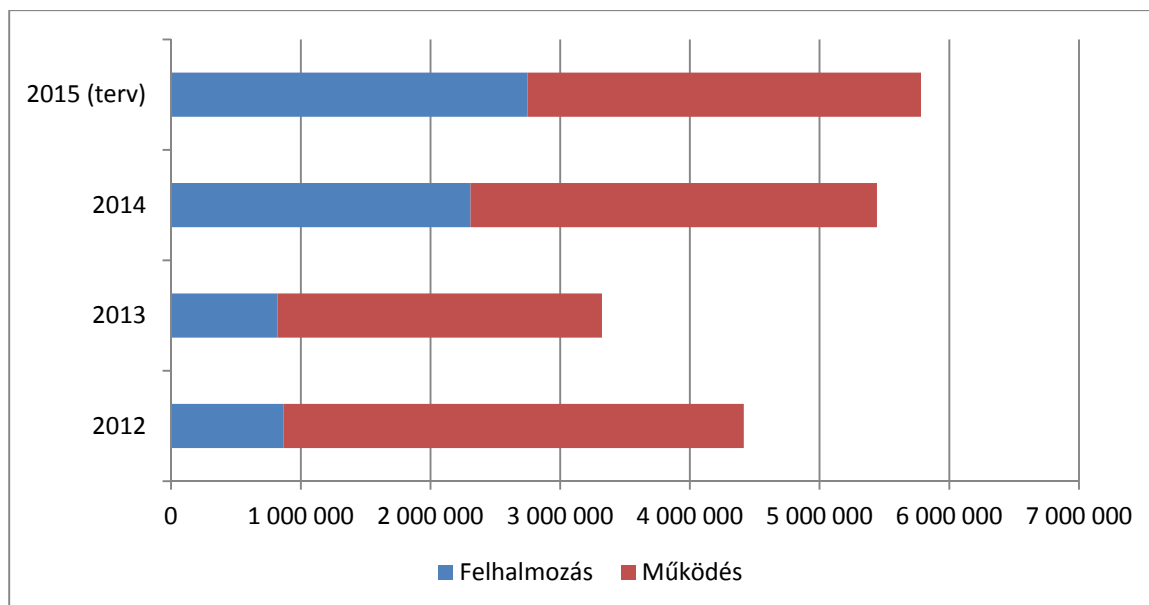
A kötelező feladatellátáshoz kapcsolódó központi finanszírozási rendszer változása Mór Városi Önkormányzat gazdálkodási pozícióira kedvezően hatott, amely leginkább a forrás-felszabadulással követhető nyomon. A közoktatási intézmények és a Városi Kórház- Rendelőintézet államosítása Mór Városi Önkormányzat költségvetésében több mint 300 MFt megtakarítást eredményezett. A köznevelési intézmények esetében az önkormányzati támogatás aránya 2012-ben még 46,7% volt, ami 2013. és 2014-ben már 30 % alá csökkent.

Mór számára is komoly segítséget jelentett, hogy az *adósságkonszolidáció* keretében a Magyar Állam átvállalta az önkormányzat 2013. év december 31-én fennálló hitelállományának teljes összegét. A konszolidáció 2014. február végén zárult, ennek köszönhetően megszűnt az önkormányzatot terhelő hitel- és kamatfizetési kötelezettség, ami éves szinten kb. 250 MFt-tal csökkentette az önkormányzat kiadásait.

Bár a fentieknél jelentősen mérsékeltebb összeggel (kb. 50 MFt), de ugyancsak kedvezően befolyásolták az önkormányzat gazdálkodását azok a helyi szervezési, szervezeti intézkedések, amelyek célja a kötelező és nem kötelező önkormányzati feladatok ellátásának minél hatékonyabb megszervezése.

A fent említett módosulások nemcsak az önkormányzati gazdálkodás általános pozíciójára, biztonságára hatottak pozitívan, hanem kedvezően befolyásolták a város fejlesztési lehetőségeit, minthogy az ilyen célra fordítható összeg, illetve ezen összeg aránya a költségvetésen belül egyaránt növekvő. A 2015-ös terv a költségvetési főösszegnek már mintegy felét irányozza elő fejlesztésekre.

1.10-1. ábra. A működési és fejlesztési kiadások alakulása (eFt)

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Az intézmények működését érintő változások további következménye, hogy a költségvetésen belül csökkent az intézmények költségvetésének részaránya: míg 2013-ban ez elérte a 25 %-ot, addig a 2015-ös előirányzat csak 18 %-kal kalkulál.

1.10-2. táblázat. Mór Város Önkormányzatának 2015. évi előirányzatai (eFt)

Bevételek	előirányzat	Kiadások	előirányzat
Működési bevételek	3 286 267	Működési kiadások	3 032 948
Felhalmozási bevételek	1 357 085	Felhalmozási kiadások	2 748 694
Finanszírozási bevételek (maradvány)	1 138 290	Finanszírozási kiadások (hitel)	0
Bevételek mindösszesen	5 781 642	Kiadások mindösszesen	5 781 642

Forrás: Mór Város Önkormányzata Képviselő-testületének 3/2015. (II. 18.) önkormányzati rendelete

A költségvetési rendelet a bevételek és kiadások főösszegét 5.781.642 ezer Ft-ban határozza meg, ami a korábbi éveknél – elsősorban a fejlesztési jellegű költségek tekintetében – számottevően magasabb. A költségvetés hiánya meghaladja az 1 mrd Ft-ot, ami felhalmozási célú kiadásoknak a bevételeket meghaladó összegéből adódik. A működési költségeket a működési célú bevételek a korábbi évekhez hasonlóan fedezik. A felhalmozási hiányt az előző évi költségvetési maradványból finanszírozza az önkormányzat, ami kb. egyharmad-kétharmad arányban tevődik össze működési célú, illetve felhalmozási célú maradványból.

A bevételek legfontosabb összetevői:

- A működési bevételek legjelentősebb forrását az önkormányzat helyi adókból – döntően a helyi iparüzési adóból – származó közhatalmi bevételi adják, ez teszi ki e bevételi csoport mintegy kétharmadát (2 mrd Ft). Ez a bevételi forrás egyre meghatározóbb szerepet kap az önkormányzat gazdálkodásában (lásd: e fejezetben később).

- A működési célú bevételi oldal második legnagyobb tételét az államháztartáson belüli támogatások jelentik, ami azonban az előbbi összeg felét sem éri el (807 Mft). A magas iparűzési adó az ún. „beszámítási” rendszeren keresztül a város számára negatívan befolyásolja a kapott támogatások nagyságát. A támogatás nagyobb részben a köznevelési feladatok (óvoda) ellátásához kapcsolódik, kisebb részben a szociális és gyermekjóléti feladatokhoz, illetve egyéb (kulturális, turisztikai) feladatokhoz.
- A különböző szolgáltatási díjbevételekből, a Járási Hivatal felé megállapodás alapján továbbszámolt költségek megtérítéséből 395 Mft bevétellel számol az önkormányzat.
- Az önkormányzat felhalmozási célú költségvetési bevételei nagyrészt már nyertes pályázati támogatásokból származik, aminek nagyságrendje 1,3 mrd Ft. A 2007-2013-as támogatási időszakban az önkormányzat összesen 17 projektjének ítéltek meg összességében 2 mrd Ft összegű támogatást, ami a településre jutó támogatási összeg ötöde. (Forrás: <http://emir.nfu.hu>). Ez a támogatási összeg több mint 80 %-ban négy nagyvolumenű (egyenként 350-500 Mft nagyságrendű támogatás) projekthez kötődik. Ezek a fejlesztések 2013-2015 között zárultak le.
- A pályázati támogatások mellett ingatlanértékesítésből terveznek bevétel 40 Mft nagyságrendben, továbbá a felhalmozási bevételek közt jelnek meg a különböző célra (pl. első lakáshoz jutóknak) nyújtott visszatérítendő támogatásokból esedékes visszafizetések (15 Mft)
- A finanszírozási bevételek egyrészt a működési célú, másrészt a felhalmozási célú előző évi költségvetési maradványt jelentik (350 és 788 Mft).
- A finanszírozási bevételek kategóriában szerepelnek az önkormányzati költségvetési szervek közel 1,3 mrd Ft-ot kitevő finanszírozási bevételei (irányító szervtől kapott támogatás) is, ami azonban értelemszerűen az önkormányzat kiadásai közt ugyanilyen összeget képvisel, így a fenti táblázatban nem került feltüntetésre.

Kiadási oldal:

- A költségvetési szervek utóbb említett finanszírozása mellett a legjelentősebb tételt a személyi kiadások (bérek és járulékok), az intézmények dologi kiadásai, valamint a különböző intézmények és szervezetek számára nyújtott támogatások (kisebbségi önkormányzat, sportszervezetek, egyházak, orvosi ügyelet, ösztöndíjak stb.) jelentik, ezek együttes előirányzata 3.033 Mft. Mint látható, a működési bevételek e kiadásokat biztonsággal fedezik.
- A felhalmozási kiadások valamivel több mint felét (306 Mft) a tervezett beruházások teszik ki, aminek kb. 55 %-a a már nyertes európai uniós pályázati projektek kiadásait jelentik. A jövőbeli pályázatok önerejére és egyéb célokra 576 Mft-os céltartalékkal számolnak.
- Hiteltörlesztéssel a korábbi konszolidáció miatt nem kell számolni.

1.10.1.2 Helyi adók

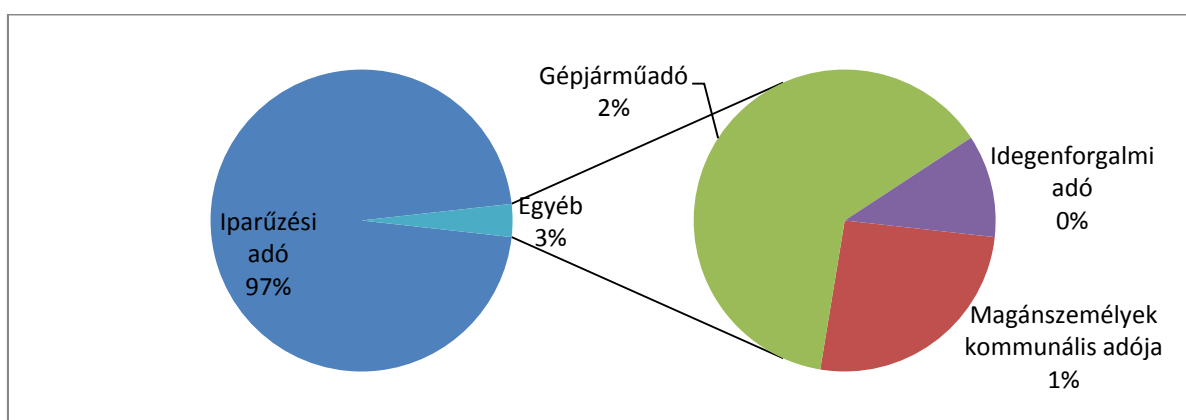
Az önkormányzat működési bevételei között kiemelkedő szerepet játszanak a helyi adók, ezen belül is a helyi iparűzési adó, aminek nagysága az utóbbi években jelentősen növekedett. A növekedés összefügg azzal, hogy az autóipar – ami meghatározó a város gazdaságában – a 2008-2009-es gazdasági válságot követő években ismét növekedésnek indult. Az iparűzési adón belül szerkezeti változás az elmúlt években nem volt, a legtöbb iparűzési adót fizető cégek listája az elmúlt években szinte

változatlan (2013-ban és 2014-ben: Benteler Kft., Johnson Controls Bt., LEAR Kft., Sews Komponens Kft., Sews Mo. Kft.)

Maga helyi adóztatás rendszere – kisebb kiigazítások mellett – 1990. óta változatlan. A város önkormányzata 3 helyi adót és központi adóként a gépjárműadót működteti. A helyi adók:

- Iparúzési adó (mértéke 2 %; mentesek az iparúzési adó megfizetése alól azok a vállalkozások, amelyek adóalapja nem éri el a 2,5 Mft-ot.
- Magánszemélyek kommunális adója (hasznos alapterületétől, valamint övezeti elhelyezkedésétől függően 3-9 eFt/lakás/év)
- Idegenforgalmi adó (350 Ft/fő/vendégéjszaka)

1.10-3. ábra. Helyi adóbevételek összetétele Mórton (2015. évi előirányzat, eFt)

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A lakosságarányos adóbevételeket tekintve az *iparúzési adó* esetében a már említett kimagasló mértéket erősítik a lakosságarányos mutatók is. A KSH legutóbbi rendelkezésre álló (2011-re vonatkozó) adata szerint a Mórton az egy lakosra jut iparúzési adó 102 eFt. Ez közel háromszorosa a 37,5 eFt/fő országos átlagnak, de számottevően meghaladja az átlagosnál nagyobb gazdasági erővel bíró Fejér megye többi járásszékhelyének átlagát (77,8 eFt) is. Az adóalanyok száma az ezret valamivel meghaladja.

Az *idegenforgalmi adók* esetében fordított a helyzet: Mórton az egy lakosra jutó átlagos összeg 2010-ben (az épület utáni adót is beleértve) mindössze 400 Ft, ami alig fele az országos átlagnak, (700 Ft). A járás több településén gyakorlatilag elhanyagolható ez az adóbevételek, kivéve Fehérvárcsurgót, ahol egy lakosra a móri érték majdnem háromszorosa adódik (1,1 eFt). Az alacsony összeg összefügg az adózók alacsony számával, az idegenforgalmi adóval érintett adóalanyok száma nem éri el a tízet.

A magánszemélyek kommunális adója és a gépjárműadó tekintetében az adóalanyok száma egyaránt megközelíti az ötezret. Az adózással érintett összesen 6820 jármű háromnegyede személygépkocsi, a tehergépkocsik aránya 9 %.

1.10.1.3 Az önkormányzat vagyona

Mór Város Önkormányzata képviselő testülete a 30/2000. (VII. 31.) rendeletben szabályozta az önkormányzat vagyonával és a vagyonhasznosítás szabályaival kapcsolatos kérdéseket, amely rendelet az időközben végbement módosításokkal egységes szerkezetben 2013.02.03-án lépett hatályba.

Az önkormányzat vagyonát évente a zárszámadáshoz csatolt vagyonleltárban kell kimutatni – mellékelve hozzá az időközbeni változások jegyzékét is.

A vagyonrendelet értelmében a vagyonleltárt a zárszámadás keretében kell elfogadni. A 2013-ra vonatkozó zárszámadásban foglaltak szerint az önkormányzat vagyonmérlegében az önkormányzat és intézményei eszközeinek és forrásainak értéke 2013. december 31-én 12.432.367 eFt volt.

A vagyon döntő részét a **befektetett eszközök** (11.762.488 eFt), ezen belül is az ingatlanvagyon teszi ki (8,5 mrd Ft). Az üzemeltetésre, koncesszióba átadott eszközök értéke 2,5 mFt, a befektetett pénzügyi eszközök nagyságrendje pedig 551 MFt.

A **forgóeszközök** állománya a mérleg fordulónapján 670 MFt, ami döntő részben pénzeszközből áll (506 MFt). Az önkormányzat követeléseinek értéke 80 MFt nagyságrendű.

Az önkormányzat vagyona, mint minden önkormányzaté, forgalomképtelen és korlátozottan forgalomképes **törzsvagyonból**, illetve forgalomképes **üzleti vagyonból** áll. Az egyes vagyontárgyak minősítését – könyvvizsgálóval egyeztetve a – az képviselő testület végzi el; a minősítést az önkormányzat tulajdonába kerülő valamennyi új vagyontárgy esetén el kell végezni a tulajdonba vétellel együtt. A vagyonkatasztert az polgármesteri hivatal vezeti.

A törzsvagyonhoz kell sorolni a többségi önkormányzati tulajdonban álló, közszolgáltatási tevékenységet ellátó gazdasági társaságban fennálló részesedések, amelyek Mór esetében az alábbiak:

1.10-4. táblázat. Többségi önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaságok

<i>Társaság neve</i>	<i>Fennálló társasági részesedés</i>
<i>Fejérvíz Zrt.</i>	<i>4,51 %</i>
<i>Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Vagyonkezelő és Közszolgáltató Zrt.</i>	<i>1,10 %</i>
<i>Mórhő Kft.</i>	<i>100,00 %</i>
<i>Fejér Megyei Önkormányzatok Temetkezési Kft.</i>	<i>3,95 %</i>
<i>Városi Televízió Nonprofit Kft.</i>	<i>100,00 %</i>

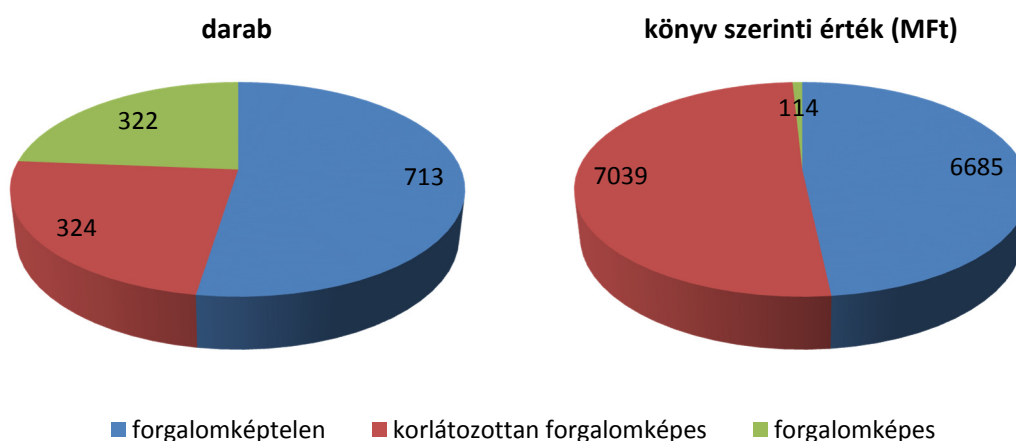
A 2013. elején hatályba lépett módosított vagyonrendelet mellékletei szerint a Mór Város Önkormányzata összesen 1149 **ingatlant** tulajdonol. Az időközben bekövetkezett változásokkal (új építés, vásárlás, felújítások), az ingatlanok száma némileg növekedett, a 2014.12.31-i állapot szerinti darabszám 1359. Ezek könyv szerinti értéke 13.838.447 Ft, becsült értékül azonban ezt 60 %-kal meghaladja (22 mrd Ft). Elhelyezkedésük szerint az ingatlanok nagyjából fele-fele arányban oszlanak meg a belterület és a külterület között, értéküket tekintve azonban a belterületi ingatlanok közel ötször nagyobb értéket képviselnek, mint a külterületiek.

A **forgalomképtelen** vagyonelemek száma 713, ezek közterületek, járdák, utak, árkok, közparkok, vizek (pl. víztározó) stb., de a vagyonrendelet ide sorolja a köztemetőt és a köztéri műalkotásokat is. Összértékük (könyv szerinti bruttó érték) 6,7 mrd Ft.

A törzsvagyon másik csoportját a **korlátozottan forgalomképes** ingatlanok alkotják. Ezekhez tartoznak a közigazgatási és közszolgálati funkciókat (oktatás, egészségügy, közművelődés stb.) kiszolgáló épületek és ingatlanok, a szennyvíztelep és szennyvízátemelők, a vízmű és víznyerő kutak. A rendelet értelmében e kategóriában kell számba venni a lakóházakat, a lakás és nem lakás céljára szolgáló épületeket és helyiségeket, az önkormányzat hivatalának, intézményeinek és közüzemének használatába adott vagyontárgyakat, továbbá a strandfürdő, valamint az erdőket. E csoportba 2014 végén 324 ingatlan tartozott, melyek összértéke 7,0 mrd Ft.

Az önkormányzat számára szabadabb gazdálkodási lehetőséget adó **forgalomképes üzleti ingatlanok** száma 322. Ezek részben mezőgazdasági jellegű területek (szántó, legelő, rét, erdő), másrészt beépíthető telkek. Összértékük mindössze 114 MFt.

1.10-5. ábra. Az ingatlanvagyon forgalomképesség szerinti megoszlása 2014.12.31-én

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Az önkormányzat elsődlegesen a jogszabályokban meghatározott és előírt eszközökkel segíti a településfejlesztés, így mindenekelőtt ide sorolható a tervezett fejlesztések megvalósításának jogi (és részben fizikai, illetve pénzügyi) lehetőségét megteremtő *helyi jogszabályok*, a képviselőtestület által hozott rendeletek (pl. szabályozási terv, építési szabályzat, vagyonrendelet, költségvetési rendelet stb.)

A fejlesztési tevékenység másik szintjét azok a jogszabályi kötelezettséget nem jelentő *stratégiák, koncepciók* jelentik, amelyek a társadalmi, gazdasági élet egy-egy részterületének fejlesztési irányait határozzák meg (környezetvédelmi program, közlekedésfejlesztési koncepció, intézményhálózat fejlesztési terve stb.).

A harmadik szintet a *konkrét fejlesztési projektek* jelentik, amelyeket döntően az európai uniós pályázati források segítségével valósít meg a város (városrehabilitáció, intézmény-felújítások, energetikai korszerűsítések stb.).

A szervezeti kereteket egyrészt az önkormányzat SZMSZ-ében rögzítettek szerint, az általános gyakorlatnak megfelelően a város *képviselő testülete* és annak *szakbizottságai* – mindenképp az öt tagú *Településfejlesztési Bizottság* – adják. A bizottságok általános szabály szerint eljárnak és döntenek a képviselő-testülettől hatáskörükbe átruházott ügyekben, illetve döntéselőkészítő feladatot látnak el a képviselő-testület felé. Az utóbbi kategóriába tartozóan a Településfejlesztési Bizottság esetén az SzMSz az alábbi ügytípusokat sorolja fel:

- önkormányzati beruházások és felújítások,
- városrendezés,
- építésügy,
- környezet- és műemlékvédelem,
- köztisztaság,
- közterület- park- és zöldterület-gondozás,
- önkormányzati vagyonkezelés- vagyonhasznosítás,
- vállalkozások és közszolgáltatások (a díjakat kivéve),
- közterület elnevezés.

A képviselőtestület a Bizottságra az alábbi, az önkormányzati vagyonnal kapcsolatos hatásköröket ruházta át:

- önkormányzati tulajdonú helyiség átalakításáról, korszerűsítéséről, felújításáról szóló megállapodás jóváhagyása, felmerült költségek beszámításának engedélyezése
- hozzájárul a helyiség bérleti jogának átruházásához vagy elcseréléséhez
- javaslatot tesz a nem lakás céljára szolgáló helyiségekben folytatható tevékenységi kör meghatározására
- a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan, kivett művelési ágon nyilvántartott földrészletek bérbeadása és bérleti díjának meghatározása

A hivatal részéről a fejlesztési feladatok elsődlegesen a *Városfejlesztési és -üzemeltetési Irodához*, illetve a *városi főépítészhöz* tartoznak. Az iroda felel az önkormányzat illetékességi körébe tartozó fejlesztések, beruházások előkészítéséért, megvalósításáért, aminek fő lépései a következők:

- Fejlesztési célok meghatározása
- Forrás biztosításának vizsgálata, költségbecslés
- Tervezés, tervezési feladat meghatározása, terveztetés és tervellenőrzés
- Engedélyeztetések lefolytatása
- Támogatott projektek esetében pályázatok megírása, benyújtása és a pályázat lebonyolítása
- Közbeszerzések előkészítése és lebonyolítása (pl. kivitelező, műszaki ellenőr)
- Beruházások megkezdésének biztosítása (terület biztosítása, munkaterület átadás, építetési adminisztrációs feladatok)
- Az építés lebonyolításának felügyelete, műszaki átadás-átvétel
- A beruházás lezárásával kapcsolatos adminisztrációs feladatok (köztük pályázati elszámolás)

Az iroda szükség esetén közreműködik a nem önkormányzati beruházások megvalósításában is (pl. hatósági egyeztetések), illetve ellátja a településrendezési terv módosításával kapcsolatos teendőket. Mindezek mellett az iroda felelősségi körébe tartozik az önkormányzat vagyonával való gazdálkodás is: az ingatlan vétel, eladás, bérlet előkészítése, az ingatlan vagyon és közművagyon átvétele, illetve az ilyen tárgyú bizottsági és képviselő testületi döntések előkészítése.

Mór Városban a korábbi szünet után 2014. év során újra betöltésre került a *települési főépítési* munkakör. A poszt betöltője főépítési teendők ellátása mellett a Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda hatáskörébe tartozó ügyekkel kapcsolatos tanácsadási, közreműködési feladatokat is ellátja.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Mór városa a korábbi városfejlesztési feladatok mellett a következő ciklusban a gazdaságfejlesztési feladatokra helyezi a hangsúlyt. A gazdaságfejlesztés az Önkormányzat nem kötelezően ellátandó feladatai közé tartozik, de a város fontos szerepet tölt be az ország gazdaságában is, így indokolt erre az új feladatrendszerre átállni – összhangban a következő időszakra vonatkozó uniós forrásfelhasználás nemzeti preferenciáival. A város gazdaságának alapja a járműipar, ehhez igazodó önkormányzati gazdaságfejlesztési politikát kell folytatni, a területrendezési programot a gazdaság igényeihez kell igazítani. A településrendezési terv módosításaival az önkormányzat már 2014-ben elindult ezen az úton.

Mór városa autóipari erőcentrumként a Győr – Mór – Székesfehérvár - Kecskemét ipari tengely szerves része. Ehhez igazodóan a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program egyik fontos pillére a Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció, melynek végrehajtásához egyrészt új munkahelyeket kell teremteni, ezáltal a foglalkoztatást növelni, másrészt a munkát vállalni akarók képességeit kell fejleszteni. Ehhez támogatni kell a középfokú oktatásban a gazdaság igényeihez igazodó szakképzéseket, melyet önkormányzatunk az erre vonatkozó ösztöndíjrendszer bevezetésével kíván megvalósítani. Ezen programra készülve már megtette a kezdeti lépéseket a helyi vállalkozásokkal történt kapcsolattartással és a munkaerő-hiány felmérésével. E célhoz kötődik a Vértes Duna Járműipari Klaszter tagjaival együttműködve egy képző-és innovációs központ megteremtése, a duális szakképzés megalapozása a városban.

A város gazdasági potenciáját mindenekelőtt a kiemelkedő mértékű és növekvő tendenciájú helyi iparüzési adó adja. A jövőt ezért rendkívüli mértékben befolyásolja, hogy milyen változások várhatók ezen adónem tekintetében, illetve milyen adópolitikát folytat a jogszabályok adta lehetőségek keretein belül az önkormányzat. A jövő stratégia céljainak meghatározásánál szem előtt kell tartani hangsúlyos szerepét, és a város jövedelemteremtő-képességét a mostani helyzetben is folyamatosan növelni kell, mert csak így tartható fenn az a fejlődési ütem, amit a városvezetés kitűzött célul. A helyi iparüzési adó ügyintézés rugalmasabbá tétele és egyszerűsítése érdekében, illeszkedve a Polgármesteri Hivatal hosszú távú elképzeléseihez, megteremtjük ebben a ciklusban az elektronikus ügyintézés első lépését a helyi iparüzési adóban.

A gazdaságfejlesztési tevékenység meghatározó eleme a vállalkozások működésére, letelepedésére alkalmas ingatlanok biztosítása, ez egyrészt az üzleti, szolgáltatói célra rendelkezésre álló bérlemények biztosítását jelenti, másrészt a megfelelő infrastruktúrával ellátott ipari területek biztosítását. A bérleti lehetőségeket és bérleti díjakat az önkormányzat 2014 végén tekintette át, amely során a bérleti

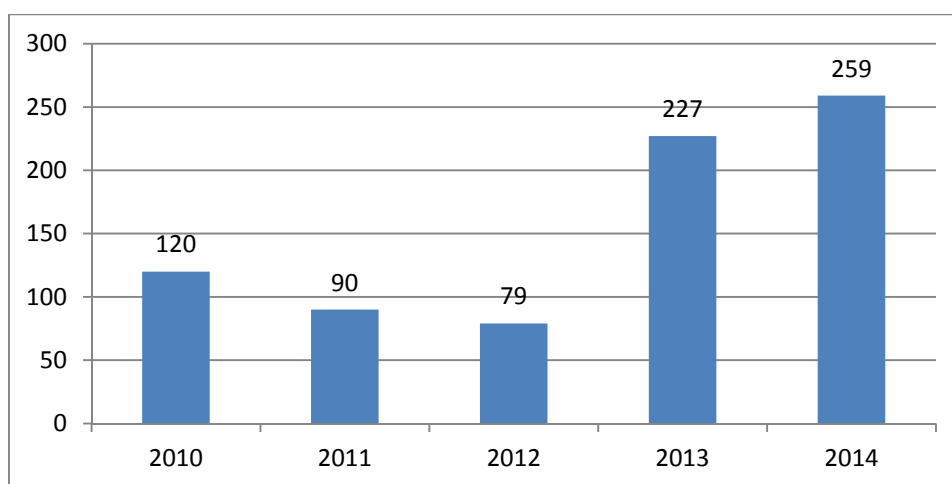
díjakat nem változtatta, így továbbra is a korábbi években kialakult bérleti díjakat fizetik az ezeket bérlő vállalkozások. Az ipari tevékenységre is alkalmas ingatlanok tekintetében a város lehetőségei jelenleg már korlátozottak, így e tekintetben egyrészt az ilyen célú önkormányzati területek bővítésére (pl. vásárlással), másrészt a területek infrastruktúrával való ellátására, fejlesztésére van szükség, amit pályázati forrásokból tervez megvalósítani az önkormányzat.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

A települési önkormányzatok a kötelezően ellátandó, illetve önként vállalt közfeladataik segítésére egyes feladatokat közfoglalkoztatás keretében láthatnak el, melyhez pályázati úton igényelhetnek támogatást. A közmunkaprogram 75-100%-át az állam finanszírozza.

A kezdetben alacsonyabb létszámmal induló program jelentősége az utóbbi években nőtt a városban, amit az ugrásszerűen megnövekvő közfoglalkoztatotti létszám jelez. A szakképzettséget nem igénylő (a város tisztántartása) feladatok mellett, szakmunkások alkalmazására is van példa (pl. festő, kőműves, lakatos), de a legjellemzőbb státuszok a segédmunkás és az ügyintéző.

1.10-6. ábra. Mór önkormányzatánál közfoglalkoztatásban lévők számának alakulása

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

2013 novemberében indult el a téli közfoglalkoztatás, mely a korábbi pályázatoktól független, külön program volt. Móron az ebben résztvevő 63 fő közül 55-en vettek részt alapképzettség képzésben, további nyolcan kiegészítő, parkgondozó, szociális segítő, illetve lakástextil készítő képzésben részesültek. A téli közfoglalkoztatásra a központi költségvetés 100%-os támogatást nyújtott.

A közfoglalkoztatás pénzügyi tervezése azért nehézkes, mivel minden egyes pályázat eltérő mértékben járul hozzá a közfoglalkoztatás költségeihez, emellett csak a költségvetés tervezésének lezárása után válik ismertté a közfoglalkoztatás adott évi rendszere.

1.10.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

A teljes egészében vagy részben önkormányzati tulajdonban levő épületek száma 2014-ben 72 db volt, ebből összesen 29 db a nem lakáscélú épület. A hasonló tulajdoni viszonyokkal jellemezhető bérlemények száma 325 db, ennek mintegy fele (167 db) lakásbérlemény.

A bérlakások fele egy és másfél szobás, kb. harmada 2 szobás, tizedük pedig ennél nagyobb szobaszámmal bír. A lakások összes alapterülete 8465 m², azaz a lakásonkénti átlagos alapterület 50 m². A lakások többsége (106 db) összkomfortos, további 26 komfortos. A komfort nélküliek száma mindössze 4, 31 lakás félkomfortos. Szükség lakás, vagy elbontandó, életveszélyes önkormányzati lakásbérlemény nincs a településen.

A 158 db nem lakáscélú bérlemény területe mindösszesen 5.871 m².

Az ingatlanágazat önkormányzati bevételeiből 63.895 eFt származik a bérlemények kiadásából (ezen belül 25.013eFt lakásbérletből). Az önkormányzat által lakásgazdálkodásra költött összeg 13.100 eFt, mely teljes egészében lakóházak javítására, felújítására, korszerűsítésére, karbantartására fordítódott. Az önkormányzati tulajdonú épületek, lakásbérlemények és nem lakás céljára szolgáló bérlemények felújítására 2014-ben mindösszesen 10.400 eFt-ot költött az önkormányzat, a karbantartási munkálatok pedig 2.700 eFt értéket képviselnek.

Az év folyamán, privatizáció révén lakásbérleményt nem értékesített az önkormányzat, az esztendő végén nem volt nyilvántartott vásárlási igény, a lakásprivatizációval kapcsolatban fennálló hitelállomány nem változott, a nem lakás célú helyiségek 1 m²-re jutó havi átlagos bére 950 Ft-nyit.

A Mór hó Kft., mint a bérlakások és a nem lakáscélú helyiségek üzemeltetője 2015. évi üzleti tervében a 2014. évben alkalmazott díjakkal számolt. Ennek megfelelően a bérlakások esetében alkalmazott lakbérek mértéke továbbra is 2013. április 1-ei hatállyal lépett 33/2012. (XII.20.) Ök. rendelet határozza meg. A rendelet az övezettől és komfortfokozattól függően 44,45 Ft/m² és 444,63 Ft/m² között kilenc bérkategóriát állít fel. A városközpontban elhelyezkedő többszintes panel épületek nulladik szintjén található mintegy száz 13 és 18 m²-es garázs bérbeadása 352/2012 (XII.19.) Kt. határozatban elfogadott bérleti díj ellenében történik, aminek összege 5770 és 6722 + áfa Ft/hó. Az irodai, kereskedelmi, szolgáltató és egyéb célra hasznosított bérlemények esetében ugyancsak a korábbi, a 352/2012. (XII.19.) Kt. határozattal megállapított díjak maradtak hatályban. A bérleti díjak az ingatlan elhelyezkedésétől, közművesítettségétől széles skálán mozognak, a jellemző nagyságrend 8 és 17 eFt/m² +áfa.

1.10.6 Intézményfenntartás

A településen a közművelődési és sport intézményfenntartási feladatokat a Mór hó Kft. látja el, és feladat körébe tartozik a bérleményüzemeltetés is (lakáscélú és üzleti célú helyiségek egyaránt). A Városi Önkormányzat Képviselő-testülete a 18/2015. (I.28.) Kt. határozata a kft. 2015. évi üzleti tervéről, amelynek főbb pontjai az alábbiak:

- Az önkormányzat tulajdonában álló ingatlanok bérleti díja terhére, a nem lakáscélú helyiségek és a bérlakások felújítására 15.000 eFt + ÁFA összeget biztosít. A fejlesztési keretek felhasználásáról a Településfejlesztési Bizottság dönt.

- 2015. évre a Bérleményüzemeltetési tevékenység lebonyolítására 15.000 eFt + ÁFA összeget biztosít.
- A Wekerle Sándor Szabadidőközpont működtetéséhez 49.832 eFt támogatást biztosít, fejlesztési kiadásokra 16.450 eFt összeget Mór Városi Önkormányzat 2015. évi költségvetésében e címen fejlesztési célú céltartalékon különít el.
- A Móri SE Sporttelep működtetéséhez 6.046 eFt támogatást biztosít.

Az oktatási és egészségügyi szektorban a végbement strukturális változások alapvetően megváltoztatták az önkormányzat feladatait és finanszírozási kötelezettségeit is. Az oktatási intézmények szakmai irányítása a KLIK-hez került, de az ingatlanok tulajdonosa és azok üzemeltetője továbbra is az önkormányzat. Az egészségügy terén a korábbi városi kórháznak a megyei kórházhoz tartozásával az önkormányzat feladatai az alap- és szakellátásra redukálódtak.

Az önkormányzat költségvetésében az intézmények költségvetési főösszege 1 mrd Ft nagyságrendű, ami gyakorlatilag teljes egészében működtetési kiadás. A személyi juttatások és járulékok aránya ezen belül 2014-ben 56 % volt.

Az intézményi költségvetés legnagyobb hányadát (mintegy 40 %) az Ellátó Központ költségvetése teszi ki; ez a nagyságrend a szervezet által ellátott feladatok sokrétűségét jelzi. Az előirányzat legjelentősebb része az élelmezési kiadások költsége, mivel a város közoktatási intézményeinek és a kórházi ellátottak étkeztetése folyik az Ellátóhoz tartozó konyhákban. Az Ellátó Központ költségvetését terhelik a KLIK fenntartásába került intézményeknek helyet adó ingatlanok üzemeltetési és ingatlan karbantartási költségei, továbbá a város fenntartásban működő intézmények karbantartási feladatai is.

Az óvodai feladatok tekintetében az állami szerepvállalás részaránya csökkenő tendenciát mutat, mivel a pedagógus életpálya modell bevezetéséhez kapcsolódó támogatás nem nyújt teljes körű forrást a kiadástöbbletre.

A Bölcsődei ellátás finanszírozási mutatói a kedvezőbb állami finanszírozás ellenére sem változtak, a kihasználtság kedvezőtlen alakulása miatt, ami azt jelenti, hogy az önkormányzati forrás lekötés 2014-ben az előző évvel azonosan alakult. A 2015-ös tervekben azonban az önkormányzat már javuló kihasználtsági mutatókkal tud számolni.

A közművelődési feladatokra biztosított forrás a megnövekedett feladatokkal is arányos (a korábbi fejleszt Városcsözpont rehabilitációs projekthez kapcsolódó projektek miatt), de itt jelennek meg a Bornap rendezvényre biztosított források is.

A Szociális Alapszolgáltatási Központ fenntartója a Szociális Mikrotársulás, a működtetéshez az önkormányzat forrásátadással tervezi be a költségvetésébe.

1.10.7 Energiagazdálkodás

Az önkormányzat alábbi energiaellátó-rendszerekkel rendelkezik:

- Épületenergetika: az elmúlt időszak európai uniós támogatásaival sikerült a helyi intézmények épületeinek nagy részét energetikai szempontból korszerűsíteni (a projektek többsége megújuló energiatermeléssel bővített módon valósultak meg. Két épület igényel még a tanulmány készítése időpontjában hasonló beruházást, a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi

Főigazgatóság helyi kirendeltségének és a Móri Borvidék Hegyközségének helyet adó irodaház, valamint a gimnázium.

- Villamos energia ellátás: az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja az egész város energiaellátását. Villamos energiával ellátatlan terület nincs a városban. Az összes elektromos áramfogyasztás 12-15 MW városi szinten, ebből lakossági fogyasztás 7-10 MW, szolgáltatások fogyasztása 0,5 MW, ipari felhasználás 3-5 MW.
- Gáz: Első Nemzeti Közműszolgáltató Zrt.. biztosítja a szolgáltatást, a gázhálózatba bekapcsolt lakások aránya 57%. Összes szolgáltatott gázmennyiség évente 15 272 000 m³, egy lakásra jutó éves gázfogyasztás 1 692 m³.
- Távhőszolgáltatás: a szolgáltatást a Mór hő Kft. végzi – tervben van a hőszolgáltatás megújuló energiát is hasznosítani képes rendszer beüzemelésének fejlesztése, jelenleg gázmotoros hőtermeléssel látják el a rendszert – a jelenlegi ismereteik szerint a leginkább költséghatékony megoldást választották.

A közelmúltban valósult meg az önkormányzat egyik legnagyobb volumenű, az „Épületenergetika fejlesztések megújuló energiaforrás hasznosítással kombinálva” című pályázati projektje. Ennek keretében a Mór város 4 intézményének (Radnóti, Petőfi, Zimmermann Általános Iskola, és Napsugár óvoda) energetikai korszerűsítésére kerül sor, amire az önkormányzat összesen 484 millió Ft támogatás nyert.

1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

A településüzemeltetési szolgáltatások ellátását, biztosítását Mór Város Önkormányzata a Móri Polgármesteri Hivatal illetékes szervezeti egységével, illetve külső cégek bevonásával végzi.

A Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda alapvető feladata a közterületek ellenőrzése, rendjének és tisztaságának megóvása. Az iroda végzi a környezetvédelmi, vízügyi, útügyi, tűzvédelmi igazgatási feladatok ügyvitelét, és közreműködik a város gondnoki, valamint a településüzemeltetési szolgáltatások ellátásában.

A főbb településüzemeltetési feladatok ellátására az alábbi cégekkel kötött közszolgáltatási szerződést az Önkormányzat:

- Móri Hőtermelő és Szolgáltató Kft.
- Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft.
- Fejérvíz Zrt.

Kiemelendő, hogy Móri Hőtermelő és Szolgáltató Kft. 100%-os tulajdonosa az Önkormányzat – így garantálva a közszolgáltatások állandó színvonalát és megbízhatóságát.

A főbb településüzemeltetési feladatok, és ellátásuk bemutatása

A **Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda** látja el az alábbi településüzemeltetési feladatokat:

- Városi víz, szennyvíz bekötések koordinálása
- Közútkezelői és tulajdonosi hozzájárulások, engedélyek kiadása
- Közüzemi szolgáltatásokkal kapcsolatos ügyintézés
- város közterületi rendjére vagy annak tisztaságára vonatkozó jogszabályok, helyi rendeletek betartásának ellenőrzése
- a város közterületein folyó -engedélyhez kötött - tevékenységek (közterület-foglalás, építés, útburkolat-bontás, árusítás, stb.) szabályszerűségének ellenőrzése

A **Városgondnok szervezetileg a Városfejlesztési és -üzemeltetési Irodán belül** működik, és az alábbi feladatokat látja el:

- Műszaki infrastrukturális felújítási feladatok
- Parkok fenntartása
- Fák kivágásával, gallyazásával kapcsolatos engedélyek
- Tavaszi, őszi útkarbantartási munkák
- Csapadékcatornák és nyílt árkok karbantartása
- Járdák és csapadékvíz elvezető árkok javításához, felújításához lakossági anyag kérelmek elbírálása
- Kertészeti, köztisztasági feladatok ellátása
- Síkosság mentesítés
- Bornapi rendezvénysorozatokkal kapcsolatos műszaki feladatok
- Adventi ünnepegsorozat és egyéb városi rendezvények műszaki feltételei
- Közvilágítás üzemeltetésével kapcsolatos ügyintézés
- Környezetvédelmi ügyek

A **Móri Hőtermelő és Szolgáltató Kft.** az alábbi településüzemeltetési feladatokat látja el:

- Mór város távfűtés rendszerre csatlakozott lakásállományának ellátása fűtéssel és melegvízzel
- Gázmotoros erőmű működtetése (villamos energia termelés)
- Ingatlanüzemeltetés
- Városi strand és Wekerle Sándor Szabadidőcentrum működtetése

A **Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft.** az alábbi településüzemeltetési feladatokat látja el:

- kommunális hulladék begyűjtése, szállítása, kezelése
- zöldhulladék begyűjtése, szállítása, kezelése
- szelektív hulladék begyűjtése, szállítása, kezelése
- szelektív szigetek működtetése
- lomtalanítás

A **Fejérvíz Zrt.** az alábbi településüzemeltetési feladatokat látja el:

- víziközmű-szolgáltatás (közműves ivóvízellátás, tüzivíz biztosítás)
- Móri Kistérségi Vízmű vagyonkezelése, üzemeltetése
- szennyvízcsatorna-szolgáltatás

Az alábbi településüzemeltetési feladatokat az Önkormányzat külső vállalkozó bevonásával látja el:

- temetőüzemeltetés
- települési folyékony hulladék összegyűjtése, szállítása, kezelése

1.12 TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.12.1 Természeti adottságok

Mór a Vértes és Bakony között húzódó tektonikai árokban van, aminek egyben névadója is. Maga a város a Móri-árok peremén, a Vértes-hegység lábánál helyezkedik el. A hegység előterében induló Káposzta-ér és Kút-ér keresztülfolyik a városon. Észak-északnyugat, déldélkeleti irányú, a Vértesnél 200 méterrel alacsonyabb homokos dombor húzódik a település keleti részén. A város közigazgatási területén belüli Róka-hegy, Vén-hegy, Kecsehegy lejtői a Móri borvidék központi magja, melyek közül a középső Vén-hegy különíti el a városmagtól a keletre található Bányász-telepet. A város nyugati oldalán lévő halastavak az ipari terület bővülésének jelentenek határt, illetve a tervezett móri elkerülő utat készítetik majd nagyobb kanyar megtételére. Összességében a város morfológiai szerkezetét maga a Móri-árok, az átfolyó patakok, és a környezetükből 70-80 méterre kiemelkedő dombok határozzák meg².

A mérsékelt vízhiányos kistáj a Gaja vízgyűjtő területéhez tartozik, amelynek legnagyobb mellékvize a Mór–Bodajki-vízfolyás.³

Mór területének különlegessége, hogy éghajlatában és tájképi megjelenésében is eltér Vértes és Bakony földrajzi egységétől, és a térségtől délre elterülő Mezőföld egyes növényföldrajzi elemi is megjelennek (Mezőföld észak-nyugatra benyúlik a Móri-árokba).

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1 Táj történeti vizsgálat

A település jellegzetességei:

- a Móri borvidék a kiterjedt **szőlőterületek** révén (a XIX. sz. végére kialakult a mai tájkép),
- a települést és a térséget érintő **szén- és bauxitbányászat** (a II. világháború után indult el) ma már nem folyó tevékenysége, amely rekultivációban nem részesült tájsebeket ejtett (mára több területet fokozatosan visszahódította a vegetáció). A közelben lévő utolsó szénbánya Pustavám – Márkushegyen bezárása jelenleg zajló folyamat, várhatóan néhány éven belül lezárul a táj-rehabilitáció.

² Mór Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2010.)

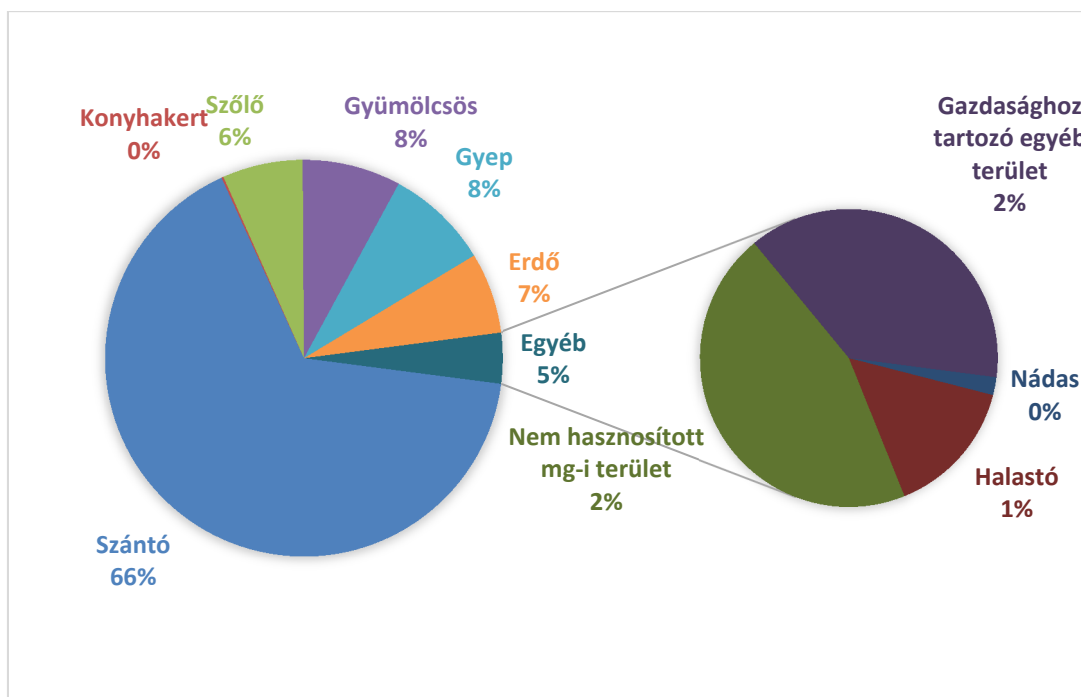
³ Mór Város Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (Grünvald Mérnökiroda, 2011.)

1.12.2.2 Tájhasználat értékelése

Tájhasználati szempontból fontosabb, feladatokat jelentő helyzet az alábbi területeken jelentkezik:

- a régi szénbányák területei különösebb emberi beavatkozás nélkül regenerálódnak, illetve a maradványokat belepi a vegetáció;
- a városban korábban működő hulladéklerakó, melyet bezártak. Rendszeres ellenőrzést igényel, hogy nem kerül-e veszélyes szennyeződés a talajba vagy a vizekbe;
- a volt szovjet laktanya területén lévő épületek anyagának hasznosításakor elvégezték a szükséges vizsgálatokat (nem találták veszélyesnek), az épület(ek)et elbontották és az építőanyagot utak alapozásához használták – a jelenleg iparterületként funkcionáló ingatlan talajában lehetnek szennyeződések, melyet fel kell tární;
- a jelentős mezőgazdasági területek esetében szintén vannak az intenzív gazdálkodásnak káros hatásai
- a város termőterületeinek megoszlását az alábbi ábra szemlélteti;

1.12-1. ábra. Mór mezőgazdasági területe művelési ágak szerint

Forrás: KSH

1.12.3 Védett, védendő táji és természeti értékek, területek

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Móron ex lege védett terület (láp, kunhalom, szikes tó) nem található. A település közigazgatási területén ex lege védett források helyezkednek el.

A település területén érzékeny természeti terület nem található.

2009-ben két terület is helyi védelmet kapott:

- a Móri-víz és környéke⁴: rétek, nádasok, éger-füzesek kísérik a vízfolyást a Vértes és a Kelet-Bakony között. Ez, a talaj- és felszíni vízviszonyok miatt mezőgazdaságilag értéktelennek mondható terület ökológiailag igen jelentős értéket képvisel, számos természetvédelmi ritkaság található meg itt. Az élővilág számára élő-, szaporodó-, búvó- és táplálkozóhely, természetközeli állapotban való megőrzése az intenzív mezőgazdaság övezte területen rendkívüli fontosságú.
- a Vajal-forrás és környéke⁵: amelynek természetközeli állapota mély fekvésének köszönhetően megmaradt. Az itteni, viszonylag kis kiterjedésű nádasban őshonos, hatalmas szürke nyár matuzsálemek, valamint szintén idős fűzek állnak. Számos állatfajnak nyújt menedéket az intenzív mezőgazdasági termeléssel övezett terület.

Mindkét területet az önkormányzat a természeti értékeinek hosszú távú megőrzése, oktatási-ismeretterjesztési és kirándulóhelyként való fenntartása céljából nyilvánította védettnek.

További fontos, és a településszámára értékes terület az önkormányzat tulajdonában és a Horgász Egyesület kezelésben lévő Látó hegyi tavak környezete, amely értékes természeti adottságokkal bír, és tekintettel a kevés eredeti állapotban megmaradt területre, a tulajdonos célja hosszútávon a természetközeli állapot megőrzése .

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

A település területén országos védelem alatt álló terület (**Vértesi Tájvédelmi Körzet**) található, amely a Vértesi – Natúrparc területéhez tartozik, ahol a természeti és kulturális értékek hasznosítását az idegenforgalom – elsősorban a természetben történő aktív kapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés – lehetőségeit is kihasználja. Az oktatási – kutatási – ökológiai célú idegenforgalmi hasznosítást, valamint a természetkímélő gazdálkodást részesíti előnyben.

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

A település további, különböző típusú védettséggel rendelkező területek találhatók:

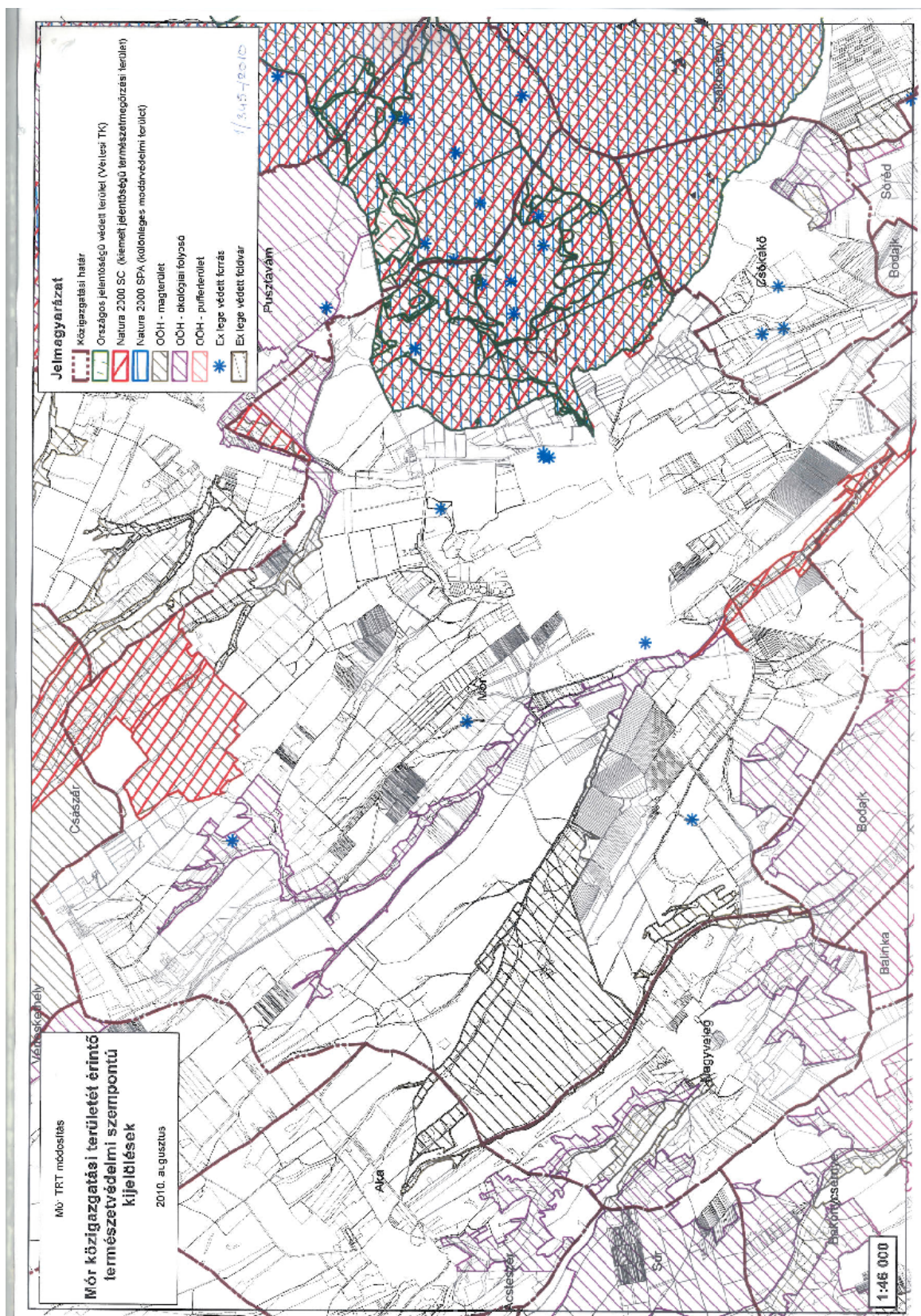
- **Ökológiai folyosó** területek a vízfolyások mentén helyezkednek el.
- **Természeti területek** a Tímár erdő tömbje és a Móri víz mellett húzódnak.
- A településen **Natura 2000 területek** kijelölésre kerültek.
- **Helyi természetvédelmi területek**, melyek az országos védelemre nem tervezettek és törvény ereje által sem védett területek közé tartoznak, és számos természeti, illetve ökológiai értékekben gazdag területek.
- **Tájképvédelmi övezet által érintett területek**, továbbá
- Védendő fák, fasorok, facsoportok bel- és külterületen

⁴ a Móri-víz és környékének helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról szóló 34/2009. (XII.17.) Ök. rendelet

⁵ a Vajal-forrás és környékének helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról szóló 35/2009. (XII.17.) Ök. rendelet

A természeti védelem kialakítása megkönnyíti a tájvédelmi, művelési ág váltási javaslatok végrehajtását, ezáltal lehetővé teszi az élőhelyek rehabilitálását, ökológiai, illetve zöld folyosó kialakítását. A helyi védettségekkel a táj fontos elemeinek a fennmaradása biztosítható.

1.12-2. ábra. Mór közigazgatási területét érintő természetvédelmi szempontú kijelölések

Forrás: Mór Város Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák kezelése

A kezelendő problémák a következők:

- a helyi hulladéklerakás lehetőségének a megszüntetésével megnőtt az illegális lerakók száma a környékbeli vízfolyások medrében;
- az intenzív mezőgazdasági tevékenység folytatása révén kevés kivételtől eltekintve megszűntek a hagyományos tájképi struktúrák;
- a volt és jelenlegi iparterületek egy része különböző védettségi szintű területek közelében vannak, az egykori és jelenlegi, tájra vonatkozó hatásai nem elhanyagolhatóak;

1.13 ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

1.13.1.1 Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A város területén belül, a városközpontban is jelentős kiterjedésű zöldfelületek vannak. A város magjában lévő Szent István park sűrű, fás terület, száz évvel ezelőtt azonban még tágas piactérként működött. „Erdősítése” főképp a 20. század második felére tehető, de szegélyein lévő fasorok már a század első évtizedeiben megjelentek.

A város területén további jelentős kiterjedésű terek, parkok (pl. Erzsébet tér, Milleneumi park, a Lamberg-kastély belső kertje, a lakótelepek közti jelentős zöldfelületek) található. Nagy kiterjedésű természeti terület a város testébe ékelődő, szőlőföldekkel és pincékkel tűzdelt Vén-hegy. Jelentős zöldterület található a 81-es út és a városszövet között is.

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A város számára kihívásokat jelentenek az alábbi területeken tapasztalható sajátos helyzetek:

- a zöldfelületek fejlesztése és növelése hátrányosan érinti a helyben elérhető parkolási lehetőségeket (eddig a parkolásért nem kellett fizetni a városközpontban sem);
- a Zrínyi és Agyag utca közötti területen egykor tó állt, melyet feltöltöttek, és célszerűen zöldterületi hasznosítást igényel;
- a Vértes utca és Babos út közötti területen pihenési célú területeket alakítanak ki (utak, játszóterek);
- zöldterületként tekinthetők a már szabványosított játszóterek (szám szerint 12 db), valamint a Felsődobos városrészben egy újabb kialakítása is megtörtént;

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái

A volt zártkerti besorolású külterületeken számos, építési engedély nélkül létrejött épület található, melyek sok esetben részleges közmű-infrastruktúra ellenére állandó lakhelyül szolgálnak – az önkormányzat nem tudja vállalni a sok közművesítési igényt.

1.14 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1 A területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 Településszerkezet, helyi sajátosságok vizsgálata

A város szerkezetét meghatározó morfológiai tényezők

Mór a Vértes és Bakony között húzódó tektonikai árokban van, aminek egyben névadója is. Maga a város a Móri-árok peremén, a Vértes-hegység lábánál helyezkedik el. A hegység előterében induló Káposzta-ér és Kút-ér keresztülfolyik a városon. Észak-északnyugat, dél-délkeleti irányú, a Vértesnél 200 méterrel alacsonyabb homokos dombor húzódik a település keleti részén. A város közigazgatási területén belüli Róka-hegy, Vén-hegy, Kecse-hegy lejtői a Móri borvidék központi magja, melyek közül a középső Vén-hegy különíti el a városmagtól a keletre található Bányász-telepet. A város nyugati oldalán lévő halastavak az ipari terület bővülésének jelentenek határt, illetve a tervezett móri elkerülő utat készítetik majd nagyobb kanyar megtételére. Összességében a város morfológiai szerkezetét maga a Móri-árok, az átfolyó patakok, és a környezetükből 70-80 méterre kiemelkedő dombok határozzák meg.

A város szerkezetét meghatározó történeti tényezők

Természetföldrajzi adottságai folytán a Móri-árok térsége már a római kor idején jelentős közlekedési folyosónak számított. A terület már az államalapítás idején is lakott volt, a Szent István által épített templomról egy 1246. évi jegyzőkönyv is említést tesz. A település népessége kezdetben magyar volt, azonban a törökök kiűzése után az elnéptelenedett településre a magyar népesség mellett németeket is telepítettek. A nagyszabású német betelepülések hatására a város vallási összetétele is megváltozott, a XVIII. század végére a lakosok többsége katolikussá vált. Mária Terézia idejétől kezdődően a város korábbi mezővárosi rangján túl évi négy vásárt is megtarthatott. A vásárok színhelye a város központja, a mai Szent István tér fás ligete, az akkori Marktplatz volt. Az 1848-1849-es szabadságharc idején a város fontos csata színhelye volt. A kiegyezés után fejlődésnek indultak a pénzintézetek, valamint 1871-ben létrejött a Móri Ipartársulat. A XIX. század végére a móri borvidék mai képe is kialakult.

Az első világháborút követően a város fejlődése lelassult: értékesítési gondok, munkanélküliség jellemezte a két háború közötti időszakot. A II. világháború idején a németek elfoglalták a várost, akiket csak nagy harcok árán tudtak kiverni a településről. A háború után számos német lakost telepítettek ki, ami máig tartó sebet ejtett a város nemzetiségi képén. A II. világháború után erőteljes fejlődésbe kezdett a szén- és bauxitbányászat, számos szocialista nagyüzem is megalakult. Az 1970-es 1980-as években a város lélekszáma nagy ütemben növekedett, ekkor a környező településekről sokan

költöztek a városba. Ekkor alakult ki a város központi területétől, a Vén-hegy szőlősdombjai által elválasztva, keletre fekvő Bányász-telep lakóövezete.

A rendszerváltozás Móron is számos nehézséget okozott, azonban a város helyzeti és helyi előnyeit kihasználva számos külföldi befektetőt tudott magához vonzani, ezzel megalapozva jelenlegi, viszonylag stabil gazdasági-társadalmi helyzetét. A város szerkezetét mindez úgy befolyásolta, hogy a város nyugati határában, a vasútvonal mentén jelölték ki a multinacionális cégek letelepedésének helyszínét, ami azóta ipari parki címet kapott.

A város szerkezetét meghatározó főbb közlekedési tényezők, nagy rendszerek

A városszerkezetet meghatározó közlekedési tényezők legjelentősebb eleme a 81-es számú főút, amely nagymértékben befolyásolja a település nyugati irányba történő terjedését. A város, fejlődése során azonban már túlnőtt ezen a főúton, és másfél kilométeres szakaszon beépített terület mellett halad el a Székesfehérvár és Győr közötti nagymértékű forgalom. Ezt a forgalmat egy elkerülő út megépítésével tervezik kihelyezni a település szövetéből. Noha tervek készültek már a pontos nyomvonalra is, egyelőre a fejlesztés megvalósulása bizonytalan. Nyomvonalára alapvetően két elképzelés létezik: az egyik változat szerint a gyorsforgalmi út teljes városi szakaszán a 81-es főúttól külön vonalon, míg a másik változat szerint szakaszonként a jelenlegi főút nyomvonalán halad. A Fejér és Komárom megyei területrendezési tervekben szerepel a Komárom és Mór között tervezett főút. Az út nyomvonalát a tervezett Oroszlány – Mór vasútvonal északi oldalára helyezték. Ez a tervezett főút alkalmas a 8127. sz. út szerepének kiváltására, a 81. sz. főútról Pustavám felé haladó forgalom számára. A fenti két tervezett úthálózati elem miatt a 81.sz. főút belterületi szakaszának jelentősége csökken, szerepe a jelenlegi összekötő utak belterületi szakaszaihoz lesz hasonló. Ugyanígy a tervezett főút miatt a 8127.sz. önkormányzati út szerepe is csökkenni fog.

A 81-es főútról három hangsúlyos kereszteződésnél lehet betérni a városba: az ipari park jelzőlámpás kereszteződésénél a Nemes utcán keresztül, a Deák Ferenc utca felüljárójánál, valamint (jellemzően Székesfehérvár felől érkezőknek, délről) a Dózsa György utcán keresztül. A város központja ezen előbbi két utca (Deák és Dózsa) kereszteződésénél található.

A városon áthaladó másik fontos (bár lényegesen kevésbé forgalmas) útvonal északkelet felé Árkipusztán, majd a Vértesen keresztül vezet Oroszlány, Tatabánya irányába, míg nyugat felé, a Velegi út folytatásaként Zirc felé vezet a Bakonyon átmenő hegyi út. (IVS)

1.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területeket a településszerkezeti terv taglalja, a rendezési terv a vonatkozó szabályozást rögzíti.

A település igazgatási területének beépítésre szánt területei:

- lakóterület, ezen belül nagyvárosias lakóterület, kisvárosias lakóterület, kertvárosias lakóterület, falusias lakóterület
- vegyes terület, ezen belül településközpont vegyes terület, központi vegyes terület
- gazdasági terület, ezen belül kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület, egyéb ipari terület, mező- és erdőgazdasági üzemi terület (major, állattartó telep, fűrészüzem, stb.)

- különleges terület, ezen belül temető-kegyeleti park, rekreációs és szabadidő központ, egészségügyi intézmény (kórház), idegenforgalmi fogadóhely, sportlőtér, borászat, oktatási központ, honvédségi terület, bányaterület, szennyvíztisztító telep, hulladékudvar-átrakó és komposztáló telep

Beépítésre nem szánt területek:

- közlekedési és közműterület, ezen belül közút, parkoló, autóbuszpályaudvar, vasút
- zöldterület, ezen belül közpark
- erdőterület, ezen belül védelmi, gazdasági, turisztikai
- mezőgazdasági terület, ezen belül általános mezőgazdasági terület, általános mezőgazdasági I. osztályú szőlőkataszteri terület, általános mezőgazdasági II. osztályú szőlőkataszteri terület, kertes mezőgazdasági terület, kertes mezőgazdasági I. osztályú szőlőkataszteri terület, kertes mezőgazdasági II. osztályú szőlőkataszteri terület
- vízgazdálkodási terület, ezen belül folyó és állóvizek medre és parti sávja

Az erdőterületek zöme a település keleti, északi és nyugati hegyes-dombos részein, a szántók az északnyugati, déli és észak-keleti sík területeken összpontosulnak. A legelőterületek rendszerint a mélyfekvésű területeken, patakvölgyeken jellemzők. Nagyüzemi gyümölcsös és nagyüzemi szőlőterület a külterület észak-keleti felében a hegylábaknál, a kertes mezőgazdasági területek a kisebb hegyeken jellemzőek. Ez utóbbi két területtípuson kiterjedt első- és másodosztályú szőlőkataszteri területek találhatóak. Mezőgazdasági üzemi és iparterületek ipari gazdasági területként Tímárpusztán és Árkpusztán, valamint a Pusztavámi iparterületen találhatóak. Kereskedelmi-szolgáltató gazdasági területek jelentős méretben találhatóak a 81.sz. főút északi kivezetésénél és a Nagyvelegi út mentén, melyek körül továbbiak tervezettek. A terv távlatában meglévő, de nem terjeszkedő a belterület észak határában és a Csókakői út mellett. Különleges terület a temetők, sport, kulturális és idegenforgalmi fogadóhelyek, melyek javarészt a belterület dél-keleti határában meglévő és tervezett területként besoroltak. A belterületen nagyvárosias, kisvárosias és kertvárosias lakóterület, településközpont vegyes terület lakóépület építését is lehetővé tevő területként, illetve azt kizáróan központi vegyes terület található. Felsődoboson falusias lakóterület tervezett. (Mór Örökségvédelmi hatástanulmány)

A város településrendezési terve, a városszerkezet változásainak legfontosabb elemének a beépítésre szánt területek jelentős növekedését tartja.

1.14.1.3 Funkció vizsgálata

Mór kisváros. Méretéből következően a város területén valódi, markánsan elkülönülő városrészek nem igazán határozhatóak meg. Kijelölhető a városközpont területe, ahol a fő közlekedési útvonalak összefutnak, ahol a város hivatalai, közintézményei, legnagyobb temploma található. Egyértelműen elkülönül a város nyugati részén lévő ipari terület. A város többi része azonban családi házas, kertvárosias jellegű, melyből – részfunkciójukból, elhelyezkedésükből adódóan – két rész emelendő ki a város keleti részén lévő pincés utcák és a délkeleti városrész, a kórház környéki intézményi és gazdasági terület.

Így az elkülönített három városrész tehát a következő:

- Belső városrész

- Ipari terület
- Kertváros

A **Belső városrész** Mór város funkcionális központja is. Közigazgatási intézmények közül a területén található – a műemléki Luzsénszky-kastélyban elhelyezkedő Polgármesteri Hivatallal szemben, a tér másik oldalán az ún. ügyviteli épületben a kistérségi iroda, az ÁNTSZ, a Körzeti Földhivatal. A városi rendőrség központja is itt van, szintén műemléki épületben. Az oktatási és művelődési intézmények közül a városrészben található a Lamberg-kastélyban lévő Radó Antal Könyvár és Művelődési Központ, valamint mellette helyezkedik el a Képző- és Iparművészeti Szabadiskola. Itt található a Radnóti Miklós Általános Iskola, a Petőfi Sándor Általános Iskola, a Perczel Mór Szakközépiskola és a hozzá tartozó kollégium. Egyházi létesítmények közül a római katolikus és a kapucinus templom van a területen. A kereskedelmi-szolgáltató funkciót tekintve itt található a város ún. történelmi kiskereskedelmi üzletsora, egy ÁFÉSZ-áruház, valamint a városi piac emelhető ki. Vendéglátó-egységei közül az Ezerjő Étterem, valamint a hangulatos Fogadó az Öreg Préshez emelhető ki, utóbbi szálláslehetőséget is nyújt. A Köztársaság tér vonalában számos üzlet, szolgáltatóegység is fellelhető, amelyek a város egészének lakosságát ellátják.

Az Ipari terület egyrészt a vasútvonaltól nyugatra, másrészt a Mester utcától északra a vasútvonal és a 81-es főút között helyezkedik el. Magába foglalja az ipari parkot, valamint a volt szovjet laktanya területén kialakult jellemzően kis- és középvállalkozások uralta ipari területet.

A **Kertváros** és egyéb lakóterület a város fennmaradó területét jelenti, nem igazán található különbség ezen terület építészeti jellegzetességeiben. Többségében valóban kertvárosias, családi házas beépítés a jellemző, ámbar területén a belső városrész szomszédságában néhol található egy-egy többemeletes, panel épület. Némileg különbözik a kertvárosias területtől még az északon található, korábbi állami gazdaság területe (Kovácsmajor), ami kis iparterületté alakult át. Szintén valamelyest különbözik a Kecse-hegy lábánál újonnan létrejövő sport-egészségügyi-szabadidős központ is, melyet a jövőben még inkább a rekreáció területévé terveznek fejleszteni.

1.14.1.4 Alulhasznosított barnamezős területek

A településen fellelhető alulhasznosított barnamezős területek - használaton kívüli telephelyek – esetében sokszor problémát jelent, hogy nem az önkormányzat a tulajdonos, ezért nem tud érdemben változtatni a leromlott területeken. Ezek az alábbiak:

- Velegi úti mészégető volt telephelye
- a Móri Kossuth Termelő Szövetkezet Velegi TSZ udvar sertéstelepe
- a Móri Állami Gazdaság volt Vásártéri utcai telephelye
- a volt Kenyérgyár Zrínyi utcai telephelye
- a Vasútállomás használaton kívüli területe és épületei

1.14.1.5 Konfliktussal terhelt területek

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia részeként elkészült Antiszegregációs Terv egy szegregációs területet határolt le, amely Mór külterületéhez tartozó **Árkipuszta**. A szegregátum a várostól északra,

Pusztavám irányába található, a városszövetétől elkülönülten. A központtól 3,8 km-re fekvő terület az Árki utca köti össze a belvárossal. A Volán menetrendszerinti járatai 6 perc alatt teszik meg ezt a távot. Árkpuszta beépítettségét merőben meghatározza történelmi múltja. Az uradalmi majorságra jellemző falusias lakóterületen található egykori cselédlakások két háztömbbe tömörülve sorházszerűen helyezkednek el, előttük burkolat nélküli földutak. Minden lakáshoz tartozik egy kb. 6 m²-es kis előkert, melyet a magántulajdonban lévő lakók művelnek. A lakóépületek kivétel nélkül egyszintesek. (IVS)

A fentiekén túl leromlott, beavatkozást igénylő területek még a településen:

- Vásártéri utca
- Futár – Kossuth - Martinovics utca közti terület
- Deák F. utca 81-es úti felüljáró környéke
- Wekerle utcai hosszú telkek, roma udvarok – több lakóház egy telken, sokszor több család él egy épületben
- Kórházépület (megszűnt az önálló kórház, Székesfehérvárhoz került), az egyik épület teljesen üresen áll, a nővérszállóból lehetne kialakítani nagyobb csoportok számára turisztaszállót, ez jelenleg munkásszállásként üzemel a helyi ipar nagy munkaerőigényére épülve)
- Speciális iskola utáni park (Petőfi u – Vértes u)
- Buszpályaudvar elkerül a jelenlegi helyéről (Bajcsy-Zsilinszky u) a mentőállomás helyére, területe rendbetételt igényel.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

A Földhivatal honlapján településenként az alábbi statisztikai adatok érhetők el az ország összes településére vonatkozóan:

- földrészlet statisztika fekvésenként (belterület, külterület, zártkert): földrészletek száma, egyéb önálló épületek száma, lakások száma, összes terület nagysága, legkisebb földrészlet területe, legnagyobb földrészlet területe, átlagos földrészlet terület
- földrészlet statisztika művelési áganként (erdő, gyeplő, gyümölcsös, nádas, szántó stb.): földrészletek száma, alrészletek száma, összes alrészlet területe, legkisebb alrészlet területe, legnagyobb alrészlet területe, átlagos alrészlet terület
- térképellátottság településenként, azon belül fekvésenként: KSH kód, vetület, méretarány felmérés éve, helyesbítés éve, valamint információ az átnézeti térképekről, a térképek elérhetőségéről

A Földhivatali nyilvántartás alapján a település területén az alábbi statisztikai adatok, földrészleti jellemzők azonosíthatók:

Földrészlet statisztika fekvésenként							
fekvés	földrészletek száma	egyéb önálló épületek száma	egyéb önálló lakások száma	összes terület (m ²)	legkisebb földrészlet terület (m ²)	legnagyobb földrészlet terület (m ²)	átlagos földrészlet terület (m ²)

belterület	16978	261	3094	26431849	4	173386	1556
külterület	9598	31	48	379602874	4	17114565	39550
zártkert	7307	2	0	11516636	7	32282	1576
ÖSSZESEN	33883	294	3142	417551359			

Földrészlet statisztika művelési áganként						
művelési ág	földrészletek száma	alrészletek száma	összes alrészlet terület (m ²)	legkisebb alrészlet terület (m ²)	legnagyobb alrészlet terület (m ²)	átlagos alrészlet terület (m ²)
erdő	1267	1597	115741095	68	3755310	72474
fásított terület	23	29	55330	548	10956	1907
gyümölcsös	406	444	7089470	68	754080	15967
halastó	17	23	1010631	321	141871	43940
kert	2880	2925	2670035	8	19259	912
kivett	20046	20211	78945045	4	2235357	3906
legelő	2025	2460	34537254	7	652885	14039
nádas	44	50	347437	411	33823	6948
rét	502	628	7535181	11	170694	11998
szántó	6476	9557	160333172	29	1212523	16776
szőlő	3415	3603	9286709	54	159872	2577

A településen a szőlőként nyilvántartott terület illetve földrészlet aránya az egyéb művelési ághoz képest meglehetősen magas, míg a szántóként nyilvántartott termőföld aránya relatíve alacsony.

1.14.3 Önkormányzati tulajdon kataszter

Mór város önkormányzatának ingatlanvagyonáról a 30/2000. Önkormányzati rendelet szól. A rendelet az önkormányzati ingatlanvagyonra – azon belül forgalomképtelen és korlátozottan forgalomképes vagyonrészre – valamint forgalomképes (vállalkozói) vagyonra osztja.

A törzsvagyon tárgyai közül forgalomképtelenek:

- A helyi közutak és műtárgyaik, a terek, a parkok
- A vizek, közcélú vizilétesítmények
- Köztemetők és köztéri műalkotások

A törzsvagyon tárgyai közül korlátozottan forgalomképesek:

- A közművek, intézmények és középületek
- A műemlék, műemlék-jellegű és városképi jelentőségű épületek, építmény és a hozzájuk tartozó földterület
- A természetvédelmi terület és a természeti emlék
- A kulturális javak és muzeális gyűjtemények
- A lakások, lakóházak, lakás és nem lakás céljára szolgáló épületek, helyiségek
- Az önkormányzat hivatalának, intézményeinek és közüzemének használatba adott

vagyontárgyak, illetve strandfürdő és erdők

Az önkormányzat forgalomképes vagyona alapvetően minden olyan vagyon, amely nem tartozik az előbbi két kategóriába, de különösen az alábbiak:

- Üres építési telkek, közterületi földrészek
- Mezőgazdasági művelésre vagy más célú hasznosításra alkalmas földterületek

Megjegyzendő, hogy a rendelet beosztása szigorúnak tekinthető azon szempontból, hogy minimálisra szorítja a forgalomképes ingatlanok körét, és olyan ingatlanokat is korlátozottan forgalomképesnek sorol be (pl. lakások, épületek), amelyeket a hazai önkormányzati gyakorlat jellemzően a forgalomképes körbe sorol.

Sőt, az önkormányzat Pénzügyi Osztálya is ettől eltérő kategorizálással tartja nyilván a korlátozottan forgalomképes és a forgalomképes ingatlanok körét az ingatlanvagyon-kataszterben; az utóbbiakat tágabban értelmezve. (A rendelet és a napi gyakorlat harmonizálását az önkormányzat már megkezdte.)

Az ingatlanvagyon aktuális adatait lásd: az *1.10.1.3 Az önkormányzat vagyona* fejezetben

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A település rendelkezik geodéziai felméréssel, amelyet folyamatosan karbantartanak.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

Beépítési jellemzők

A **Belső városrész** építészeti környezetében megtalálhatóak a kisvárosias, téglapépítésű épületek, és a házigyári technológiával készült 5 emeletes panelházak is, melyek sok esetben leromlott állapotúak, felújításra szorulnak. Ez utóbbi épületek a városrész dél illetve nyugati részén találhatóak a Dózsa György utca két oldalán valamint a Vértess utcában. A város lakásállományának 26%-t adják ezek az épületek, amelyek között itt a legalacsonyabb az alacsony komfort fokozatúak aránya (3,8%). A Szent István tér zöldjének állaga az utóbbi években romlott, emellett nem képes nagyobb rendezvények befogadására sem, ezáltal társadalmi találkozóhelyként kevésbé tud érvényesülni. (IVS)

A **Kertváros** lakóövezet csaknem egészére a kertvárosias jelleg a jellemző, néhol megmaradt sváb építészeti elemekkel, egy-egy, a belső városrészrel határos utca mentén (pl. Vértess utca északnyugati oldala, Kodály Zoltán utca nyugati oldala) pedig szocreál, panel elemekkel. Ennek ellentétéként a kertváros „legfelkapottabb” területének a Viziváros nevezhető (Béke utca, Szt. Borbála utca); itt történt a legtöbb új lakóház-építés az utóbbi másfél évtizedben. (IVS)

A főtér kivételével az utcák zöme É-Ny – D-K irányultságú. Ez persze nem véletlen, a geomorfológiai adottságokhoz való alkalmazkodás adja az irányt, amely tulajdonképpen maga a Móri-árok iránya is egyben. Ezt a rendszert követi tulajdonképpen még a XX. századi minden korábbi hagyományt felrúgó modern település-rész is. (Mór Örökségvédelmi hatástanulmány)

Építményfajták jellemzői

- Kastélyok:

Rendszerint nagy telekre, leginkább saját parkokba kerültek, ilyen a Lamberg-kastély, melyben ma könyvtár működik. Ebben az esetben az épület szabadonálló beépítéssel, rendszerint szimmetrikus alaprajzzal épült. Másik lehetőségként az utcásorba illeszkedik (pl. Lánco-kastély), mely jóllehet a katonai felmérések térképén is jól láthatóan nagy telekre épült, a későbbi településfejlődés az utcaképbé integrálódást hozta magával, telkét megosztották, ma a Nagyvelegi út halad rajta át.

- Lakóházak:

A történeti városrészben fésűs és hézagosan zárt sorú beépítés jellemző. Előfordul azonban teljesen zárt sorú térfal is: Kapucinus-tér, Erzsébet tér nyugati térfala. A harmónia akkor tört meg, amikor a belvárosi területekre nyugaton és délen felépültek az idegen panelházak. A gyökértelen elemek pusztítása ezzel sajnos nem zárult le, a legalább egységes megjelenésű panel után még rosszabb jött: a teljes összevisszaság. Össze-vissza különböző magasságú, formájú, és megjelenésű épületek épültek fel a XX. század végére, melyek sajnos nem kerültek el a belvárosi területeket sem. A külvárosban pedig se szeri se száma az unalmasan sorolt épületeknek.

- Középületek:

Úszótelkes létesítmények a magyar templom a köztársaság téren, nyugati tájolással, a volt járásbíróház épülete, illetve a nagyvárosias társasházak nagy része. A református templom jelentéktelen telken a türelmi rendelet eredményeképp épülhetett, míg a régebbi katolikus templomok sokkal jelentősebb telken és kedvezőbb helyen állnak. A további fontos középületek, pl. polgármesteri hivatal, üzletek, óvoda stb. a település központjában, illetve annak környezetében helyezkednek el, követe - illetve diktálva - az ott kialakult rendet, a zárt beépítési módot. Ezen épületeknek már rendszerint kis telek jutott. Működést veszélyeztető módon elaprózott a központban levő általános iskola; a Wekerle Sándor, a Kossuth Lajos, a Lovarda utca és az Ady Endre utcában is vannak épületei.

- Gazdasági épületek:

A hagyományos népi építkezés fésűs beépítésű lakóházaihoz telkenként keresztcsűr tartozott, mely - a műemléki védelemnek köszönhetően - ma is látható az Arany János utcában. A belvárosi körzetben a Magyar templom északi szomszédságában fennmaradt egy tiprómalom, beépítése körülépített udvar jellegű. Fennmaradt a Lamberg család uradalmi épülete és gazdasági kapuja is, mely a Szent-Vendel kápolnával szemben, a Széchenyi utcában áll - zárt sorú beépítésben - mely ma üzemi bejáróként szolgál. Mutatóban akad még egy magtár és egy átépített malom is. A település ipari területei zömmel a belterület határán találhatók tömbösített formában.

- Szőlőhegy-borospincék:

A hagyományos borospincék a Vén-hegy lábánál, közvetlenül az út mentén sorakoznak, a keskeny szőlőhegyi telkek nyugati végénél. A hegyen megtermelt szőlőt saját telken behordták a pincébe feldolgozásra. A többi szőlőhegyen csak újabb (1970-es évektől épített) épületek találhatóak, de már nem az eredeti szerkezeti rendben. A borospince-sorok a Vén-hegy nyugati lábánál koncentráltan találhatóak. A kisebb hagyományos pincék egyszintesek, utcára szorított homlokúak és utcával párhuzamos gerincűek. A présházak szorosan egymás mellett sorakoznak, melyek szép utcaképet adtak. Ezek az utcák belterületen futnak, és sajnos túlságosan csábítóak voltak a korábban féloldalas

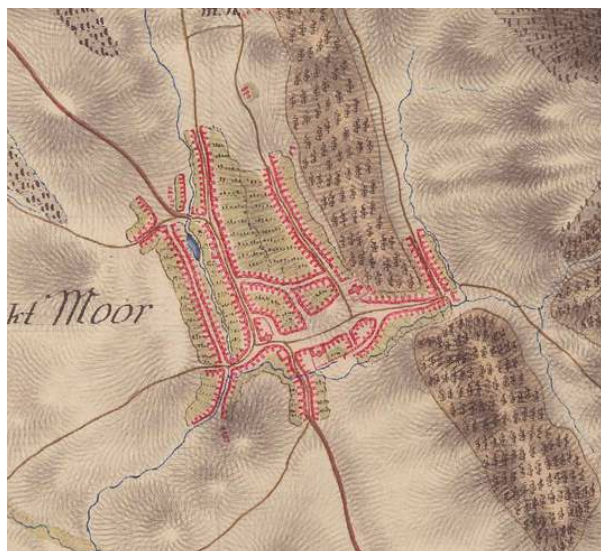
utca foghíjai, majd később a teljes üres oldal lakóházak építésére. E problémát tetézte, hogy az épített lakóházak rendszerint kétszintesek és jóval nagyobb tömegűek a présházaknál. A szőlőhegyeken történetileg kialakult építkezés nincs, ám a kultúrtájat is rongálja a gombamód szaporodó, oda nem illő épületek megjelenése. (Mór Örökségvédelmi hatástanulmány)

1.14.6 Az épített környezet értékei

1.14.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Mórnak és közvetlen környékének a honfoglalást, sőt az államalapítást megelőző történetéről nem sokat tudunk. a legkorábbi ténylegesen ismert eszközök, tárgyak az újkőkorból származnak. Mór és Csókakő térségében ezen időszakra tehető az első falvak megjelenése. Az írott történelem előtti korok egyik utolsó szakaszában, Krisztus előtt 800 körül Kelet-Európa felől érkező törzsek foglalták el a Kárpát-medencét. A késő vaskor kezdetén, a Krisztus előtti IV. század első évtizedeiben feltehetően a Rajna-vidékről érkező kelták szállták meg a területet. A Móri-árokban átvezető közlekedési útvonalnak a rómaiak korában is nagy jelentősége volt. A történelmi leletek szerint Mór és térsége lakott hely a magyar államalapítás korai időszakában. A veszprémi püspökség 1246. évi jegyzőkönyve említést tesz a város régi templomáról, amelyet I. István király építtetett.

Az osztrák császár 1691-ben a várost 60.000 rajnai forintért eladta Hochburg János udvari tanácsosnak és katonai élelmezési főprefektusnak, akinek halála után fia, János Domonkos kezdte meg a németek betelepítését a kapucinus rend behozatalával. A kapucinus templom és zárda építése 1695-ben kezdődött, 1701-ben szentelte fel a veszprémi püspökség. Az 1711-es évben új külhoni jövevények egész sora érkezett, akik meghonosították a Vértes oldalában a szőlőkultúrát. 1763-ra a lakosság száma 2900-ra emelkedett. A nagyszabású német betelepítés a század közepére teljesen átalakította a vallási képet is, mivel a betelepedők már többségében katolikusok voltak. 1755. szeptember 23-án gróf Lamberg Ferenc Antalt magyar állampolgárrá fogadták és ekkor Mór első embere lett. A földesurak 1758. évben kérték a királynőtől Mór mezővárossá nyilvánítását. Mária Terézia Bécsben 1758. március 16-án kiadott kiváltságlevele kimondja: "A jövőben Mór község ne csak a mezőváros névnek örvendjen, hanem évi négy vásárt is megtarthat." 1768-1770-ig folyamatosan új lakók telepedtek be Mórra, akik főként Bajorországból és Württembergából érkeztek.

I. katonai felmérés (1763-1787)

II. katonai felmérés (1806-1869)

Lamberg gróf 1762-ben költséges kastélyépítkezésbe kezdett, amely 1766-ban fejeződött be. A gróf Fellner Jakobot bízta meg a tervezéssel, így a magyar barokk kastélyépítészet kiváló alkotása született meg Móron. A lakosság számát 1784-ben írták össze pontosan: 4166 fő volt, ebből 36 nemes. 1846-1847-ben becslések szerint Mór 7175 lakójának ekkor háromnegyede német, negyed része magyar, néhány százalék szlovák nemzetiségű.

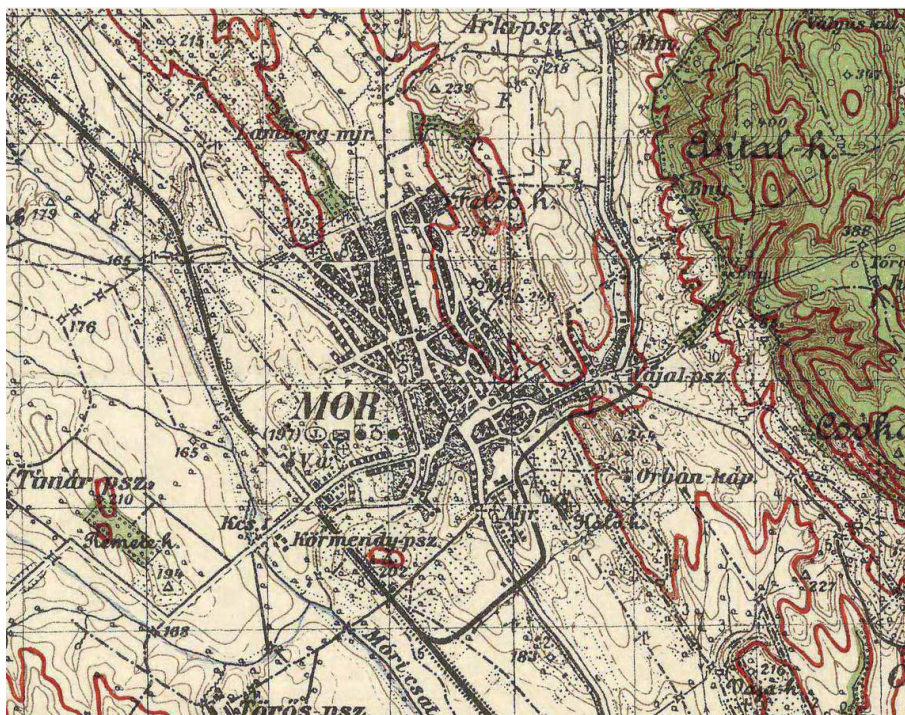
1848. végén a szabadságharc fontos eseménye volt a móri csata, amelyben Perczel Mór hadteste és Windischgratz hadserege ütközött meg. 1848. december 29-én 32 katona esett el, 350 sebesült meg, a magyarok a csatát elvesztették. A forradalom leverése után a politikai élet igen beszűkült, a mezőváros főként belső problémáival foglalkozott és domináns tényező elsősorban a mezőgazdaság maradt. A kiegyezést követő gazdasági fellendülés, a kapitalista viszonyok megjelenésének kézzelfogható bizonyítéka a pénzintézetek létrejötte volt. Móron 1872-ben kettő is alakult 1871-ben kimondták a Móri Ipartársulat megalakulását.

A XIX. sz. második felében kialakult a móri borvidék mai képe. A nagy- és kisbirtokokon egyaránt nagyarányú szőlőtelepítés folyt. A szőlősgazdák érdekeit a hatóság is védte. Megakadályozta, hogy a községbe idegen bort szállítsanak be a kereskedők, és azt később "móri bor" néven hozzák forgalomba. Mór "nagy községben" - a mezővárosi jogállás a polgári közigazgatás bevezetésével 1870-ben megszűnt - az I. világháborúig 27 különböző egyesület, egyeslet, társulat, kör alakult. Jelentős részük a közművelődést szolgálta. Az iskolák után 1885-ben ipartanonc, 1894-ben polgári iskola kezdte meg működését.

Az I. világháború első éveiben a virágzást újra hanyatlás követte, mivel az elért eredményeket a vesztés háború újra semmivé tette. Mór a világgazdasági válság éveit is nagyon megsínylette. Értékesítési nehézségek, pénztelenség, munkanélküliség jellemezte e néhány évet. Javulás csak 1937-38-as években kezdődött, de ezt megszakította a háború. Rengetegen kivándoroltak külföldre, sokan országon belül néztek új lakóhely után.

1939. újabb nyomorúságos évek előhírnöke volt. Kibört a II. világháború. A háború idején németek szállták meg Mór. 1945. márciusában kezdődött a harc Mór felszabadításáért, amely március 18-án következett be.

A II. világháború befejeződött. A remélt béke helyett azonban újabb embert próbáló évek következtek. 1945. december 29-én kezdetét vette a németek kitelepítése, amely több mint 1700 főt érintett és máig ható nyomott hagyott a lakosság nemzetiségi részében.

Magyarország Katonai Felmérése (1941)

Az államosítások nyomán, az 1950-es évektől a szén- és bauxitbányászat erőteljes fejlődése eredményezett újabb fellendülést. A 1960-as években a szocialista iparosítás jegyében új üzemeket (Ikarus, Csepeli Fémművek, Budalakk) telepítettek a környékre és meghonosodott a jármű- és fémipari technológia. Az ipari üzemek mellett a mezőgazdaság szerkezete is átalakult, mivel a nagyüzemi termelés vált elsődlegessé. Az ipari és mezőgazdasági foglalkoztatottság növekedése lakásgondokkal járt, ezt a város akkori vezetői a 70-80-as években elsősorban új belvárosi lakótelepek építésével kívánták megoldani. Ennek hatására megnőtt a lakásállomány és jelentős számban költöztek be Móra a környező települések lakói. A gazdasági és infrastruktúrális fejlődést elismerve Mórt 1984-ben nyilvánították újra várossá a 100. magyar városként. A '90-es évek elejétől azonban Mór előnyös fekvését, infrastrukturális és munkaerőpiaci adottságait kihasználva a 81. főút melletti 35 hektáros új ipartelepét hozott létre.

1.14.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A régészeti adatok bizonyossága szerint a hat évezredes múltra visszatekintő város és térsége a természeti, földrajzi tényezők kedvező hatásának köszönheti kialakulását. Az egymást váltó kultúrák mind határozottabban humanizálták a tájat és környezetet, biztosítottak egy olyan jellegű átalakulást, amelynek főbb állomásai során előbb faluvá, majd mezővárossá, végül várossá fejlődött.

Jelenleg 35, térképen is ábrázolható móri régészeti lelőhelyet ismerünk. A korai kutatástörténeti adatok, a közigazgatási terület nagysága és a kedvező földrajzi adottságok miatt azonban a jövőben még legalább ugyanennyi új lelőhely előkerülésével lehet számolni. A hosszú és főleg a korai

kutatástörténeti múlt miatt sajnos magas a pontosan nem lokalizálható, ú.n. azonosíthatatlan lelőhelyű régészeti emlékek aránya.

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább pedig a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. A beépített vagy felszíni kutatásokra egyéb okok miatt alkalmatlan területeken véletlenszerűen előkerült leletek esetében többnyire nincs lehetőség a lelőhely kiterjedésének megállapítására. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az elvégzett helyszíni beazonosítások alapján a jelenleg azonosított lelőhelyekkel érintett területeket a hatályos szabályozási terv tartalmazza.

Régészeti érdekű terület:

Mivel a nyilvántartásban szereplő lelőhelyek többségének a kiterjedése a felszíni jelenségek alapján csak hozzávetőlegesen volt megállapítható, a környezetüket, továbbá azokat a területeket, ahol a földrajzi adottságok és az adatgyűjtés során szerzett információk alapján jelenleg ismeretlen lelőhelyek feltételezhetőek, régészeti érdekű területként kell kezelni.

A móri régészeti lelőhelyek a Móri-víz és az Által-ér, illetve főleg ezek mellékvízfolyásainak völgyét kísérő dombok lejtőin, tetején helyezkednek el. A hasonló adottságú területek alkalmasak voltak az emberi megtelepedésre, ezért az összes patak, vízfolyás ártere melletti 4–500 m széles sáv, a bel- és külterületen egyaránt, a jelenleg ismert régészeti lelőhelyeken kívüli részeken is régészeti érdekű területnek minősül. Leőhelyek előbukkanására a Vértesben is számítani kell (v. ö. 23. lelőhely: Török-sánc), az itteni telepek vízellátását ugyanis a források biztosították. (Mór Örökségvédelmi hatástanulmány)

1.14.6.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A település főtere a Szent István-tér, az egykori piac-tér, amely a városnak minden tekintetben központja. Központi szerepet tölt be az oktatási, igazgatási, kulturális és vallási életben is, itt található ugyanis ezen települési funkciók épületei: kastélyok, templomok, iskola, és hivatali épületek, továbbá értékes lakóépületek, amelyek rendszerint kiemelkedő építészeti alkotások. Így Mór műemlékei is e tér környékén összpontosulnak, négy oldalán található a négy legértékesebb műemlék: észak-keleten a Kapucinus templom és rendház, dél-keleten a barokk Lamberg-kastély, dél-nyugaton a klasszicista Luzsénszky-kastély és észak-nyugaton a Magyar vagy más néven a Szent kereszt templom. De a részletes vizsgálatok alapján megállapíthatjuk, hogy a főtér térfalait -helyi jelentőségű építészeti értékekkel kiegészítve- mind karakteres, épületek övezik, amelyek egy sajátos településszerkezetet rajzolnak ki. A terek térfalait és a központhoz közelebb eső utcákat jellemzően zárt sorú beépítésű épületek szegélyezik, a többi régi utca fésűs beépítésű.

A főtér szerepe - ahol régebben vásárokat is tartottak - a járásbíróság megépítésével megváltozott. Kettéosztotta azt, mellyel a mai Szent István-tér és Kapucinus-tér jött létre. Ezekhez közvetlenül csatlakozik a Köztársaság-tér és az Erzsébet-tér, amelyek együttesen alkotják a szűken értelmezett belváros területét. De a belvárosi terület nem lezárt tér, ehhez újabb kisebb teresedések, utcák csatlakoznak, ahol még mindig érzékelhető a központ „kisugárzása”. Az organikus fejlődés során kialakult újabb és újabb utcák és teresedések megőrizték kapcsolatukat a központtal. Ez Mór különleges sajátossága és legfőbb értéke: a központi tér és ahhoz csápokkal, vagy nyúlványként csatlakozó további teresedések térstruktúrája. (Mór Örökségvédelmi hatástanulmány)

1.14.6.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület

A településen világörökségi vagy világörökség várományos terület nem található.

1.14.6.5 Műemlék, műemlékegyüttes

Országos műemléki védelem alatt álló épületek, objektumok száma Mór városában a település méretéhez képest jelentős. 36 objektum áll országos védelem alatt. Ezek nagy többsége lakóház, de szerepelnek közöttük középületek, köztéri műalkotások is. A műemlékek nagyrészt a városközpontban helyezkednek el. Néhány jelentősebb ezek közül:

A Lamberg kastély:

A későbarokk Lamberg-kastélyt Lamberg Ferenc Antal gróf építtette a család nyári rezidenciájául Fellner Jakab tervei alapján. Az építkezés 1766-ban fejeződött be. 1803-ban a kastély parkjának forrását két kapucinus mester átalakította, ekkor a szivattyús kútház kastély felőli oldalán építették meg a szökőkutat. Ennek helyén ma ivókút található, mely Nagy Benedek szobrász-művész alkotása. Ugyanebben az évben a kertet angolparkká alakították. 1810-ben földrengés áldozata lett az épület, s ekkor két oldal-szárnyának nagy részét újjá kellett építeni. A főépületet és a melléképületeket egy-egy íves, zárt folyosóval kötötték össze, így zárt udvar alakult ki.

Láncos kastély:

A kastélyt, amely Mór főterén található, az 1790-es évek elején, más források szerint 1791-ben a Luzsénszky család építtette. Nevét az előtte húzódó lánckerítésről kapta. Kivitele egyemeletes, egytraktusos, 16 tengelyes, sáttortetős épület. 2 kosárféles, vörös márvány keretezésű kocsibehajtója van, a bal oldalin 2 címer, a jobb oldalin gótizáló copf ajtószárny. Középen 3 páros oszlopon triglifés párkány hordozta kőbábos vörös márvány erkély. Az épület két végén U alakban hátranyúló rövid szárny helyezkedik el, a belső oldalon hengeres lépcsőtornyokkal. A hátsó homlokzat teljes hosszában a földszinten és az emeleten árkados folyosó. Az épület középpontjában helyezték el a dísztermet, amely a bécsi mintájú társasági élet színtere volt. A 18. század közepén és a 19. század elején földrengések rázták meg a környéket. A kastély 1810 januárjában és 1814 májusában jelentős károkat szenvedett. A kastélyban 1990 előtt a városi tanács működött, jelenleg az épületben a móri polgármesteri hivatal működik.

Római katolikus templom, kapucinus templom és rendház

A Kapucinus tér keleti oldalának széles, lépcsőzetesen megközelíthető magaslatán 1701-ben épített templom Mór jellegzetes épülete. 1881. évi újjáépítése során először csonka tornyot kapott és csak évekkel később nyerte el ma ismert formáját. Mindhárom oltárképe Johann Norbert Baumgartner bécsi kapucinus festőtől származik. Az oltár mellett az 1848-ban meggyilkolt Lamberg Fülöp Ferenc vörösmárvány emléktáblája áll. A kiterjedt Lamberg család több tagját a templom altemplo-mában temették el. A rendház a templommal egybeépített, nyolctengelyes kivitelű. Kb. 10000 kötetes, jó állapotú rendi könyvtára van.

Római katolikus templom, ún. Magyar templom (Szent Kereszt)

A városközpontban meredek, részben támfallal erősített magaslaton helyezkedik el. Mór középkori plébániatemplomának helyén építették 1888-ban, felhasználva annak nyugati tornyát. Plébánosát a

pápai tizedjegyzék 1333-35-ben említi, a templomról az első feljegyzés 1484-ből való. A mai templomot Havranek Ferenc építész és Arányi műépítész tervei szerint Csáder Ferenc vállalkozó építette. Háromhajós, neogótikus templom, az első emeleti középkori gúlisakos toronnyal. Körülötte temető, melyet a XVIII. század végétől már nem használtak.

Borospincék

A móri prэшázak és pincék a falu szélén egymás mellett sorakoztak. Eredeti prэшázakat találunk még a Pince utcában, a Pincesor utcában és a Vénhegyi út mentén. A templomnál található a tágas, boltíves "kapucinus pince". A prэшázak a népi építészet jellegzetes elemei, amelyek barokk, klasszicista romantikus stílusjegyeket is hordoznak. A Hársfa utca ódon épületei közül a XVIII. századi Lamberg-pince és az 1771-ben épült, szépen helyreállított Ruff-pince tűnik ki, mely mellé 1926-ban épült a prэшáz. A Vénhegyi útnál az újjávarázsolt Szabó-pince érdemel figyelmet. Az épület szerény méretű, értékét harmonikus arányai és építészeti megoldásai adják. Az apróbb pincék között a tömegével is kiemelkedik. Ezek egyike-másika ma lakóház vagy irodaházként működik. Például a Bajcsy-Zsilinszky út 10. szám alatti, XIX. századi Schindele-ház, melynek a homlokzatán vörösmárvány kapukeret látható.

A köztéri műalkotások

Szent Flórián és Szent Sebestyén szobrok, Nepomuki Szent János szobor, Kálvária szoborcsoport

Műemléki környezet:

A település területén öt körülhatárolt műemléki környezet került kialakításra: a pincesoron, a városközpontban, a Szent Vendel kápolna környezetében, a Kálvária temetőben, az árkipusztai Nepomuki Szent János kápolna környezetében.

1.14.6.6 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Műemléki területek közé sorolandó területek közül műemléki környezet található Mórban. Legjelentősebb Mór belváros műemléki környezete, mely kijelöli és védi a történelmi városmagot. Illetve ezen a területen belül elhelyezkedő több műemléki épületnek, épületegyüttesnek került kijelölésre egyedi kijelöléssel a műemléki környezete.

Név	Törzsszám	Azonosító
Nepomuki Szent János-kápolna műemléki környezete	10944	13816
v. Lamberg-pince ex-lege műemléki környezete	1657	23537
Nep. Szt. János-szobor ex-lege műemléki környezete	1658	17557
Szt. Sebestyén-szobor ex-lege műemléki környezete	1663	23538
Szent Flórián-szobor ex-lege műemléki környezete	9709	23541
v. kapucinus templom ex-lege műemléki környezete	1668	23539
templom ex-lege műemléki környezete	10316	23542
Borpincék ex-lege műemléki környezete	1669	22260
volt Lamberg kastély ex-lege műemléki környezete	1662	22262
Luzsénszky-Trauttenberg-kastély (ún. Láncos kastély) ex-lege műemléki környezete	1664	23549
Láncos kastély istállója műemléki környezete	11197	13817

Gr. Rudolf Schaffgotsch siremléke ex-lege műemléki környezete	10315	22259
Kálvária-szoborcsoport ex-lege műemléki környezete	9706	22258
lakóház és tiprómalom ex-lege műemléki környezete	9676	23554
Mór, a belváros műemléki környezete	10117	3693

1.14.6.7 Nemzeti emlékhely

A településen nemzeti emlékhely nem található.

1.14.6.8 Helyi védelem

Az önkormányzat 2004-ben hagyta jóvá „Az építészeti örökség helyi védelméről” szóló 25/2004. (VII.12.) ök. rendeletet egy azt megelőzően készült örökségvédelmi hatástanulmány alapján. Miután a településrendezési eszközök komplex újragondolásához 2006-ban elkészült egy újabb örökségvédelmi hatástanulmány, az abban javasolt módosításokkal – jellemzően kiegészítésekkel - Mór Város Önkormányzatának 6/2009. (III.27.) ök. rendelete kiegészítette az alaprendeletet. A hatályos jogszabályban az alábbi helyi védett értékek kerültek megnevezésre:

Helyi értékvédelmi területek

A Petőfi Sándor utca, Vörösmarty utca, Csokonai utca és környezete:

Deák Ferenc utcától a Mónus Illés utcáig; — keleti oldalról a Káposzta-értől a Petőfi Sándor utca nyugati oldalán jellemzően 1 telekmélységig.

Zsidótemető 2162, 2163 helyrajzi számon:

A belterületen, a 81.számú főút keleti oldalán található zsidótemető, a móri zsidó kultúra utolsó nyomait őrzi. Mária Terézia rendelete alapján a svábsággal 40 zsidó család érkezett Móra és környékére. A temető azóta létezik. A síremlékek a mindenkori jólétet jelképezik, így a vörös gránittól a carrarain át, a csodálatos svéd márványig mindenféle emlékkő található. A II. világháború idején mártírhalált halt zsidó családok megemlékező táblái (pl.: Lőwy család) is megtalálhatók. A temetőt 1992-ben még használták. A felújítására 1997-ben került sor.

Temető a 2999 helyrajzi számon (felhagyott temető a Homoki temető mellett):

A belterület északi határán levő temetőrész (Homoki temetőrész) felhagyott, értékes, vörös kőből faragott sírok és fészületek találhatóak.

A műemléki környezettől északra eső területek:

Zrínyi, Martinovics, Jókai, Kossuth, Wekerle Sándor, Hegy utcák környezete

Helyi jelentőségű művi értékek (épületek, köztéri műalkotások)

Egyedi helyi művi értéként mintegy 107 objektumot nevez meg a hatályos rendelet. Ezek között pince, présház, magtár, lakóház, iskolaépület, óvoda, művelődési ház, virágárus pavilon, kápolna, útszéli kereszt, szobor, kerítés is szerepel. Legnagyobb számban lakóházakat és pincéket helyeztek egyedi védelem alá.

A szabályozási tervhez készült örökségvédelmi hatástanulmány szerint védendő a csápos-nyúlványos térstruktúra is.

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Jelentős szerkezeti probléma nem azonosítható a városban, csupán kisebb anomáliák találhatók. A történelmi városközpont szegélyén található 4-5 emeletes panelházak – legalábbis más hasonló méretű városokhoz képest – nem jelentenek helyrehozhatatlan torzulást a város szerkezetében, megjelenésében. Közlekedési útvonalak, vasútvonalak nem szabdalják elzárt részekre a várost, bár a 81-es főútnak jelentős a forgalma, főleg ipari és lakóterületeket választ el egymástól.

A város alapvető adottsága – a természetföldrajzi árokban való fekvés – érzeteti hatását több vonatkozásban is: az árok futása mentén hosszan elnyúló, feltáratlan belsejű háztömbök formájában, a Bányász-telep városközponttól való elkülönülésében.

Az iparterület esetében néhol problémát jelent a kertvárosi terület közelsége: a Mester utcától a Deák Ferenc utcáig, valamint attól délre is (Bocskay, Báthory, Bethlen Gábor utcák). Jelentős az itt lakókat már zavaró közlekedési terhelés, zajterhelés. Ezért bizonyos típusú ipari tevékenység (pl. nagy takarmánykeverő üzem) itt már nem telepedhet meg. Nagy iparvállalatok feltárási útjain parkolnak a járművek, mert a területen már nincs hely. Nő az igény az iparterületek beépítettségének megemelésére (pl. zöldterületek kárára). Kinőtték a területeiket, nem mindenhol lehet növelni, pl. a bővítés beelölőg MÁV területbe. A terület terjeszkedése emiatt elsősorban északi irányban, főképpen külterületek irányába történhet meg.

1.15 KÖZLEKEDÉS

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Mór – és térségének – közlekedési hálózata fejlett, a település mind vasúti, mind pedig közúti kapcsolatokkal rendelkezik, a vasúti kapcsolat viszont gyenge. A kistérséget átszelő Székesfehérvár–Győr irányú 81. sz. a települések lakott részét csak helyenként érinti, de ennek ellenére az út forgalma zsúfolt, mivel a dunántúli kamionforgalom észak-déli irányban és a balatoni forgalom egy része is ezen az úton halad. Az M1-es és az M7-es autópálya is 30 percen belül elérhető a településről.

Mór a közlekedéshierarchiában betöltött szerepe alapján inkább dunántúli, mintsem országos jelentőségű. A várost ugyanis nem érintik a legfontosabb országos közlekedési főtengek, de a Budapest–Komárom–Győr és a Budapest–Székesfehérvár–Nagykanizsa vasúti és közúti fővonalak közötti összekötő vonalon helyezkedik el.

1.15.2 Közúti közlekedés

A 81-es főút a város nyugati szélét érintően halad át a településen, az észak-nyugati területen mellette helyezkedik el az ipari park (elválasztva a város többi részétől). A főútvonal belterületi szakaszán található egy magasság-korlátos felüljáró (a Mikes Kelemen utca és a Deák Ferenc utcai csomópont), emiatt a magasabb járművek a belváros felé kerülnek, az önkormányzati utakat véve igénybe. Az érintett utak esetében negatív hatással van a helyzet az útminőségre, de ezen túl közlekedésbiztonsági kockázattal is jár, mivel a fordulási sugarak nem felelnek meg a nagyobb méretű járművek számára

előírt szabályoknak, valamint a gyalogos átkelőhelyek száma, minősége sem megoldott. A körülményes csomópontra (Kodály, Deák utca csomópont) körforgalmat terveznek kialakítani.

További nehézséget okoz az önkormányzat számára, hogy a 81-es út belterületi szakaszán, valamint a további nem önkormányzati tulajdonú útszakaszok esetében a karbantartási / felújítási munkálatokat (pl. csapadékvíz elvezető rendszer tisztítása, karbantartása) saját forrásból kell finanszíroznia. Az útszakaszok állapota folyamatosan romlik, többek között emiatt fontolgatja a városvezetés, hogy a belterületi szakaszokat önkormányzati kezelésbe vonja.

Az önkormányzati utak esetében szintén komoly problémát okoz az utak minőségének romlása.

Az elmúlt 10 évben a város az alábbi közúti infrastrukturális beruházásokat valósította meg:

- Kert utca térkő járda, út, csapadékvíz-elvezetés
- Akai út, Hammerstein utca járda, csapadékvíz-elvezetés
- Mester utca útépítés
- Ipari Parkban útépítés (+ csapadékvíz-elvezetés; víz, szennyvíz)
- Álmos vezér utca aszfaltozása, csapadékvíz-elvezetés és járdaépítés
- Béke lakótelep útjainak aszfaltozása, csapadékvíz-elvezetés I-II. ütem
- Bartók Béla utca – Liszt Ferenc utcák gyalogutca kiépítése
- Velegi úti iparterület déli és északi oldalán útépítés
- Nemes utca útépítés, gyalogos- kerékpárút-építés
- Wekerle Sándor utca járdaépítés, parkoló és leállósáv építés
- Továbbá kisebb útfelújítások: Béke utca, Fellner Jakab utca, Kert utca, Nemes utca, Petőfi Sándor utca, Perczel Mór utca, Pince utca, Május 1. út, Kisbéri út, Füzes utca, Vénhegyi utca

1.15.3 Közösségi közlekedés

1.15.3.1 Közúti – autóbuzsos közösségi közlekedés

Helyi közlekedés:

A városon belüli közlekedést az Alba Volán Zrt. utódja, a Középnnyugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. látja el összesen hét vonalon biztosítva a lakosok szállítását (a szerződést 2012-ben kötötték az önkormányzattal, 2018-ig élő és hatályos).

A megállóknak elektronikus utas-tájékoztatásra nincs mód, a szolgáltatóknak gondoskodni kell legalább az internetes információszolgáltatásról.

A buszoknak biztosítani kell babakocsi vagy kerekesszéssel közlekedő utas számára a biztonságos közlekedést.

A menetrend szerint a buszok érintik a belváros mellett az ipari parkot, a lakóövezeteket, átlagosan óránként biztosítva a személyszállítást (3:50-től 22:15-ig).

Helyközi közlekedés:

A város régóta tervezett és nem rég megvalósult, jelentős volumenű fejlesztési elképzelése a Bajcsy-Zsilinszky utcából az autóbuzs-pályaudvar áthelyezése a Kodály Zoltán – Deák Ferenc utca

kereszteződéséhez. A projekt célja a Móra érkező távolsági buszok számára megfelelő elhelyezésül szolgálhat, nem különben a kistérség / járás települései közötti közlekedést megkönnyíti. Szintén tervezik a helyi járatoknak helyt adó buszforduló esetében (Velegi úti végállomás) a megálló átalakítását is.

Az elmúlt évek egyik fontos fejlesztése valósult meg a Wekerle Sándor utca – Szabadság tér rehabilitációja révén, amely a város közlekedési rendszerét is modernizálta.

1.15.3.2 Kötőtpályás – vasúti közösségi közlekedés

Mór a Komáromot Kisbéren keresztül Székesfehérvárral összekötő 5-ös számú vasútvonal mentén fekszik, azonban naponta mindössze két vonatpár közlekedik. Kisbér 20, Székesfehérvár 30, Komárom pedig 60 perc alatt érhető el vonattal.

A napi két járatpár, nyáron balatoni járatokkal egészül ki, de még így sem komoly versenytársa az autóbuzsos közlekedésnek. A ritka járatszám mellett nehézséget okoz az is, hogy a vasútállomás a belvárosból nehezen közelíthető meg, továbbá lassú és a jegyárak sem alacsonyabbak a hasonló távolságra utazóknak az autóbuzsokénál.

1.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A kerékpáros közlekedés népszerű a városban (és a turisztikai tendenciákat figyelembe véve a közlekedési mód iránti igény tovább fog növekedni), azonban a hivatásforgalmi és a turisztikai céllal történő kerékpározás feltételei sem felelnek meg a kívánalmaknak: kevés a belterületi kerékpárút.

A térséget is érintő kerékpáros utak esetében a tervek a következők:

- Mórt Csókakővel összekötő útvonalra készítettek egy magvalósíthatósági tanulmányt és a szükséges tervek is rendelkezésre állnak;
- A Mór – Pusztavám közötti ipari vasútvonal megszüntetés esetén a nyomvonal alkalmas lehet kerékpáros útvonal kialakítására;
- Az Iszkaszentgyörgy, Kincsesbánya, Fehérvárcsurgó, Bodajk településeken haladó kerékpárút rendszer építése, melyből az Iszkaszentgyörgy - Székesfehérvár kerékpárút elkészült;

A gyalogos közlekedés egyik megoldandó problémája, a borturizmussal érintett utcák gyalogos összeköttetése a Kapucinus templom környékén. A tervek szerint erre a közeljövőben megoldás születik.

Az önkormányzat elsősorban saját forrásból igyekszik folyamatosan karbantartani és felújítani a meglévő járdaállományát.

1.15.5 Parkolás

A város egész területén a parkolás ingyenes, ami a belvárosban főként amiatt okoz nehézséget, mert az ingázók egész napra hagyják személygépkocsijukat a központ környéki parkolóokban. Emiatt felmerült az időkorlátos parkolás bevezetésének lehetősége.

A belső piacudvar megújítása kapcsán föld alatti parkolók kialakítása történik (kb. 150 db hellyel). A helyszín jelenleg puffer parkolóként szolgál, azonban piacnapon (péntekenként) a környékbeli parkolás nincs megoldva.

Az autóbusz pályaudvar áthelyezésével a régi pályaudvar rehabilitációja során elsősorban zöldfelületeket kívánnak létrehozni, amelyek azonban alkalmasak parkolásra is.

1.16 KÖZMŰVESÍTÉS

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás

A településen vízszolgáltatás feladatát a Fejérvíz Zrt. (a város és a térség településeinek közös tulajdonában lévő gazdasági társaság), aki az ivóvizet Bodajk közigazgatási területén lévő 3 db mélyforrású karsztkútból nyeri (összesen 6700 m³/nap vízhozammal). A kutak Mór mellett további 8 település vízellátást biztosítják. Vízhálózat kiépítettsége a településen 100%.

A település közigazgatási területét érinti egy ivóvíz gerincvezeték, azaz a kistérségi rendszer szállító vezetéke, mely a már említett bodajki kutakból a városba (és az ellátott többi településre) szállítja a szükséges vízmennyiséget.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés

A szennyvíz-elvezetésről és -kezelésről szintén a Fejérvíz Zrt. gondoskodik. A szolgáltatás megfelelő szinten működik, a központi belterületen nincs a hálózatba be nem kapcsolt ingatlan (talajterhelési bírsággal, átemelők támogatásával ösztönözték a rendszerre való rákötéseket). A település egyéb belterületen (Felsődobos) és külterületi lakott területein (Árkipuszta, Felsődobos külterülete, Tímárpuszta, Töröspuszta) nem megoldott a szennyvízelvezetés.

Az önkormányzatnak meg kell oldania azt a feladatot, hogy az újonnan létesített lakóterületek esetében többek között a szennyvíz-elvezetést biztosítsa, ami Felsődobos esetében várhatóan nem történik meg tekintettel arra, hogy a településrész 10 km-re fekszik a várostól, és a külterületen elszórva található ingatlanok (így a költségek a fogyasztáshoz mérten túlságosan magasak lennének).

Az elmúlt mintegy 10 év ivóvíz- és szennyvíz-csatorna hálózatot érintő beruházásai az alábbiak voltak:

- Árpád utca mögötti tömb ivóvíz, szennyvízvezeték kiépítése
- Tímár puszta ivóvízhálózat bővítés
- Velegi út melletti iparterület ivóvíz- és szennyvízberuházás
- Ipari Park területén többek között; víz, szennyvíz beruházás
- Álmos vezér utca szennyvízátemelő kiépítése
- József Attila utca és Kossuth Lajos utca környéke szennyvízberuházás
- Bányász telepen többek között szennyvízberuházás

1.16.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A csapadékvíz-elvezetés a városban nagyrészt megoldott. Zárt csapadékcsatorna hálózat a városközpontban épült ki; a külső kertvárosias, családi házas beépítésű területeken, Felsődoboson, és a település beépítésre nem szánt területein egyelőre továbbra is a nyílt árkos felszíni vízvezető rendszer tartható fenn. Az ipari és üzemi fejlesztésre szolgáló területek, illetve a nagy felületű parkolók esetében még nem megoldott az összegyűjtött csapadékvizek olaj- és uszadék-fogó műtárgyon történő tisztítása. A talajvíz védelme érdekében indokolt, hogy a 20 férőhelyet meghaladó parkolók csak szilárd burkolattal legyenek kialakíthatóak úgy, hogy a csapadékvizeket olaj-, homok- és iszapfogó aknákn keresztül lehessen csak a csapadékvíz-elvezető hálózatba eresztetni.

2011-ben átfogó tanulmányterv készült a csapadék-elvezetés helyzetéről és lehetséges megoldási javaslatairól. A dokumentum alapján részben megvalósítás is történt.

Legfontosabb problémák a dombokkal érintett területeken a nyílt árkok kérdésköre, az esőzésekkor fennálló nagy vízsebesség, valamint a kapubejáratok nem megfelelő átereszekkel való ellátása. A sík területeken ugyanakkor problémát okoz a felgyülemelő víz lassú elfolyása, ami a talajvíz növekedésével és belvízzel jár – itt szikkasztó létesítésére van szükség.

Az elmúlt mintegy 10 év csapadékvíz-elvezető hálózatot érintő beruházásai az alábbiak voltak:

- Kert utcában többek között csapadékvíz-elvezetés
- Akai úton, Hammerstein utcában csapadékvíz-elvezetés
- Velegi út melletti iparterület északi oldalán csapadékvíz-elvezetés
- Ipari Parkban többek között csapadékvíz-elvezetés
- Álmos vezér utcában többek között csapadékvíz-elvezetés
- Béke lakótelep útjain többek között csapadékvíz-elvezetés

1.16.2 Energia

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

A villamos-energia szolgáltatásról, a közvilágításról és a gázellátásról a városban az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. gondoskodik. A közvilágítás esetében utoljára nagyobb mértékű cserékre 2006-ban került sor (akkor cserélték az aktív elemeket). 2016-ban a rendszer önkormányzati tulajdonba került és a tervek szerint ún. LED technológiát vezetnek be a kiadások csökkentése érdekében.

A központi belterületen új villamosenergia-ellátási hálózat építése, illetve ezek rekonstrukciós átépítése csak földkábeles megoldással történhet.

A település közigazgatási területét érintik az alábbi országos és térségi közmű- és hírközlési hálózatok:

- 120 kV-os villamos elosztóhálózat,
- nagy- és középnyomású földgázvezetékek.

Távhőszolgáltatás: a szolgáltatást a Mór hő Kft. végzi – tervben van a hőszolgáltatás megújuló energiát is hasznosítani képes rendszer beüzemelésének fejlesztése, jelenleg gázmotoros hőtermeléssel látják el a rendszert (a jelenlegi ismereteik szerint a leginkább költséghatékony megoldást választották).

1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az önkormányzat tervei szerint:

- a régi kórház közösségi célú hasznosítása (gyerek orvos rendelő, védőnői szolgálat, rendőrségi központ), amely az üresen álló épület esetében energetikai korszerűsítést is magába foglalni;
- a panelprogram folytatása tekintettel arra, hogy a megvalósult beruházások helyszínein kimutathatóan felére csökkent a lakosság fűtési költsége;
- A Zrínyi u. 36. sz. alatti irodaházban egyedi rendszerrel látják el a fűtést (apríték tüzeléssel), azonban a technológia korszerűsítésére van szükség az ideális működés elérése érdekében.

Az elmúlt 10 év energiakorszerűsítéssel érintett megvalósult fejlesztései:

- Panel program Kodály Z. utca 21-23-25 sz. alatti társasház
- Panel program Dózsa György utca 8 sz. alatti társasház

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Épületenergetika: az elmúlt időszak európai uniós támogatásaival sikerült a helyi intézmények épületeinek nagy részét energetikai szempontból korszerűsíteni (a projektek többsége megújuló energiatermeléssel bővített módon valósultak meg). Két épület igényel még a tanulmány készítése időpontjában hasonló beruházást, a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Főigazgatóság helyi kirendeltségének és a Móri Borvidék Hegyközségének helyet adó irodaház, valamint a gimnázium.

1.16.3 Elektronikus hírközlés

A településen a távbeszélő hálózat kiépített: hírközlési átjátszótorony és TV átjátszóállomás van a közigazgatási területen belül. Táj- és településképvédelmi okok miatt további elektronikus hírközlési célú magasépítmények (adó- és átjátszótoronyok) a belterületen, a kertés mezőgazdasági területeken, a természetvédelem alatt álló területeken, az ökológiai hálózat, illetve a Natura 2000 által érintett területeken, a természeti területeken és a tájképvédelmi övezet által érintett területeken, valamint a nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén nem létesíthetők, egyéb területeken is csak az önkormányzat hozzájárulásával. A lakó-, a vegyes-, különleges és a zöldterületeken, valamint a tájképvédelmi övezet által érintett területeken elektronikus hírközlést szolgáló közcélú antennák és hírközlési átjátszó létesítmények és berendezések – nagyságtól függetlenül – nem létesíthetők. További korlátozásokat tartalmaz a szabályozási terv táv- és hírközlési hálózatok építésére vagy rekonstrukciójára, továbbá az egyéb közmű és hírközlési berendezésekre is.

A városban az alábbi szolgáltatások érhetők el:

- városi televízió - digitális adás feltételeinek biztosítása még nincs megoldva;
- a külterületeken (pl. Felsődobos, Árki puszta, Tímár puszta) nem érhető el a szolgáltatás, mivel nincs kiépített szélessávú internet;
- mobilszolgáltatások minősége megfelelő, térerő elérhető a település egészén;
- több hírközlési szolgáltató érhető el a városban;

1.17 KÖRNYEZETVÉDELEM

1.17.1 Talaj

Mór város közigazgatási területén belül 4 talajtípus található:

▪ Agyagbemosódásos barna erdőtalaj	79%
▪ Redzina talajok	10%
▪ Réti talajok	7%
▪ Barnaföldek (Ramann féle barna erdőtalajok)	4%

Az agyagbemosódásos barna erdőtalajok a magasabb fekvésű területeken találhatók.

A szántóterületek talaja javarészt kedvezőtlen vízgazdálkodású homoktalaj.

Legnagyobb elterjedésűek a löszön kialakult réti talajok. Mechanikai összetételük vályog, vízgazdálkodási tulajdonságaik kedvezőek. Termékenységüket a felszín közeli talajvíz korlátozza.

Mór város külterületének talaja alkalmas a gyümölcs és szőlőtermesztésre.

1.17.2 Felszíni és felszín alatti vizek

A Móri árok ősfolyója az Őssárvíz volt, mely a Kárpátok nyugati része felől lefolyó vizet vezette a Mezőföldön keresztül az Alföld felé. Jelenleg jelentősen csökkent a terület vízhálózata: a felszínre jutó víz mennyiségét nagyban csökkentette a bányászati tevékenység, melynek révén sok forrás apadt el. Legjelentősebb vízfolyás a Móri-víz, a vízfolyást tápláló források száma 17 db. Jelentősebb források, vízfolyások, felszíni vízfelületek: Velegi víz, Által-ér, Sövénykút-patak, Káposzta-ér, Magyarkút-árok, Szárazréti-árok, Dobosi-alsó-árok, Dobosi felső-árok, Szőke-hegyi-vízfolyás, Vájós-kút, Kút-ér illetve a móri halastavak túlfolyása, Jenő-kút, Koplalói források, Látó-hegyi tó túlfolyása, Hét-kúti forrás, továbbá a Móri halastavak.

A felszíni vízfolyások kezelője a Vértesaljai Vizi Társulat és a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, illetve a Móri halastavak magántulajdonban vannak.

A helyi védelem alatt álló Móri-víz természetvédelmi kezelője a Móri Árok Természeti Öröksége Alapítvány, a vízfolyás kezelője a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság.

A felszín alatti víz szempontjából a város kiemelten érzékeny területen fekszik⁶, továbbá nitrát-érzékeny⁷ területen lévő település. A település területén sérülékeny vízbázis, hidrogeológiai védőidom nem helyezkedik el.

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

A levegő minőségének alakításában meghatározók a települési légszennyezési források és a háttérszennyezés. A települési légszennyezési forrásai az ipari szolgáltatás, a lakossági fűtés és a

⁶ A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet

⁷ A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006.(II. 7.) Korm. rendelet

közlekedés. A város területén folyamatosan működő, jelentős hatással bíró diffúz légszennyező forrás nincs. Hosszantartó, száraz időben és bizonyos építési munka során kerül szilárd anyag olyan mennyiségben a környezeti levegőbe, amely hosszabb-rövidebb ideig tartó szennyezettséget okoz.

1.17.4 Zaj, és rezgésterhelés

A település lakóinak közérzetére és egészségi állapotára jelentős hatást gyakorol a zaj és rezgésterhelés. A környezeti zaj-és rezgésterhelés kialakulásában nagy szerepe van a település földrajzi adottságának, települési szerkezetének, közlekedési adottságának.

Mór zajhelyzetét három fő terület befolyásolja: a közlekedés, az ipari tevékenységek és a kulturális, szórakoztató tevékenységek.

Mór város esetében a közlekedési zaj és rezgés elsősorban a 81-es főút településen átvezető szakaszán jelentkezik, ezen kívül a település gyűjtő és forgalmi útjai is jelentős forgalmat bonyolítanak le. A közúti forgalomból származóan igen magas környezeti zajterhelés éri a várost, ami különösen a nappali időszakban okoz zavaró hatást. Zajimmisszió nappal 66-72 dB(A), éjjel 48-65 dB(A).

A vasúti közlekedés zajterhelésével is számolni kell, azonban a forgalmi viszonyok alapján a vasúti közlekedésből határértéket meghaladó környezeti zajterhelés nem várható.

A gazdasági tevékenységből származó zaj lokális jellegű, a zajt kibocsátó termelő, vagy szolgáltató környezetét terheli. Az üzemi létesítmények zajkibocsátását a lakosság kevésbé tolerálja. Mór kisvárosias jellege ellenére jelentős iparral rendelkezik, az iparterület elkülönül a lakóövezettől, így az ipari tevékenységek által okozott zaj a lakosság számára nem okoz jelentős terhelést. Azonban a lakóterületeken működő kisvállalkozások zajhatása közvetlen környezetüket zavarhatja, még akkor is, ha a zajterhelési határértékek betartásra kerülnek.

A kulturális, szórakoztató és vendéglátó létesítmények, rendezvények közvetlen környezetüket terhelik. A zajterhelést a hangosító berendezések, a hűtő és légkondicionáló berendezések kültéri egységeinek működése okozzák.

1.17.5 Sugárzás védelem

A városban nincs jelentősebb veszélyforrás.

Az önkormányzat 2012-ben elkészítette a város veszély-elhárítási tervét, amely részletesen szabályozza többek között a sugárzás bekövetkeztekor szükséges védelmi lépéseket.

1.17.6 Hulladékkezelés

A város területén a folyékony hulladék szállítását vállalkozó végzi, akivel a város közszolgáltatási szerződét kötött. (Pataki Lajos, Csákberény – 2014. év végéig volt szerződése). A folyékony hulladék ártalmatlanítása a városi szennyvíztisztító telepen történik.

A szilárd hulladékok összegyűjtését, elszállítását és kezelését a Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft., mint szolgáltató végzi.

Mór városában 15.000 lakost szolgálnak ki. A tevékenységet járatterv alapján végzik, mely a lakótelepeknél heti 3-szor, a családi házas övezetekben heti 1-szer történik a gyűjtés és szállítás.

A hulladék gyűjtésére a lakosság 60 – 1100 literes edényeket használ.

Lomtalanítás és zöldhulladék gyűjtés évi két alkalommal történik.

6 db szelektív hulladékgyűjtő sziget került kialakításra. Gyűjthető frakciók: üveg, műanyag, papír, fém.

Mór városában speciális újságpapír-gyűjtő konténerek is szolgálják a lakossági igényeket.

A kistérség területén a 2003. évtől a DEPÓNIA Kft. kezelésében lévő móri hulladéklerakó 2004. december 31-ével bezárásra került, 2005. évtől hulladékbeszállítás a lerakó területére nem volt. A kistérségben keletkező települési szilárd hulladékok fogadását a Székesfehérvár-Csala, Pénzverővölgyi Regionális Hulladéklerakó végzi, a biológiailag lebomló hulladék kezelése a lerakó komposztáló telepén történik.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

A Velegi út mentén kialakított iparterületen, valamint a csőgyár környékén az ipari létesítmények megjelenésével romlott a város tájképe.

A település környékén lévő bányák oly régen kerültek bezárásra, hogy a természeti erők lassú munkálkodása révén beolvadnak a tájba (erdősültek vagy szőlőkkel benőtt területek). Az utolsó bánya bezárása jelenleg tart, a rekultiváció ez esetben megtörténik.

1.17.8 Árvízvédelem

A település felszíni vízfolyásai és tározói alapvetően nem rendelkeznek jelentős vízhozammal, a patakok nagy része időszakosan tartalmaz vizet.

A Móri-víz több alkalommal kiöntött már (gátszakadás történt), ami emberi gondatlanságból adódott. Erre figyelemmel ügyelni kell a vízszint nagyságára.

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A volt szovjet laktanya területét lévő épületeknél elvégezték a szükséges vizsgálatokat (nem találták veszélyesnek), az épület(ek)et elbontották és az építőanyagot utak alapozásához használták – a jelenleg iparterületként funkcionáló ingatlan talajában lehetnek szennyeződések, melyet fel kell tární.

2004 végén bezárták a helyi hulladéklerakót, melynek rekultivációja zajlik. A lerakott hulladék felszedésére a rekultivációs engedély alapján nincs szükség. Rendszeres ellenőrzéseket végeznek a területen, hogy szennyező anyag ne kerüljön a talajba, felszín alatti vizekbe (pl. 2013.ban magas bórszintet mértek, amely érték azóta folyamatosan csökkent). A területet az önkormányzat tartja fenn.

1.18 KATASZTRÓFAVÉDELEM

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

A helyi építési szabályzatban⁸ foglaltak szerint mind bel-, mind külterületen vannak helyi védelem alatt álló pincék (illetve prэшázak), melyek állagmegóvása ebből adódóan fontos feladat.

Barlangok a közigazgatási területen nem találhatók.

Mór város közigazgatási területén jelenleg három bányatelek van:

- Pustavám VI. szén (bezárás alatt, bányabezárási MŰT 2018.12.31.-ig érvényes)
- Mór I. homok (termelő bánya),
- Mór II. homok (termelő bánya).

A bezárt Balinka I. szénbánya aláfejtésének külszíni hatásterülete Mór DNY-i külterületét és belterületét (Velegi út) is érinti. Pustavám VI. szénbánya aláfejtéseinek külszíni hatásterülete Mór ÉK-i külterületét (Árkipusztá) érintheti. Az. aláfejtett területeket, felszínmozgások által potenciálisan veszélyeztetett területekként ajánlatos figyelembe venni.

1.18.1.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

A településen nem jellemző.

1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területei

A Móri árok ÉNy-DK-i irányú fő szerkezeti vonalak mentén lépcsős levetődésekkel kialakult, sasbérce szerkezetű árkos süllyedék. Fontos jellemzője szerkezetéből adódó szeizmikus aktivitása.

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

A városra nem jellemző, amellet, hogy a Móri-víz vízszintjének szabályozására szükség van. részletekért lásd az 1.17.8. pontot.

1.18.2.2 Belvívveszélyes területek

Lásd az alábbi pontot.

1.18.2.3 Mély fekvésű területek

A Vízvárosnak nevezett városrész (Béke utca, Szent Borbála utca) lakóterület és a település többi részéhez képest alacsonyan fekszik, így a magas talajvíz illetve belvívproblémák rendszeresen érintik. A területen szükség van szikkasztó kialakítására.

⁸ Mór város helyi építési szabályzatáról szóló 23/2006. (IX.5.) számú rendelet (a módosításokkal egységes szerkezetben)

1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem

Az önkormányzat tervbe vette, hogy a 2014-2020-as tervezési időszakban forrást szán a város csapadék-vízvezető rendszerének fejlesztésére.

1.18.3 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok

A településen nem jellemző.

1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások

A 81-es út belterületi szakaszán a Deák Ferenc utcánál lévő magasság-korlátozással ellátott felüljáró okozta helyzetet és a megoldási lehetőségeket az 1.15.2 pont tartalmazza.

A helyi szabályozási terv tartalmazza a magassági illetve mélységi korlátozásokat, melyek közül a fontosabbak:

1.18-1. táblázat. Épületszintek övezetenként

<i>Terület fajtája</i>	<i>Megengedett legnagyobb építménymagasság</i>
<i>Lakóterületek:</i>	
<i>nagyvárosias lakóövezet</i>	<i>3 – 18 m</i>
<i>kisvárosias lakóövezet</i>	<i>3 – 10,5 m</i>
<i>kertvárosias lakóövezet</i>	<i>4,5 – 7,5 m</i>
<i>falusias lakóövezet</i>	<i>4,5 m</i>
<i>Településközpont vegyes terület</i>	<i>4,5 – 10,5 m</i>
<i>Központi vegyes terület</i>	<i>5,5 – 10,5 m</i>
<i>Kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület</i>	<i>4,5 – 16 m</i>
<i>Ipari gazdasági terület</i>	<i>7,5 m</i>
<i>Különleges terület</i>	<i>5,5 – 7,5 m</i>

- a 15 méternél magasabb, állandó jellegű sajátos építményeket és műtárgyakat a környezethez illeszkedően kell elhelyezni, s tervezésükkor tájlesztikai vizsgálatot és látványtervet kell készíteni;
- a terv különböző övezetek esetében más és más legmagasabb épületszintet határoz meg, összefoglalva az alábbi táblázat ad betekintést a főbb jellegzetességekről:

1.18.3.3 Tevékenységből adódó korlátozások

A potenciális veszélyforrások összefoglalva a következők:

- a volt szovjet laktanya területén (elsősorban a talajban) veszélyes anyagok lehetnek, ennek felmérése, feltárása szükséges;
- A felszín alatti vizek szempontjából a település kiemelten érzékeny területen fekszik, így a városban jelentős ipari tevékenységet fokozott figyelemmel kell kísérni;

1.19 ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY

A város tétségében a II. világháború után indult el bányászati tevékenység, jelentős szén- és bauxit-lelőhelyeket találtak. A tevékenységnek köszönhető alakult ki a keleti városrész Bányásztelep néven ismert lakóövezete is. Már a bányászati tevékenység megszűnt, az utolsó szénbánya bezárásának folyamata a Pusztavámhoz tartozó Márkushegyen jelenleg is tart, a rehabilitáció ezután kezdődik.

Kisebb súlyú, de szintén nem működik a városban a kavicsbánya – jelenleg potenciális veszélyforrás az illegális hulladéklerakók okán. Továbbá rendelkezik a város egy homokbányával, de a kivét nem jelentős.

1.20 VÁROSI KLÍMA

A vizsgált terület a Dunántúli-középhegység éghajlati körzetbe tartozik. Klimatikus jellemzőit az alábbi táblázat tartalmazza.

1.20-1. táblázat. A régió klimatikus adottságai

Adat	Érték
Átlagos évi középhőmérséklet (°C):	10.81
Tenyészydőszak alatti középhőmérséklet (°C)	17.81
Fagyos napok száma:	21-22
Havas napok száma:	16-17
Hótakaró átlagos vastagsága (cm):	19-19
Hőségnapok száma:	25-30
Átlagos maximális hőmérséklet (°C):	22.1
Napsütéses órák száma:	1900-2000

Forrás: OMSZ Önálló Időjárás-előrejelzési Osztály

Ám ettől eltérően a Móri-árok kifejezett, egységes karakterizálható mezoklimatikus bélyeget hordoz, amelyen belül számtalan mikroklimatikus elkülönülés tapasztalható.

Fentieket, illetve a vizsgált terület különlegességét bizonyítják a Móron mért csapadék- és hőmérsékleti adatok. A következő táblázatban szereplő értékek az 1959-1988 évek, a zárójelben szereplő adatok az 1901-1950 évek kerekített, átlagos értékeit mutatják, hónapokra lebontva.

1.20-2. táblázat. Móron mért hőmérséklet és csapadék adatok

Hónap	Havi átlagos	
	Hőmérséklet (°C)	Csapadék (mm)
JANUÁR	-0,56	42,65 (35)
FEBRUÁR	1,23	32,78 (36)
MÁRCIUS	5,31	28,99 (39)
ÁPRILIS	10,05	51,38 (51)
MÁJUS	15,54	76,35 (71)
JÚNIUS	18,41	80,90 (60)

Hónap	Havi átlagos	
	Hőmérséklet (°C)	Csapadék (mm)
JÚLIUS	20,31	82,35 (58)
AUGUSZTUS	19,90	82,38 (61)
SZEPTEMBER	5,37	59,91 (55)
OKTÓBER	9,51	57,70 (55)
NOVEMBER	4,80	48,89 (53)
DECEMBER	0,76	48,56 (41)

Forrás: Kiss (1992)

A térségben a szél az éghajlat egyik legfontosabb eleme, de nem csupán az éghajlat egyik jellemzője, hanem irányítója is. A legszelesebb hónap az április, a legcsendesebb az augusztus és október.

A térségben évente átlagosan 152 szeles, 45 viharos nap (amikor a maximális szélökések sebessége eléri, illetve meghaladja a 15 m/s-ot) fordulhat elő. A 20 m/s-ot túllépő szélvihar általában 10 napon fordul elő.

A leggyakoribb uralkodó szélirány az északnyugati áramlási irány, esetenként a Móri-árok hatására K-Ny-i irányú. A szélirányok évszakonkénti gyakorisága lényegesen változik ugyan, de az év nagy részén az uralkodó jelleg megmarad.

A tanulmány 1.12 pontjában szereplő ábra szerint a településhez tartozó termőterületek mintegy 7%-a erdő, így a város hűtésének illetve a viharos szelek felfogásának feladatát kevésbé képes megoldani. Ezért is fontos, hogy a belterületen minél több zöldfelületet alakítsanak ki.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1 A TELEPÜLÉS JELLEMZŐI, SAJÁTOSSÁGAI

Mór a Közép-dunántúli Régióban Fejér megye Észak- Nyugati részén a Bakony és Vértes hegység között található kisváros. A megyeszékhelytől, Székesfehérvártól kb. 26 km-re. A megye területén körül vevő 11 településnek a járásközpontja.

Az elmúlt időszak hosszú távú fejlesztési terveit a nagymértékben bekövetkezett környezeti változások miatt csak részben sikerült megvalósítani. Ennek ellenére megállapíthatjuk, hogy Mór egy szépen kialakított, kiegyensúlyozott fejlődésű jól élhető város.

A korábbi időszak középtávú tematikus céljai:

- Az egyoldalú ipari gazdasági szerkezet diverzifikálása,
- Városi és kistérségi ellátórendszer, közszolgáltatások fejlesztése,
- A turisztikai vonzerő erősítése,
- A város épített környezetének, infrastruktúrájának fejlesztése.

Ezen célok mindegyik megvalósulása részben előrehaladt, de mégsem fedte le a teljes korábbi elképzeléseket. A megváltozott társadalmi, gazdasági környezet új feladatokat és új irányokat jelölt ki a fejlesztéseknek. A gazdasági válság megszűnése, az uniós és hazai irányelvek változása, a közigazgatási szerepkör változása jelentősen kell, hogy módosítsa a következő időszak céljait és hierarchiáját. A város a kistérségi vezető szerepkörből átlépett egy nagyobb felelősséggel járó járási központtá és el kell látnia az ezzel járó szolgáltatási kötelezettségeket.

Igazodva OTFK-hoz és a OTrT-hez koordináltabb kapcsolatot kell biztosítani a megyeszékhellyel, összehangoltabban kell lobbizni a közös célok megvalósításáért. Igazodva a FMTFK prioritásaihoz a korábbiakban nem jelentkező fejlesztési területek előtérbe helyezése is szükségessé válik. Erősíteni kell a járási vezető szerepet azzal, hogy segít a járás többi településének, fejlesztési terveik megvalósításában és az összehangolt fejlesztések kialakításában. Fontos szerepet kell a városnak betöltenie a járáshoz köthető pályázatok előkészítésében és megvalósításában is.

A városrészi elhatárolásokban is célszerű lesz részletesebb megoldást választani, így jobban igazodhat a középtávú terveivel.

2.2 TÁRSADALOM, HUMÁN INFRASTRUKTÚRA

A város állandó népességszáma 2014. január 1-jén 14.319 fő volt és az elmúlt 10 évben ez meglehetősen állandó képet mutatott.

A nagyjából magyar és német nemzetiségű lakosság, jól kiegészíti egymást, biztosítva sokszínű kulturális népi hagyományok megőrzését és harmonikus közösséget alkot. A magyarországi német kisebbség egyik központjaként hírnevet szerzett, kiépítette és ápolja saját arculatát, folytatja értékes városi hagyományait. A „városi identitás” Mór esetében valódi tartalmat, értékeket és hovatartozást jelent, ami a lakosság számára is érezhető.

Az elkövetkező időszak fontos kérdése a növekvő létszámú idősokkal való foglalkozás.

2.2-1. táblázat Mór 2013-as állandó lakosai 60 év felett

2013 évi adat	férfi	nő	állandó lakos
60 év feletti	1125	1699	2824
65 év feletti	699	1220	1919
80 év feletti	91	249	340

A lakosság közel 20%-át elérő 60 év felettiéknél biztosítani kell az idős emberek tartós bevonását az aktív közösségi életbe a foglalkoztatásuk és ellátásuk, ápolásuk színvonalának emelését is el kell érni, figyelembe véve a nemek közötti arány eltolódására.

Problémát okoz jelenleg a város lakosságának az alulképzettsége. Ezen a területen a városban élők képzésével és jól képzett munkaerő városba telepítésével tudunk előre lépni. A magasan képzett fiatalok számának növelése megköveteli a bölcsődei férőhelyek számának növelését is mivel itt a szülés utáni munkába állás előbb történik meg, mint a gyerekek óvodai életkorának elérése.

A gyermek ellátás terén is új problémák jelentkeztek. Mór a járás oktatási központja, a környékbeli településekről közel félezer általános- és középiskolás diák utazik be naponta. A városban csaknem teljes egészében érvényesül a szabad óvoda- és iskolaválasztáshoz való jog. A megváltozott ellátási előírások miatt lecsökkent az óvodai férőhely kapacitás, így jelenleg túlterhelés lépett fel az óvodai elhelyezéseknél. A Petőfi Sándor általános iskolánál több különálló épületben folyik az oktatás. Az egyik épület használhatósága igen sok problémával jár. Ennek kiesése, viszont lecsökkenti a férőhely számot és jelentősen korlátozza az oktatható általános iskolások számát.

Probléma a helyi iskolában a középiskolás tanulók számának visszaesése, majd ismételt jelentős létszám növekedése. Az ilyen nagymértékű létszám hullámváshoz nem lehet jó oktatási színvonalat biztosítani.

A gazdaság igényeihez igazodó munkaerő utánpótlás terén a vállalatok és a szakképző intézmények között létezik kapcsolat, ez erősítendő, másfelől a gyakorlat-orientált duális szakképzés intézményrendszerének kialakítását elő kell segíteni.

A Móri járás egyetlen egészségügyi szakellátó intézménye, a Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelye. A városban az alapellátás, járóbeteg-szakellátás és az egynapos sebészet, nappali és kúraszerű kórházi ellátások, az otthoni szakápolás, illetve terápiás ellátások

fejlesztése valósult meg. Az kórház által átvett létesítmények egy része nem megfelelően kihasználta, ezek visszavételével a város megoldhatná a többi egészségügyi és rekreációs intézménynek a szakellátó környékére koncentrálását.

A közelmúltban megvalósult buszpályaudvar áthelyezés különösen előnyös helyzetet teremt ennek a területnek, mivel minden helyi és helyközi járat e terület középpontjába érkezik és indul így az egészségügyi, sport és rekreációs terület könnyen elérhetővé válik mindenki számára.

A Szociális Alapszolgáltatási Központ tevékenysége által nagyjából minden tízedik móri lakos részesül a szociális ellátás valamelyik formájában. Mór Város Önkormányzata települési Esélyegyenlőségi Programmal rendelkezik, mely 2011-ben került elfogadásra.

2.3 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

A település – a 240/2006. (XI.30) sz. kormányrendelet alapján – nem tartozik sem a társadalmi, gazdasági infrastrukturális szempontból elmaradott települések, sem az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések kategóriájába.

A gazdasági szerkezet vizsgálatok elmondható, hogy a Móri járásra erőteljes ipari jelleg a jellemző, az autóalkatrész gyártás, a járműiparhoz kapcsolódó ágazatok, mechatronika. A „Móri Észak-Nyugati Ipari Park” néven elsősorban feldolgozóipari (járműipari, mechatronikai) cégeknek ad otthont.

A járásközpontokra vonatkozó, gazdaságfejlesztési projektek alapjául szolgáló megállapítások az alábbiakban foglalhatók össze:

- Az ipari és gazdasági területek és szolgáltatások bővítésre, fejlesztésre szorulnak
 - A meglévő ipari parkok és ipari területek nem szolgálják ki az elvárt, potenciális betelepülői vállalkozói igényeket (É-NY-i Ipari Park fejlesztésre szorul)
 - A település kis- és közepes vállalkozói réteget középpontba helyező gazdasági tevékenységre alkalmas területei - kiemelten a Velegi úti ipari terület - bővítésre, fejlesztésre szorulnak
 - A kis- és közepes vállalkozói réteg megerősödését célzó, szolgáltatás- és telephelyi infrastruktúra színvonalára innováció-orientált fejlesztésre szorul
- Relatív alacsony jövedelmet biztosító, kvalifikált munkaerőt kevésbé igénylő helyi foglalkoztatási szerkezet
 - A helyi kis- és közepes vállalkozó foglalkoztatók körének innovációs készsége és képessége erősítésre, a megtermelt hozzáadott értéket növelni képes foglalkoztatók száma növelésre szorul
 - Kevés az innovációt középpontba helyező, a hozzáadott érték növelését célzó gazdasági megújulás által igényelt, magas szintű, helyi, speciális humántőkét biztosító, fiatal, a településhez kötődő szakképzett technikus, mérnök, műszaki értelmiség
 - A mezőgazdasági „termelés – felvásárlás - feldolgozás” kapcsolatrendszerének fejlesztendő

- A jelenlegi piac területe és szolgáltatási színvonala nem képes a termelői és fogyasztói igények kiszolgálására
- A turizmushoz kapcsolódó helyi termékfejlesztés és értékesítés fejlesztendő, a kapcsolódó humán erőforrás szakképzettségre alapozott tudástőkéje emelendő
- A turisztikai vonzerőleltár minőségi fejlesztésre szorul, a térségi desztináció-menedzsment erősítendő
 - A belváros turisztikai vonzerejének fokozása, „minőségi közösségi tér” jellegének hangsúlyozása kívánatos
 - A turisztikai vonzerő-kínálat integrált infrastrukturális illetve a térség adottságaira alapozott, integrált tartalmi fejlesztésre szorul; Fókuszba helyezve a bor és gasztronómia, az aktív (halász-, vadász-, lovas-, „bakancsos”-) turizmus, a konferencia- és wellness turizmus célterületeit
 - A turizmus desztináció-központú szervezése, a külső kommunikáció és a „minőség” további fejlesztésre szorul

Fenti megállapításokhoz – és az abból adódó gazdaságfejlesztési elvárásokhoz - kötődően, Fejér Megye Integrált Területi Programjában az alábbi ún. járási „vezérprojekt(ek)” emelendők ki a Móri Járás tekintetében:

- Észak-nyugati Ipari Park fejlesztése
- Velegi úti iparterület bővítése
- Piac területének fejlesztése
- Humán erőforrás fejlesztés a turizmusban

A további fejlesztéseknél figyelembe kell vennünk azt a korábbi tapasztalatot, hogy az egyoldalú gazdasági környezet sérülékennyé teszi a várost, ilyen volt a korábbi bányászat megszűnése. Természetes törekvés gazdasági válságra kevésbé érzékeny iparszerkezet kialakítása, de jelenleg a jól működő vállalkozások stabil megtartási is fontos. A rendelkezésre álló ipari terület a letelepült vállalkozások fejlődésének is gátja. Ezért fontos az ipari park területének fejlesztése. A szolgáltatási területen is előre kell lépni, ezt a Velegi úti ipari terület bővítésével lehet elősegíteni. A fejlesztéseknél és új vállalkozások betelepítésénél figyelembe kell venni a jelenleg rendelkezésre álló munkaerőt, mert egy nagyarányú munkaerő betelepítés a városba, megzavarhatja és átrendezheti a város jelenlegi arculatát, társadalmi rendszerét.

A kedvező foglalkoztatási mutatók és erőteljes vállalkozások jelenlétének ellenére a település innováció-orientált gazdasági megújulását számos tényező gátolja. A speciális tudással rendelkező közép- és felsőfokú végzettségűek alacsony aránya. A kis- és középvállalkozói szektort fejlesztése érdekében a városban jelenleg szabadon rendelkezésre álló területek szolgáltatóipari hasznosítása is fontos.

A település előnyös természeti és épített környezettel rendelkezik, turisztikai, idegenforgalmi vonzerejének kiaknázása az elmúlt években előtérbe került, de jelentős tartalékok vannak ennek a területnek, amit a elkövetkező időszakban hangsúlyosabban kell kihasználni. A Fejér megyei fejlesztésekkel összhangban nagy lehetőség van a móri borászat egyediségét kiemelő fejlesztéseknek.

A turizmus fejlesztésében komoly szerepet tölthet be a német nemzetiségi lakosság, de a hivatali turizmus is sok kiaknázatlan lehetőséget tartogat még.

Mór térségében jelentős fejlesztéseket kívánnak végrehajtani a kerékpáros turizmus infrastruktúrájának megteremtése érdekében. Ezt nem csak segítenie kell a városnak, hanem ezen projektekhez való aktívan kapcsolódására is lehetősége van.

Az önkormányzat költségvetés szerkezetében, az egyes tételek nagyságrendjében az utóbbi évek során bekövetkezett jogszabályok és kormányzati intézkedések módosulásokat generáltak. A közigazgatás átalakulásával kapcsolatos finanszírozási rendszer változása Mór Városi Önkormányzat gazdálkodási pozícióira kedvezően hatott, biztosítja a közfeladatok magasabb szintű ellátását és nagyobb lehetőséget biztosít pályázati önrészek biztosítására.

2.4 TÁJI, TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, KÖRNYEZETI ÁLLAPOT

Mór a Vértes és Bakony között húzódó tektonikai árokban van. Maga a város a Móri-árok peremén, a Vértes-hegység lábánál helyezkedik el. A város közigazgatási területén belüli Róka-hegy, Vén-hegy, Kecsehegy lejtői a Móri borvidék központi magja, ettől keletre található Bányász-telepet. A város nyugati oldalán lévő halastavak az ipari terület bővülésének jelentenek határt. Összességében a város morfológiai szerkezetét maga a Móri-árok, az átfolyó patakok, és a környezetükből 70-80 méterre kiemelkedő dombok határozzák meg.

Tájhasználati szempontból fontosabb, feladatokat jelentő helyzet az alábbi területeken jelentkezik:

- a régi szénbányák területei és rekultivációja
- a városban korábban működő hulladéklerakó területe,
- a volt szovjet laktanya területe, jelenleg iparterületként funkcionáló ingatlan talajában lehetnek szennyeződések,
- a mezőgazdasági területek, intenzív gazdálkodásnak káros hatásai miatt,
- A város területén belül, a városközpontban lévő zöldfelületek. A városi közpark szerepe.
- A város területén további jelentős kiterjedésű terek, parkok (pl. Erzsébet tér, Milleneumi park, a Lamberg-kastély belső kertje, a lakótelepek közti jelentős zöldfelületek) találhatóak,
- Nagy kiterjedésű természeti terület szőlőföldekkel és pincékkel tűzdelt Vén-hegy.
- Szélerózió csökkentése erdősítéssel.

2.5 KÖRNYEZETVÉDELEM, KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

A város környezetvédelmi szempontból kedvező helyzetben van, de egyes területekre jobban oda kell figyelni a jelenlegi jó helyzet fenntartása érdekében. Ezek a területek:

- A város vízvédelmi szempontból kiemelten érzékeny területen fekszik.
- A bel- és csapadékvíz-elvezető csatornák helyenként nem megfelelő kapacitása, állapota.

- Zaj- és rezgésszennyezés a 81-es főút mentén, illetve a kamionok számára kijelölt elkerülő útvonal mentén.
- A szelektív hulladékgyűjtő-szigetek alacsony száma.
- A város határában több helyen illegális hulladéklerakók találhatók.
- Egyes közintézmények esetében a leromlott műszaki állapotból következő, illetve a panelépületekre jellemző energiapazarlás.
- Környezetvédelmi és környezetsztétikai szempontból is kezelendő az iparterületek és a lakóövezetek közelsége, illetve a korábbi szennyező források (pl. volt szovjet laktanya, volt hulladéklerakó, stb.) léte.
- Közvilágítás energiahatékonysága tovább növelhető kisebb fogyasztású aktív elemekkel és a szabályozhatóság növelésével.
- Lakossági épületenergetikai fejlesztések megvalósításának folytatására van szükség a korábbi jó példákból adódó igények kielégítésére.

2.6 KÖZLEKEDÉS

A jó közlekedési hálózat kulcsszerepet tölt be Mór életében. A 81-es út léte elősegítette az ipari vállalkozások letelepedését. A Győr-Székesfehérvár és Tatabánya-Székesfehérvár áramlási irány fejlesztése elengedhetetlen a további fejlődéhez. Ezek a fejlesztések a FMTFK-ban is elő vannak irányozva. A közvetlen Mórt érintő szakaszok kialakításánál kell a tervezést az optimális megoldások irányába befolyásolni. A belterületi közlekedési helyzet jellemzői a következők:

- A közösségi közlekedés fejlesztését elősegíti az autóbuzs-pályaudvar elmúlt időszaki áthelyezése és az ezzel kapcsolatos modernizálások.
- A biztonságos környezettudatos közlekedést nehezíti, hogy a városban kevés a kiépített kerékpárút. Továbbá a meglévő kerékpáros úthálózat nem elég fejlett, a városon belüli és a térségi hálózatokhoz való kapcsolódást biztosítani szükséges.
- A 81-es főút belterületi szakaszán (Deák Ferenc u.) lévő magasság-korlátos felüljáró (aluljáró) okán a belvárosban zajló áthaladó teherforgalom közlekedésbiztonsági fejlesztéseket igényel (csomópont átalakítása, gyalogos átkelők kialakítása).
- Belvárosi parkoló helyzet nem kielégítő, különösen a piaci napokon – a kapacitások növelése szükséges.
- A járdák folyamatos felújítást igényelnek, állapotuk sok helyen nem megfelelő.

2.7 KÖZMŰ INFRASTRUKTURÁLIS JELLEMZŐK

A közművesítettség jó és teljeskörűnek mondható. Árkipusztán és Felsődoboson vannak hiányosságok, amiknek a pótlása szükséges a szegregáció megszüntetéséhez. A városi területen a jelentős kertvárosi

terület ellenére kedvező a közművesítettség és annak használata. Fejlesztést a következő területeken érdemes szorgalmazni:

- A felszíni vizek belterületi zárttá tétele előnyös lehet.
- Elektromos légvezetékek sok helyen rondák.
- Az ipari területet korlátozó magas feszültségű távvezeték áthelyezése célszerű lehet.
- Az utak, közművek egyéb építmények építésénél, felújításánál a 2003. évi C. törvény 94.§ (1) bekezdése szerint biztosítani kell az elektronikus hírközlési létesítmények elhelyezését.
- Az utak, közművek egyéb építmények építésénél, felújításánál a 2012. évi CLIX. törvény 31.§ (1) bekezdése szerint biztosítani kell a postai szolgáltatáshoz szükséges eszközök elhelyezhetőségét.

3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1 HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

3.1.1 A folyamatok értékelése

A témában az alábbi – már egyéb fejlesztési dokumentumokban kifejtett vagy a jelen tanulmány tartalma nyomán felmerült problémák és megoldásra váró feladatok látszanak:

3.1.1.1 Település fejlesztés:

Mór, mint város, kedvező kisvárosi jellegből fejlődhet tovább. Az eddig kialakult települési és társadalmi jelleg nyugodt békés környezetet biztosít az itt élő lakosságnak. Ennek a jellegnek a fenntartását és megőrzését minden fejlesztési elképzelésnél figyelembe kell venni. A dinamikusan fejlődő ipari nagyvárosok közelsége és a járási székhellyé válás mind, olyan fejlődési irányba sodorhatja a várost, amely eltorzítja a városi lét jelenlegi kiegyensúlyozott rendszerét és visszafordíthatatlan károkhhoz vezethet. Ezért a fejlesztéseket amellet, hogy figyelembe kell venni a területi prioritásokat, nagyon gondosan illeszteni kell a város jellegéhez. Valószínű a túlzott iparosítás épp olyan káros lehet, mintha a jelenlegi helyzetet konzerválnánk.

A település fejlesztésénél elengedhetetlen a jól átgondolt településrendezési terv. Ennek elkészítése és alapos megvitatása sokat segít a megfelelő fejlesztési elképzelések megvalósításában.

A tovább haladás során szem előtt kell tartani az OTTr-et és kihasználni a FMTEFK által nyújtható pályázati lehetőségeket. Mór a mértékletesség és gondos odafigyelés betartásával uniós szinten is irigyelhető kisvárossá tud válni.

Jelentős átalakulást eredményez a kistérségi vezető szerepből való átmenet a járási székhellyé válásba. A közigazgatási rendszer gyors fejlesztése szükséges lesz ahhoz, hogy a megváltozott szerepkör ne terhelje túl a várost. Ugyanakkor nagy lehetőségeket is rejt magában ez a szerepkör, mert a környező területeken olyan összehangolt fejlesztéseket lehet megvalósítani, amely az egész térség és a benne lévő települések fejlesztését is elősegítik.

3.1.1.2 Társadalom, humán infrastruktúra

A 109 km² területű város állandó népességszáma 2014. január 1-jén 14.319 fő volt, népsűrűsége így 131,91 fő/km². Népességszáma alapján a megyében a harmadik helyen áll. A 2000-2013-as időszakban vizsgálva Mór népességszáma meglehetősen állandó képet mutat (2000-ben 14.784 fő alkotta az állandó népességet), ami az országos tendenciákat figyelembe véve kiemelkedő, és kevés településre jellemző.

Az országos tendenciáknak megfelelően Mór társadalma is egyre inkább előregedő korstruktúrát mutat, a 0-14 évesek aránya csökken, a 60-x évesek aránya nő. Azonban Mór ennek ellenére is „fiatalos” városnak számít Magyarországon, sőt Fejér megyében is.

A lakosság képzettségi szintjét elemezve elmondható, hogy a város gazdaságfejlődéséből és munkaerő-piaci kínálatából adódóan kissé magasabb a kevésbé kvalifikált rétegek aránya. A két népszámlálás

(2001, 2011) adatai közt viszont látszik egy határozott tendencia, mely a lakosság képzettségi szintjének emelkedését mutatja.

A regisztrált munkanélküliek száma Mórón a 2000-es évek eleje óta 300 fő körül mozgott, kivételt képeznek ez alól a 2009-2010-es évek, amikor mintegy a duplájára szökkent ez a szám (2009-ben 611 fő), ez minden bizonnyal a gazdasági válsággal indokolható. 2013-ra ismét visszaesett a válságot megelőző évek szintjére a regisztrált munkanélküliség (333 fő), ami azt jelzi, hogy a városi gazdaság „magára talált” a válság évei után, és bővíteni tud.

A naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya a 2011-es népszámláláskor 23,8% volt Mórón, de még így is kijelenthető, hogy a foglalkoztatottak nagy része, több mint háromnegyede helyben dolgozik.

A jövedelmi viszonyok tekintetében a száz lakosra jutó adófizetők száma Mórón meghaladja az országos arányt: a városban ez 49,5%, országos szinten 43,5%. Mindez indokolható a kedvezőbb foglalkoztatási mutatókkal.

Mór városa kiemelkedik a hasonló nagyságú magyar kisvárosok közül azzal, hogy az „Ezerjő hazájaként,” a magyarországi német kisebbség egyik központjaként hírnevet szerzett, kiépítette és ápolja saját arculatát, folytatja értékes városi hagyományait. A „városi identitás” Mór esetében valódi tartalmat, értékeket és hovatartozást jelent, ami a lakosság számára is érezhető.

Mór Város Önkormányzata jogszabályi kötelezettségeinek megfelelően gondoskodik a humán közszolgáltatások biztosításáról (szociális szolgáltatások, közoktatás, egészségügy), azonban ezen felül is számos intézkedés történt a hozzáférés javítása, szolgáltatások minőségének fejlesztése érdekében.

A szabadidő minőségi eltöltésének feltételei alapvetően rendelkezésre állnak a városban. 2002. augusztus 20-án nyitotta meg kapuit Mórón a térség lakossága és az idelátogató vendégek színvonalas szabadidő-eltöltését szolgáló, a sportéletnek és kulturális rendezvényeknek megfelelő helyszínt biztosítani alkalmas Wekerle Sándor Szabadidőközpont.

Mór a járás oktatási központja, a környékbeli településekről közel félezer általános- és középiskolás diák utazik be naponta. A városban csaknem teljes egészében érvényesül a szabad óvoda- és iskolaválasztáshoz való jog, mivel a férőhelyek száma összességében jellemzően több, mint a beiratkozók száma.

2013. január 1-től a járási tankerület látja el az illetékességi területén működő általános iskolák, alapfokú művészeti iskolák és gimnáziumok fenntartásával kapcsolatos feladatokat. Ettől függetlenül Mór Város Önkormányzata továbbra is támogatja a nevelés-oktatás színvonalának megőrzését, az esélyegyenlőség biztosítását, valamint azt, hogy a tehetség, a szorgalom és a tudás legyen a diákok érvényesülésének alapja. Az állam által fenntartott helyi alapfokú iskolák működtetése továbbra is önkormányzati feladat, és az Önkormányzat célja a jövőben is betervezni, illetve ütemezetten folytatni szükséges felújítási programokat.

A város önkormányzata kötelező feladatai között – az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 152 § (1) bekezdése alapján – az alábbi egészségügyi alapellátás körébe tartozó feladat ellátásáról gondoskodik:

- a házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátásról 6 felnőtt és 4 házi gyermekorvosi körzetben, vállalkozó orvosokkal, feladat-ellátási szerződés alapján, főként önkormányzati tulajdonú házi orvosi rendelőkben,
- a fogorvosi alapellátásról 4 körzetben, vállalkozó fogorvosokkal feladat-ellátási szerződés alapján, részben saját tulajdonú, részben önkormányzati tulajdonú, illetve önkormányzat részére tartós, ingyenes használatba adott fogorvosi rendelőkben,
- az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról felnőtt és házi gyermekorvosi ügyelet formájában, a városi kórház Rendelőintézetében
- a védőnői ellátásról 5 területi körzetben és két iskolavédőnő, önkormányzati tulajdonú védőnői tanácsadóknak
- iskola-egészségügyi ellátásról főként vállalkozó ifjúság-egészségügyi orvosokkal a városi iskola-egészségügyi rendelőkben

A településen a szociális alapszolgáltatási feladatokat a móri Szociális Alapszolgáltatási Központ látja el. Feladata a városban és a Móri kistérségben élő idős állampolgárok szociális helyzetének javítása, a házi gondozó szolgálat szervezeti és szakmai összefogása, gondozás szervezése, a személyi és tárgyi feltételek hatékony működtetése és a gondozás folyamatosságának biztosítása; ezen felül családgondozás, gyermekjóléti szolgálat és információs szolgálat biztosítása.

Az Önkormányzat a szociális törvény alapján önkormányzati rendeletben meghatározott jogosultsági feltételek mellett meghatározott célokra települési támogatás nyújtását biztosítja. Ehhez a forrást az Önkormányzat mindenkori költségvetésében biztosítani kell, mivel erre a célra állami normatíva már nem biztosított.

3.1.1.3 Gazdaság

A Móri járás gazdaságát erőteljes ipari jelleg jellemzi, a járásközpontban az autóalkatrész gyártás, a járműiparhoz kapcsolódó ágazatok kiemelkedő jelentőséggel bírnak. A település gazdasági szereplőkhöz köthető helyi adóbevételei meghatározó módon segítik a járásközpont életét, azonban az meghatározó módon az iparból származik, kulcsszereplői a többnyire külföldi tulajdonú, járműipari közepes- és nagyvállalatok. A gazdasági szereplők palettájának szélesítéséhez a helyi kis- és középvállalkozói munkaadók rétege bővítésre, üzleti feltételeik megerősítésre szorulnak, a településen jelentkező hozzáadott érték növelendő. A versenyképes működéshez otthont adó gazdasági területek kapacitásainak bővítése és színvonalának növelése a meglévőekhez kapcsolódó területek beintegrálásával és infrastrukturális fejlesztésével célszerű – e téren a „Móri Észak-nyugati Ipari Park” és a Velegi út mentén elhelyezkedő területek kerülhetnek a fejlesztés középpontjába.

A városban a foglalkoztatási mutatók kedvező szintet értek el, ugyanakkor az emeltszintű, speciális szaktudást kevésbé igénylő munkavégzéssel alacsony jövedelmi szintet tudnak csak elérni a munkavállalók. A jelenség lakossági vásárlóerőre gyakorolt negatív hatás továbbgyűrűzve jelentkezik a kiskereskedelmi és szolgáltató szektorban, a városlakók életminőségében a migrációs folyamatokban. A járásközpont fontos célja, hogy a városban foglalkoztatott, magasan kvalifikált munkaerő (speciális szakmunkások, szakképzett technikusok, mérnökök) aránya növekedjék, hozzájárulva ezzel a település jellemző jövedelmi szintjének emelkedéséhez és a gazdaság szektorális egyoldalúságának oldásához.

Új képzési feltételeket biztosításával, az otthonteremtés, letelepedés segítségével – kell növelni a helyben foglalkoztatott, kvalifikált munkaerő arányát.

A település vállalkozásai által megtermelt hozzáadott érték növelése érdekében a munkavállalói tudásbázis magasabb szintre emelése, a kutatás, technológiai fejlesztés és innováció megerősítése a járásközpont önkormányzatának kifejezett szándéka. A célok eléréséhez járulhat hozzá egy Képző- és Innovációs Központ létrehozása, amely innovációs és szolgáltató központként, duális szakképző-helyként működve széleskörű háttérrel nyújthat a vállalkozások versenyképességének fokozásához, a munkavállalói tudásszint emeléséhez.

A térség gazdaságának kulcsiparágára (járműipar) épülő, hálózati alapú fejlődéséhez a Vértes-Duna Járműipari Klaszter további bővítése és szolgáltatásainak fejlesztése fontos a járás önkormányzatainak. A stratégiai szövetség vállalkozásai az említett duális szakképzési rendszer beindításának és fenntartható működtetésének gyakorlat-orientált szereplői.

A gazdasági szerkezet kiegyensúlyozottságára való törekvést a szőlészet-borászat hagyományaira és egyéb mezőgazdasági tevékenységekre alapozott fejlesztések is támogatják – erősítve a mezőgazdasági „termelés-felvásárlás-feldolgozás” kapcsolatrendszer, a meglévő kereskedelmi tereket korszerűsítve, új piacot létrehozva. A képviselő-testület által elfogadott tervek egy kereskedelmi-szolgáltató központ komplex fejlesztését, a városi vásárcsarnok elhelyezését, valamint egy városközpontozó méltó utcakép, többfunkciós városi tér létrehozását, - melynek része a „Mór Városi Pince” - kialakítását szeretnék megvalósítani.

Turizmus

A járást a Vértes és Bakony hegységek jelenléte, egyedülálló állat és növényvilága, a Vértesi Tájvédelmi Körzet által érintett, színvonalas borkultúrájú Móri Borvidék, a térség sokszínű rendezvénykínálata, gazdag épített, történelmi öröksége vonzó turisztikai desztinációvá teszik. Az elmúlt esztendőben számos jelentős, a turizmust és a helyi életminőséget egyaránt szolgáló fejlesztés valósult meg Mórton és környezetében, azonban a vendégéjszakák száma továbbra is kismértékű csökkenést mutat, az ide látogatók viszonylag kevés időt töltenek a térségben. A tendencia megfordítására fejlesztési célként jelenik meg a turisztikai vonzerőleltár infrastrukturális és tartalmi elemeinek fejlesztése, elsősorban

- a bor- és gasztronómiai turizmus
- az aktív (halász-, vadász-, lovas-, „bakancsos”-) turizmus,
- a vallás- kultúra- és épített örökség köré szerveződő turizmus,
- valamint a konferencia- és wellness turizmus köré szerveződve.

A turisztikai desztináció, a kiemelt belföldi és külföldi turisztikai palettán folyamatosan jelen lévő, „prosperáló térségi” jövőképét megalapozó fejlesztések az alábbi alcélok mentén tervezettek:

- a turisztikai kínálat teljesebbé tétele, a jelzett turisztikai ágazatokhoz kötődő, sokszínű szolgáltatási paletta, célcsoportok igényeit kielégítő programkínálat
- a turizmus - helyi TDM szervezetet középontba helyező - szervezésének a fejlesztése, az összehangoltság, az együttműködés feltételeinek megteremtése, a turisztikai desztináció monitoring és kutatási rendszerének kialakítása és működtetése

- a külső kommunikáció fejlesztése, a turista-információs csatornák megerősítése, a desztinációs imázs egységesítése, erősítése
- a turizmus aktorai közti belső kommunikáció, a szolgáltatások minőségének javítása, a „vendégbarát” szemlélet előtérbe helyezése

A fejlesztési alcélok a kapcsolódó humán erőforrás-háttér, az infrastruktúra, a tartalom és szálláshely-kínálat integrált fejlesztését jelentik egyidejűleg.

A település belvárosi vonzerejének fejlesztésére – a bel- és külföldi turisták, a betelepült külföldi tulajdonú vállalatok elvárásait valamint a helyi lakosság igényeit egyaránt figyelembe véve – kiemelten törekszik.

3.1.1.4 Közlekedés

Közösségi közlekedés: a közúton zajló közösségi közlekedés elfogadható minőségben szolgálja ki az utasok igényeit, habár a városon belüli közlekedési csomópontok modernizációja (pl. helyi buszforduló átalakítása) indokolt, továbbá az utas-tájékoztatási rendszer fejlesztése is mielőbb szükséges. Továbbá hatásos intézkedések foganatosítása indokolt, a városon átmenő teherforgalom számára az érintett csomópontok megfelelő átalakítása révén, amely egyúttal garantálja a helyi lakosok biztonságos közlekedését is (akár gyalogosan, kerékpárral, vagy személyautóval).

Kerékpáros közlekedés: a kerékpáros útvonalak számának bővítése és a kerékpáros szolgáltatások elérhetőségének javítása, minőségi fejlesztése elsősorban a turisztikai célokat szolgálják. Emellett azonban nem szabad kisebbiteni a helyi lakosok által használt vonalakat és szolgáltatásokat jótékony hatásait sem: környezetkímélő és jövedelem-takarékos megoldás, amely ugyanakkor a kerékpáros üzletek és szervizek számára bevétel-növekedést jelent. Továbbá fontos annak említése is, hogy a turizmus ezen ága kimutathatóan magas bevételi forrást jelent a városnak és a vállalkozásainak (a kerékpáros turisták a magas minőségű és egyedi szolgáltatásokat részesítik előnyben, sokat és rendszeresen fogyasztanak).

3.1.1.5 Táj- és természetvédelem

A térség természetvédelmi szempontból érzékeny, több országos és helyi védelem alatt álló ingatlan, illetve természetes alakzat, növénytakaró, facsoport, stb. található a városban. A helyi szabályozási tervben, valamint egyéb fejlesztési dokumentumokban, megállapodásokban rögzítettek szerint az önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a környezeti értékek megóvására. Tekintettel a helyi körülményekre javasolt komplex környezetvédelmi programot készíteni (mivel a város eddig nem rendelkezik vele), amely részletesen feltárja a jelenlegi helyzetet, és legalább középtávra rendszerszintű javaslatokat fogalmaz meg a lakosok, vállalkozások és az intézmények számára. Ebből merítve javasoljuk többek között annak megfontolását is, hogy a mezőgazdasági területek művelési ágak szerint való felmérése alapján jelenleg 7%-nyi erdőterületek aránya növekedjen, több szempontból is:

- A város jelentős ipari bázissal és közlekedési csomóponttal – folyosóval rendelkezik, így (még a fokozottan környezetkímélő technológiák alkalmazása mellett is) nagy ökológiai lábnyommal

kell számolnia, melyet az erdőterületek növelése révén (legalábbis a széndioxid kibocsátási mértékének csökkentése révén) mérsékelhet.

- A Móri-árok kimutathatóan folyamatos légmozgást indukál a térségben, amely erodálja az intenzív mezőgazdasági tevékenységgel érintett termőterületeket is. A jól választott irányú és nagyságú erdősávok csökkenthetik ezen káros hatásokat is.

3.1.1.6 Közszolgáltatások

A kommunális szolgáltatások alapvetően kiépítettek, az ivóvíz ellátás és szennyvízkezelés javarészt megoldott a város területén, de pl. Felsődobos városrészben fokozott figyelmet kell fordítani a rendszeres és alapos szennyvíz-szállítás megoldására.

További fontos feladat a csapadékvíz-elvezetés rendszerének karbantartása és fejlesztése, mind a dombos, mind a laposabban fekvő területeken (az egyik részről a gyors vízfolyás következtében a talaj-erózió, a másik részről az összegyűlt, hordalékot, vegyi anyagokat tartalmazó vízmennyiség kezelése és elvezetése).

Közép- és hosszú távon a folyékony és szilárd hulladékok újrahasznosítása technológiájának bevezetése, az illegális hulladéklerakók visszaszorítása, valamint a termelő hulladékok mennyiségének csökkentése előnyös és kívánatos annak érdekében, hogy a környezeti terhelés a lehető legalacsonyabb mértékre korlátozódhasson. Jobban előtérbe kell helyezni a szelektív hulladékgyűjtést és főleg kertvárosi jelleg miatt a komposztálandó hulladék gyűjtését.

Energiagazdálkodás: a város maga is tudatában van annak, hogy az épületek és az infrastrukturális rendszer csak akkor lehet életképes, ha a megújuló energiák bevezetésre kerülnek az intézmények és lakások energiaellátásának struktúrájába. A város szerkezete és földrajzi fekvése, valamint a légfolyosó megléte okán javasolt megfontolni új, szélenergiával történő villamos áram termelésének lehetőségét, mint nemrégiben piacra dobott, kis szélmozgással is hatékonyan működő ún. szélfa használatát. Jelenleg az energia veszteségek csökkentésére és alternatív energiák használatára a város komoly erőket fordít. Ennek továbbvitele összhangban van a FMTFK prioritásával, folytatása mindenképpen előnyös.

3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

A helyzetértékelés elkészítéséhez a SWOT analízis módszertanát használjuk fel. A következő elemzésben a lényegi pontok kiemelésére törekedtünk, az alábbi tematikus területeken:

3.1.2.1 TELEPÜLÉS FEJLESZTÉS

Erősségek

- A város rendelkezik településrendezési tervvel
- A város rendelkezik egy középtávú ITS-sel.
- Az ITS-ben (illetve a korábbi IVS-ben) szereplő projektek közül több megvalósult, megvalósítása folyamatban van
- A város, járási székhely lett

- A pénzügyi gazdálkodása az Önkormányzatnak kiegyensúlyozott
- Pályázati önerő biztosítását meg tudja oldani
- A fejlesztések figyelembe vették a hagyományokat
- A nemzetiségi kultúrák megőrzése jól megoldott
- A város nemzetiségei egymást segítve, kiegészítve tevékenykednek

Gyengeségek

- A településrendezési terv nagyon sok módosítást tartalmaz, nincs egy teljes körű átfogó a jelenlegi elvárásokhoz igazított településrendezési terv
- Jelenleg a városi fejlesztések nincsenek összehangolva a járás többi településének fejlesztéseivel
- A város még nem tudott technikailag teljesen átállni a kistérségi vezetői szerepkörből a járási székhelyi feladatokra
- Az elmúlt időszak változások problémái még nem oldódtak meg teljesen
- Nem ismertek pontosan a 2015-2020-as időszak pályázati lehetőségei

Lehetőségek

- Szélesebb körű pályázati lehetőségekre van pénzügyi fedezet
- A várost érintő közlekedési fejlesztések ütemezése lehetőséget biztosít átgondolt változatok kidolgozására
- Belváros további funkcióbővítő fejlesztése (közösségi élet felélénkülése, belváros gazdasági erejének növelése)

Veszélyek

- Mórt érintő központi fejlesztések elhúzódnása
- Járási igényeknek nem tud elég gyorsan megfelelni
- Erőltetett ipar fejlesztés munkaerő bevándorlást eredményez ez eltorzíthatja a település jellegét

3.1.2.2 TÁRSADALOM, HUMÁN INFRASTRUKTÚRA

Erősségek

- Népszámszám stabil, lakónépesség nem csökken
- Fiatalos város, 0-14 évesek aránya kedvezőbb, mint a megyei átlag
- Pozitív vándorlási egyenleg – népességvonzó település
- Lakosság képzettségi szintje emelkedik, 2001-hez képest 2011-ben kedvezőbb a magasan képzettek aránya
- Gazdasági aktivitás javul
- Foglalkoztatottsági mutatók visszaálltak a válság előtti szintre
- Jövedelmi viszonyok kedvezőbbek, mint az országos átlag

- Változatos képet mutató városrészek – ipari és hagyományos családi házas, falusias övezetek
- Élhető város, szórakozási és rekreációs lehetőségekkel (elmúlt években kiemelkedő fejlesztések)
- Hagyományosan erős települési identitás
- Bölcsődei, óvodai ellátás teljes mértékben kielégíti az igényeket
- Középiskolai vonzaskörzet nagy
- Kiépült és folyamatosan fejlődő egészségügyi ellátórendszer
- Szociális közszolgáltatások egymásra épülő, racionalizált intézményi háttere
- a város Esélyegyenlőségi Programmal és akciótervvel rendelkezik
- szociális közszolgáltatásokban erős civil szerepvállalás

Gyengeségek

- Előregedő lakónépeség
- A 15-59 évesek aránya az állandó lakónépeségen belül kismértékű csökkenést mutat
- Az országos átlagnál alacsonyabb a kvalifikált rétegek aránya
- Szociális problémák a peremterületeken (Árkipusztá)
- Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya nő
- Általános és középfokú oktatási intézményekben a tanulólétszám folyamatosan csökken

Lehetőségek

- Javuló foglalkoztatási helyzet a gazdasági szerkezetváltozás következtében
- Járasközpontként erősödő térségi szerepkör
- Munkaerő-piaci és oktatási vonzaskörzet növekszik, városba való bevándorlást ösztönözve
- Lakókörnyezet vonzóbbá tétele, színvonalas városi szolgáltatások, melyek vonzó lakóhellyé teszik Mórt
- Városi hagyományok erősítésével a település vonzereje tovább nő
- Oktatási központ szerep növelése, oktatási színvonal emelésével, képzési kínálat bővítésével
- Az Esélyegyenlőségi Program végrehajtása elősegíti a kirekesztődés csökkentését, pl. szociális és oktatási téren
- Támogatási források az egészségügyi infrastruktúra fejlesztésére, ezáltal hozzáférés és szolgáltatási színvonal javítására

Veszélyek

- Leszakadó népesség növekedése
- Népesség öregedésével a város veszít foglalkoztatási potenciáljából
- Általános és középiskolákban a tanulólétszám csökkenésével az oktatási színvonal is hanyatlásnak indul
- Szakképzési struktúra „lassan mozdul” – növekszik azon szakmák köre, melyben nincs lehetőség az elhelyezkedésre
- Erősödő szegregáció és oktatási kirekesztődés

3.1.2.3 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

Erősségek

- A kis- és középvállalkozói szektor fejlesztésére alkalmas területek megléte (Észak-nyugati Ipari Parkhoz és a Velegi utca iparterülethez kapcsolódó területek)
- A feldolgozóiparban alkalmazható munkaerő jelenléte
- A térség hagyományos iparági öröksége (járműipar)
- A turisztikai ágazatban kiaknázható vonzerők (épített örökség, természeti-táji adottságok)
- Térségi TDM szervezet

Gyengeségek

- A járásközpont gazdasági szerkezete magasabb hozzáadott értéket, magasabb szintű tudást igénylő modernizálásra szorul
- Az ipari és gazdasági területek és szolgáltatások bővítésre, fejlesztésre szorulnak
 - A meglévő ipari parkok és ipari területek nem szolgálják ki az elvárt vállalkozói betelepülési igényeket
 - A település kis- és közepes vállalkozói réteget középpontba helyező gazdasági tevékenységre alkalmas területei bővítésre, fejlesztésre szorulnak
 - A kis- és közepes vállalkozói réteg megerősödését célzó, szolgáltatás- és telephelyi infrastruktúra színvonala innováció-orientált fejlesztésre szorul
- Relatív alacsony képzettséget igénylő helyi foglalkoztatási lehetőségek
 - A települési tradíciók alapján jelenlévő munkaerőt foglalkoztatni képes foglalkoztatók speciális szakképzettséget, mérnöki tudást feltételező kínálata bővítésre szorul
 - A foglalkoztatói kör innovációs készsége és képessége erősítésre, a megtermelt hozzáadott értéket növelni képes foglalkoztatók száma növelésre szorul
 - A gazdaság igényeihez igazodó, gyakorlatorientált képzést nyújtani tudó innovációs- és „duális” szakképző központ hiánya
 - Kevés a magas szintű, helyi, speciális humántőkét biztosító, fiatal, a településhez kötődő mérnök, műszaki értelmiség
 - A mezőgazdasági „termelés-felvásárlás-feldolgozás” kapcsolatrendszer alacsony szintű
 - A turizmushoz kapcsolódó helyi termékfejlesztés és értékesítés fejlesztendő, a kapcsolódó humán erőforrás szakképzettségre alapozott tudástőkéje emelendő
- A turisztikai vonzerőleltár minőségi fejlesztésre szorul, a térségi desztináció-menedzsment erősítendő
 - A belváros turisztikai vonzerejének fokozása, „minőségi közösségi tér” jellegének hangsúlyozása kívánatos
 - A turisztikai vonzerő-kínálat integrált infrastrukturális illetve a térség adottságaira alapozott, integrált tartalmi fejlesztésre szorul; Fókuszba helyezve a bor és gasztronómia, az aktív (halász-, vadász-, lovas-, „bakancsos”-) turizmus, a vallás- kultúra és épített örökség köré összpontosuló turizmus, valamint a konferencia- és wellness turizmus célterületeit
 - A turizmus desztináció-központú szervezése, a külső kommunikáció és a „minőség” további fejlesztésre szorul

Lehetőségek

- A térség földrajzi elhelyezkedése, megközelíthetősége
- Működő tőke beáramlása
- A gazdasági szerkezetátalakítás folytatása révén a befektetői vonzerő növekedése. Ennek hozadékaként a foglalkoztatási vonzerő javulása tradicionálisan jelenlévő, szakképzett, illetve a hozzáadott érték növeléséhez hozzájárulni képes felsőfokú végzettségű rétegek számára
- Új vállalatok bevonása a Vértes-Duna Járműipari Klaszter révén
- A „Móri Térség” gazdaságának kiemelt, funkcionális területeként való fejlesztése iránti elkötelezettség, kiemelt lehetőségként kezelve
 - a Móri borvidék adottságait
 - valamint a járásközpont jármű- és elektronikai ipari profilját
- A térség adottságainak integrált turisztikai hasznosítása

Veszélyek

- A térségközponti hangsúly csökkenése
- A fiatalok migrációja, a népesség öregedése
- A környező foglalkoztatási desztinációk magasabb szintű befektetői vonzereje és munkaerő-elszívó hatása

3.1.2.4 KÖRNYEZETVÉDELEM, KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

Erősségek

- kiépített közmű-infrastruktúra, a belterületeken 100%-os mértékben,
- a helyi szabályozási terv szerint a természeti és épített értékek védelmei kiemelt figyelmet kap, az építészeti átalakítások, új épületek emelése

Gyengeségek

- illegális hulladék lerakóhelyek a vízfolyások medrében, külterületeken
- a Felsődobos városrészben (a kiépítetlen szennyvíz-csatorna hálózat miatt) a talaj- és felszíni vizek terhelésének veszélye

Lehetőségek

- a 2014-2020-as tervezési időszakban elérhető, a megújuló energiaforrások bevezetését ösztönző támogatások magas száma

Veszélyek

- a felszín alatti vizek állapota alapján kiemelten érzékeny területen fekvő város,
- nitrát-érzékeny mezőgazdasági területek

3.1.2.5 KÖZLEKEDÉS

Erősségek

- a város jó megközelítése elsősorban közúton (térségi központ)
- az ipari park a város szélén, a 81-es főút mellett található, ennek okán az ide irányuló közúti forgalom elkerüli a belvárost
- megfelelő szintű helyi közösségi közlekedés, az igényeket kielégítő szolgáltatás

Gyengeségek

- a városon áthaladó magas teherforgalom (a speciális közlekedési helyzet miatt a belváros is érintett)
- kevés kerékpárút, ami hivatásforgalmi és turisztikai szempontból is érzékenyen érinti a várost

Lehetőségek

- a közösségi közlekedést preferáló és a komplex közlekedési rendszerek (pl. intermodális csomópontok) kiépítését, bevezetését támogató szakpolitika és ehhez kapcsolódó potenciális támogatási források megszerzése

Veszélyek

- A Komárom – Komárno között épülő (a tervek készülnek) új híd révén a Székesfehérvárról érkező megnövekedő közúti forgalom

3.1.3 A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet rendelkezik a településfejlesztési és településrendezési eszközök tartalmáról és azok összefüggéseiről. A rendelet 3.§ szerint:

„(4) A koncepció és a településszerkezeti terv egymással tartalmi összhangban készül.

(5) A stratégia a koncepcióval összhangban, a településszerkezeti terv figyelembevételével kerül kidolgozásra.

(6) A helyi építési szabályzat a településszerkezeti tervvel összhangban – a tervezett változások időbeli ütemezésének figyelembevételével – készül.”

Mór Város Önkormányzatának településrendezési eszközei a város mindhárom városrészére vonatkozóan készültek el. Azóta többször megtörtént a rendezési terv módosítása annak érdekében, hogy megfelelő területek álljanak rendelkezésre a tervezett településfejlesztési beavatkozások végrehajtásához – legyen szó akár gazdasági hasznosításról, turisztikai fejlesztésről vagy lakófunkciójú területek kijelöléséről. A városfejlesztés célpontjaként szolgáló épületek és hozzá tartozó területek átalakításának módját és használhatóságát alapvetően befolyásolják a településrendezési dokumentumok.

3.2 PROBLÉMATÉRKÉP / ÉRTÉKTÉRKÉP

Jelen fejezet Mór értékeit és problémáit foglalja össze, mely rámutat a város szükségszerűen fejlesztendő elemeire. A település problémáinak és értékeinek térképi összefoglalása segítséget nyújt azok térbeni értelmezéséhez, elhelyezéséhez.

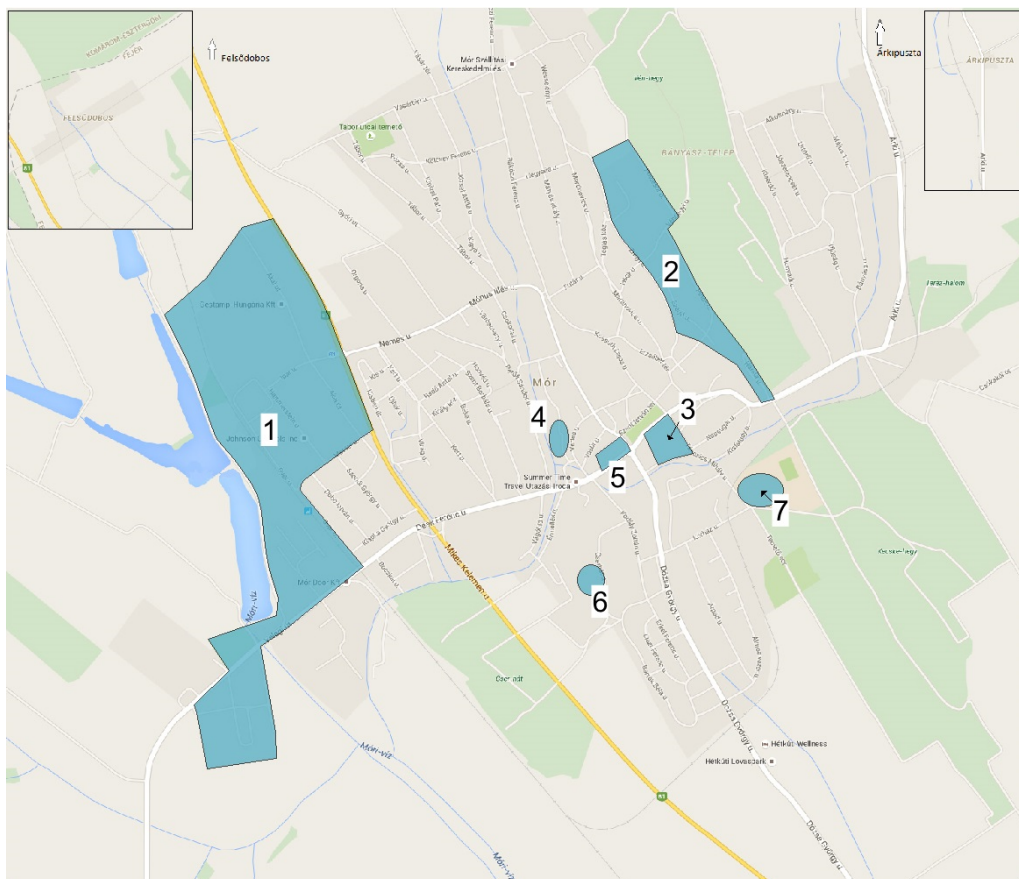
3.2.1. Értéktérkép

Az értéktérkép célja az adott térség kiemelkedő tulajdonságainak, egyediségének, pozitívumainak kiemelése, melyek mentén a jövőbeli fejlesztések jól működőek és fenntarthatóak maradhatnak.

Mór város **értéktérképén** ábrázoltak a következők:

1. Meglévő iparterület, mint gazdaságfejlesztési térség;
2. Móri borászatok és pincészetek a Hársfa és az Ezerjő utca közötti területen;
3. Lamberg-kastély kulturális központ;
4. Babos-kúti szabadidőpark, rekreációs térség;
5. Városi piac, mint a helyi termelők és kiskereskedők térsége;
6. Móri városi strand;
7. Wekerle Sándor Szabadidőközpont.

3.2-1. ábra. Mór értéktérképe

Látható, hogy a város változatos értékekkel rendelkezik, mely nem csupán a lakosság, de az ipar, szolgáltatások és turizmus számára is vonzó tényezőként értékelhető.

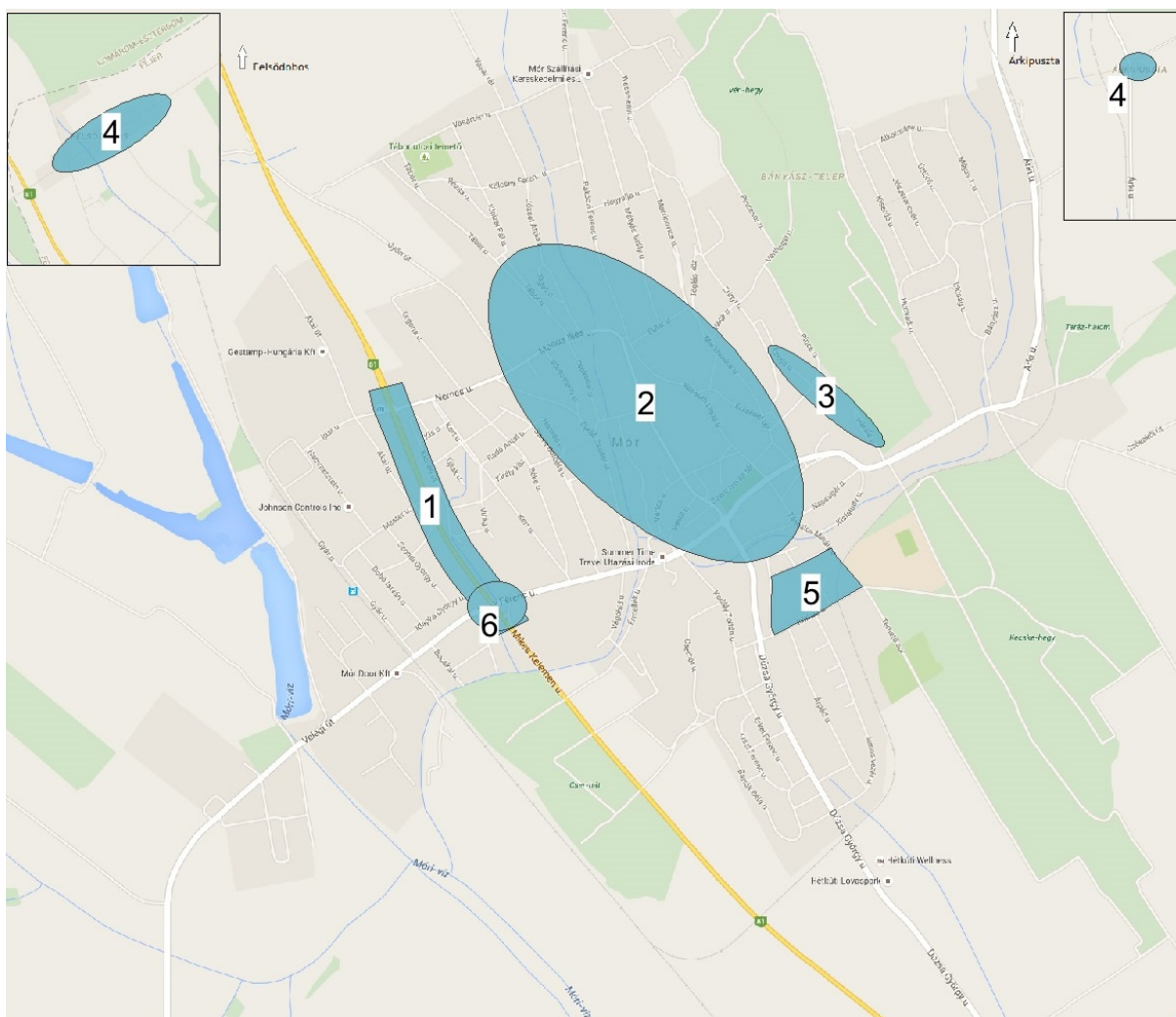
3.2.2. Problématérkép

A problématérkép vizuálisan mutat rá, hogy melyek Mór városának legsürgetőbb feladatai, amiket a hatékonyabb működés érdekében el kell végeznie.

Mór város **problématérképén** ábrázoltak a következők:

1. A 81-es főút Mórral való összekötő csomópontok;
2. A parkolóhelyek alacsony száma;
3. Hársfa és Ezerjő utca összeköttetésének hiánya;
4. Szegregátumok alacsony foglalkoztatottsági és képzettségi szintje, infrastrukturális hiányosságai;
5. Kórház komplexum használaton kívüli épületei;
6. Deák Ferenc és a Mikes Kelemen utca kereszteződésénél lévő felüljáró alacsony magassága.

3.2-2. ábra. Mór problématérképe

A problématerképből látható, hogy Mór városa alapvetően három különböző típusú problémával találkozik: A népesség koncentrációjából eredő forgalomnövekedés (a belvárosban és a fő bekötőutakon), az egyes infrastrukturális elemek alul vagy túlhasználása, illetve a város határában elhelyezkedő szegregátumok komplex problémaköre.

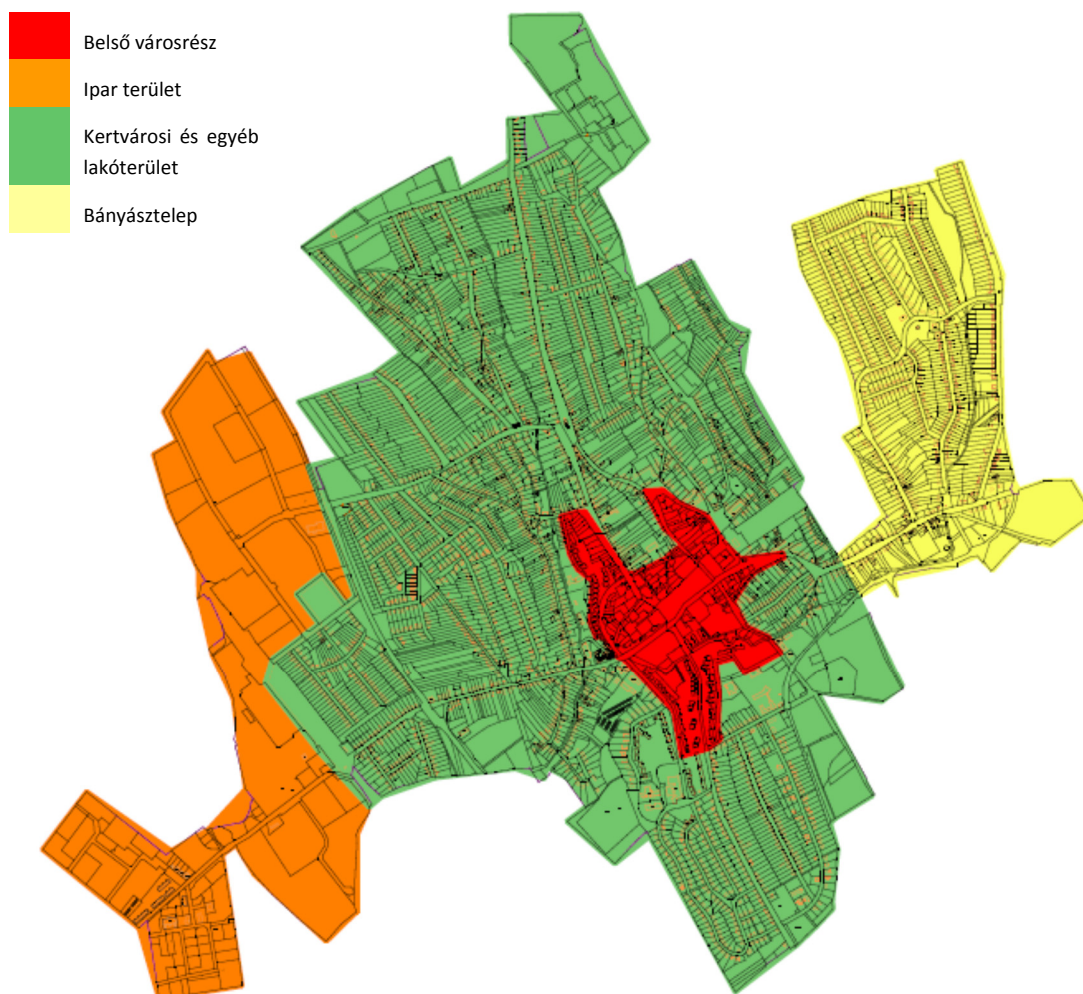
Összességében elmondható, hogy a fejlesztési tervezés alapkövét képezi a város értékeinek és problémáinak feltérképezése. A fejlesztési irányok kialakításakor ezen tényezőket fokozottan figyelembe kell venni, a beavatkozás során egyszerre kezelhetőek a problémák és erősíthetőek (és újak hozhatóak létre) az értékek.

3.3 ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

3.3.1 A településrészek kijelölése

A 2010-es IVS az alábbi városrész lehatárolást tartalmazta. A város a KSH felé, már csak 3 területre kért lehatárolást, a Bányásztelepet is a kertvárosi részhez sorolták.

3.3-1. ábra. Korábbi városrészi lehatárolások

Az egyes városrészek főbb jellemzőit l.: az 1.14.1.3 *Funkcióvizsgálat* fejezetben.

Az elmúlt időszak gazdasági, társadalmi változásai némileg módosították azokat a cél területeket, amelyek a fejlesztések szempontjából fontosakká váltak.

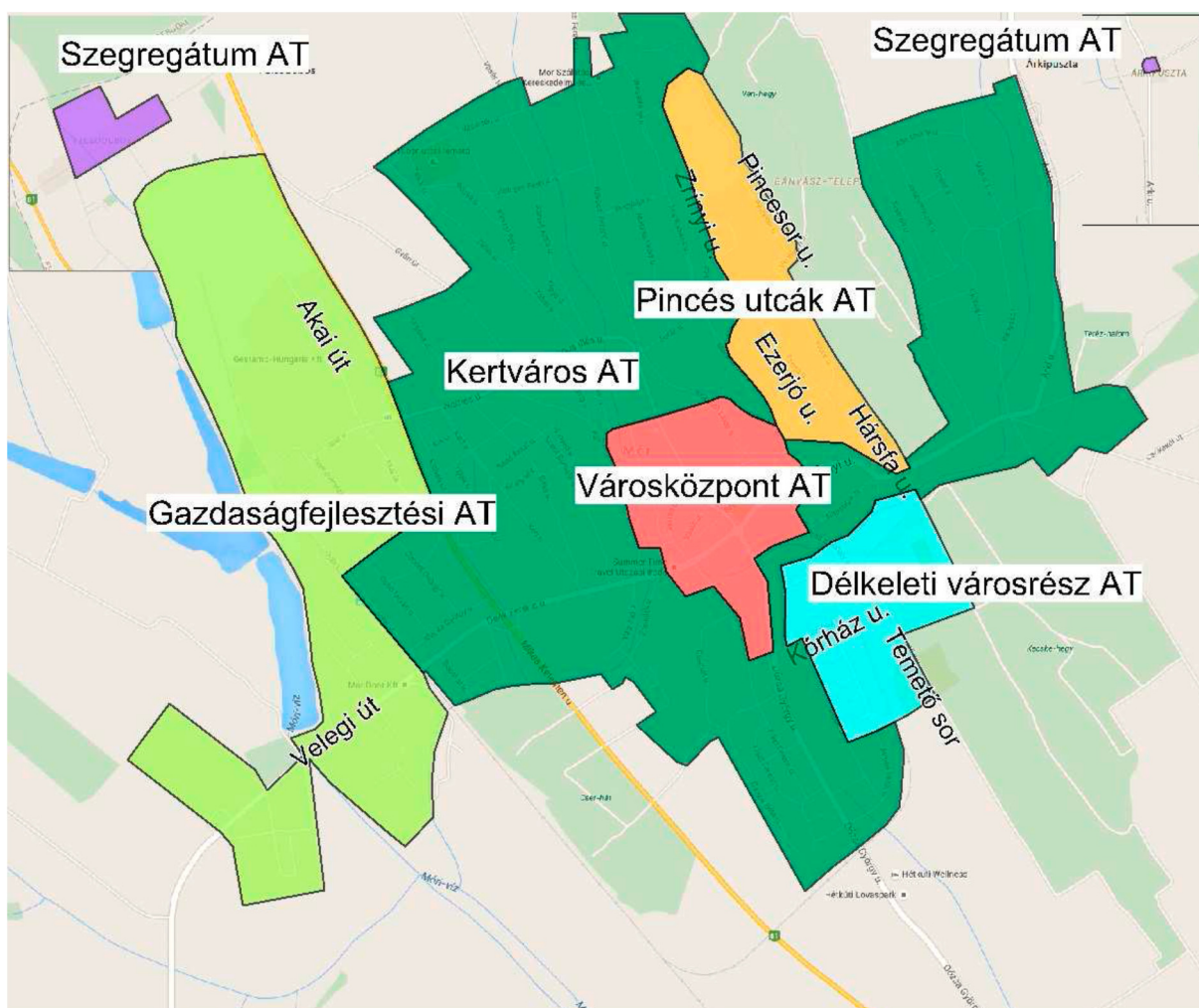
A város érték és probléma térképe alapján, két új területrész elkülönítését fontosnak tartjuk.

A turisztikai értékek jobb kihangsúlyozása és az egyediség erősítése miatt előtérbe került a Vén hegy alatti pincék, fogadók utcasora és az általuk határolt terület. Ennek egyedisége mindenképpen külön kezelést érdemel és jelentős hatással lehet a város életére, valamint elősegítheti a turisztikai vonzerő növekedését.

A másik területre koncentrálódik az egészség védelem, sport és rekreációs létesítmények zöme. Nagyon jó közlekedési elérhetősége következtében egy olyan komplex szolgáltatói területté fejleszthető, amely elősegíti a tudatos egészség megőrzést és az egészség helyreállítás szinte teljes spektrumát.

Ezek figyelembe vételével az alábbi akcióterületek meghatározását javasoljuk.

3.3-2. ábra. Mór javasolt akcióterületei

A két elkülönült terület a kertvárosi övezetből lett kiemelve. A „Pincés utcák” jellegükben tartják a kertvárosi jelleget, mégis jelentős egyediséggel rendelkeznek.

A „Délkeleti rész” jellegében jelenleg is jelentősen különbözik kertvárosi övezettől és fejlesztése is teljesen más jelleget biztosít a területnek.

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek

A Központi Statisztikai Hivatal a 2011-es népszámlálás adatai alapján elvégezte Mór városban található szegregátumok lehatárolását. A lehatárolás a 314/2012-es Kormányrendelet 10. mellékletében meghatározott szegregációs mutató alapján történt (azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, illetve meghaladja az adott településtípusokra vonatkozó határértéket). A két mutató együttes teljesülését jeleníti meg az ún. szegregációs mutató.

A szegregációs mutató 30-34% közötti értékénél az adott terület szegregáció szempontjából veszélyeztetettnek számít, 35% feletti értéknél pedig szegregátumról beszélhetünk, amennyiben a területen élő népesség száma eléri az 50 főt.

A 2011-es népszámlálás, illetve önkormányzati adatok alapján valódi szegregátumnak a külterületi Árkipuszta tekinthető.

3.3-3. ábra. Árkipuszta elhelyezkedése

Forrás: Google Earth

3.3-1. táblázat. A Móron azonosított szegregátum társadalmi-gazdasági mutatói:

Mutató megnevezése	Mór összesen	Árkipuszta (külterület)
Lakónépesség száma	14272	87
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	14,4	20,7
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	65,4	64,4

Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	20,2	14,9
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	17,1	57,1
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	13,3	1,8
Lakásállomány (db)	5698	30
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	4,5	63,3
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	32,6	60,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	8,3	42,9
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	62,5	36,7
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	32,7	50,0
Alacsony presztízű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	48,9	72,7
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	50,7	64,4
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	8,3	29,0
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	4,1	12,9
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	3,5	59,3
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,3	40,7

3.3.2.1 A szegregátum demográfiai és gazdasági jellemzői

A fenti táblázatból látszik, hogy a szegregátum magas, 29%-os munkanélküliségi mutatóval rendelkezik, ami 3,5-szerese a városi átlagnak, és több mint háromszor magasabb a tartós munkanélküliek aránya. Emiatt igen alacsony a foglalkoztatottak aránya a telepen: 36,7% (városi átlag ennek csaknem kétszerese).

A népszámlálás időpontjában itt élt 87 fő közt magas volt a 14 év alatti gyermekek aránya, 20,7%-os, a 60 év felettek aránya (14,9%) pedig alacsonyabb, mint a városi átlag. Közel 57,1%-uk legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett.

Árkipuszta demográfiai helyzetéről röviden összefoglalva az mondható el, hogy fiatalos korszerkezetű, alacsonyan képzett lakosság él a területen, akik körében alacsony a foglalkoztatottság és igen magas a munkanélküliség. Nagyon kis jövedelemből tartják fenn magukat az egyes háztartások, amit a különféle önkormányzati segélyek egészítenek ki.

A szegregált lakóterület szomszédságában egy faipari üzem működik, a területen élő foglalkoztatottak nagy része itt dolgozik.

3.3.2.2 Lakáskörülmények és infrastrukturális helyzet

A szegregátum egy egykori majorság területén alakult ki. A 28 volt uradalmi cselédlakás két háztömbben megosztva, a várost Pusztavámmal összekötő úttal párhuzamosan helyezkednek el. Az egyik 14 lakást tartalmazó háztömb magán-, a másik önkormányzati tulajdonban van. Az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően megszűntek a komfort nélküli lakások a telepen – vezetékes víz,

csatorna, villany minden lakásban van –, de félkomfortos lakások aránya még mindig igen magas (közel 60%). A lakások többsége egy szobából, konyhából és vizesblokkból áll.

Árkipusztza nagy részén az alapinfrastruktúra megvan, annak modernizációjára azonban szükség van. Az önkormányzati tulajdonú lakásokba 2009-ben újították fel a villamos hálózatot, illetve az épületek csapadékvíz elvezető rendszerét. A magántulajdonban lévő épülettömb előtt működik közvilágítás, aminek kialakítását az önkormányzati lakások előtti részen is tervezi.

Intézményi ellátottság

A területen – külterületi jellege miatt – intézmények (szociális, oktatási stb.) nem működnek. Az itt élő gyermekek Móra járnak be óvodába és iskolába. A szegregátum izoláltsága, és Mór központjától való távolsága (4 km) miatt fokozottabb a veszélye, hogy az itt élők nem részesülnek a szükséges szolgáltatásokban, ellátásban, ezért a szociális, egészségügyi és oktatási intézményrendszer szegregátumból való elérésére nagy hangsúlyt kell fordítani.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek

Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek nem kerültek beazonosításra.